

L I E T U V I U
DIENOS



SAVANORIAI (CHICAGOJE) PRIE SAVO VELIAVOS

LITHUANIAN DAYS
NOVEMBER, 1956

1956 M. LAPKRICIO MĒN.

TURINYS

CONTENTS

Dr. Kazys Sruoga, LIETUVOS SAVANORIAI IR MES	3
J. Norkus, SOCIALDEMOKRATAI PASISAKO ATVIRAI	5
E. Vasyliūnienė, MOKYTOJA MONTESSORI METODU, Marijos Varnienės sukakties proga.....	6
Anšlavs Eglitis, ŽMOGUS IŠ MINIOS, iš latvių k. vertė B. Mickevičius	8
LIETUVIŲ POEZIJOS PERLAI, gražiausių ir populiariausių ištraukų rinkinys	9
Jonas Aistis, PASTOVIOS TAIKOS SĄLYGOS, studija apie tarptautinius valstybių santykius	10
KNYGOS IR AUTORIAI: Grigaitytės eilių rinkinys, Xerxes; J. Cicėno pagerbimas, K. L. M-kis.....	11
Motina M. Aloyza, LIETUVAIČIŲ SESERŲ INSTITUTAS,	12
Bronė Jameikienė, PAMIRŠTASIS MENAS, apie vitražus su A. Elskaus, B. Jameikienės, V. Petravičiaus, A. Valeškos ir V. Vizgirdos vitražų reprodukcijomis	13-15
VEIDAI IR VAIZDAI, IV-ji Kanados Lietuvių Diena ir kita lietuvių gyvenimo kronika	16-7
KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI, smulkioji kronika ir pranešimai	18

ENGLISH SECTION

EXPECTATIONS OF THE LITHUANIAN VOTERS by Dr. J. J. Bielskis	19
THE OLD UNIVERSITY OF VILNIUS by V. Maciūnas	20
FROM THE LITHUANIAN POETS, Life in Dreams, poem by J. Tysliava, transl. by W. K. Matthews	22
LIBERTY AVENUE AWAITS US by Birutė Pūkelevičiūtė, translated by Milton Stark	22
LITHUANIA WILL ENJOY INDEPENDENCE by Senator T. H. Kuchel	23
PLANS FOR NEW CAPTIVE NATIONS BUILDING by arch. A. J. Varnas	24
LITHUANIANS MAKE NEWS	25
FROM JUOZAS PAUTINIUS' EXHIBIT IN LOS ANGELES	26

Bernardas BRAZDŽIONIS	Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
Paul PUZINAS	Meno Redaktorius / Art Editor
Juozas TININIS	Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Juozas KOJELIS	Reportažo Redaktorius / Feature Editor
Milton STARK	Anglų klb. vyr. Redaktorius / Senior English Editor
Elena TUMIENĖ	Anglų klb. Redaktorius / English Editor

REDAKTORIAI ATSKIROSE VIETOSE / ASSISTANT EDITORS—VL. ADOMAVIČIUS, Boston, Mass.; A. BAJORINAS, Toronto, Ont., Canada; VL. BŪTĖNAS, Chicago, Ill.; AL. ASTAŠAITIS, Detroit, Mich.; J. IGNATONIS, Chicago, Ill.; PR. JOGA, Cleveland, Ohio; J. A. JURAGIS, Sydney, Australia; PR. MICKEVIČIUS, Milwaukee, Wisc.; S. NARKĖLIŪNAITĖ, New York, N. Y.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, Brooklyn, N. Y.; B. RAUGAS, Philadelphia, Pa.; P. W. URBAN, Cleveland, Ohio; A. VINGIS, Melbourne, Australia; V. VOLERTAS, Baltimore, Md.; BR. DAUNORAS, London, Anglija.

NUOLATINIAI FOTO BENDRADARbiai / PHOTOGRAPHERS— BOSTON, MASS.: VL. Adomavičius, P. Bliumas, D. Čibas, K. Gruzdas, R. Lizdeika; BROCKTON, MASS.: L. Reivydas; BROOKLYN, N. Y.: G. Ponikas; CHICAGO, ILL.: A. Gulbinskas, B. Lungys, V. Noreika, A. Stelmokas, Pr. Urbutis; CLEVELAND, OHIO: V. Bacevičius, V. Valaitis; ELIZABETH, N. J.: J. A. Ribinski; HARTFORD, CONN.: A. Jaras; LOS ANGELES, CALIF.: Pr. Gasparonis, L. Briedis; MANCHESTER, N. H.: K. Daugėla; NEW YORK, N. Y.: V. Augustinas, V. Maželis; OMAHA, NEBR.: Kun. L. Musteikis; PHILADELPHIA, PA.: K. Baltrukonis, F. Jakaitis, V. Gruzdis, H. Misliauskas; WASHINGTON, D. C.: P. Labanauskas; WATERBURY, CONN.: J. Gaidys, V. Vaitkus; WORCESTER, MASS.: J. Sutkaitis; HAMILTON, ONT., CANADA: E. Gumbelevičius, A. Juraitis; MONTREAL, P. Q., CANADA: V. Juknevičius, L. Stankevičius; TORONTO, ONT., CANADA: J. Dvilaitis, Luna Photo Studio, V. Macas; AUSTRALIA: N. Butkūnas, P. Sakalauskas; SOUTH AMERICA: L. Kančauskas; BROOKLYN, N. Y.: Don. Šulaitis,

ANTHONY F. SKIRIUS, Leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS

Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles are not necessarily those of the Editors.

Redakcijos ir Administracijos adresas / Address all Editorial and Subscription Mail to:

9204 SOUTH BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIFORNIA

PHONE: Plymouth 4-1377

"Lietuvių Dienos" yra sujungtos su "Kalifornijos Lietuviu".
"Lithuanian Days" is combined with "California Lithuanian".

Skaitytojų pageidavimu prenumeratą atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo.

Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.

If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent.

Otherwise it will be renewed automatically. This policy accords with the wishes of our subscribers.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August
Atskiro numerio kaina 55 centai Single Copy 55 c.

PRENUMERATA metams — \$5.00 bet kuriame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA \$10.00
SUBSCRIPTION \$5.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION \$10.00

Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif., under the Act of March 3, 1879

This Month's Cover

Mjr. Jurgis Dragūnevičius (right), organizer of Lithuanian Volunteers Soc., presents flag brought from Europe to J. Bobelis (second from left), head of Lithuanian volunteer soldier's society, at Lithuanian army observance in Chicago, 1953. Second from right, Konstantinas Petrauskas; first from left, Matas Klikna.

Back Cover

Projected stained glass window by artist Viktoras Vizgirda, Boston, Mass. Window depicts St. George and the Dragon. For more details on the stained glass process, see B. Jameikienės' article on pp. 13-15.

"LIETUVIŲ DIENŲ"
PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md. — K. Bradūnas; A. Česonis
Bayonne, N. J. — A. Pocius.

Boston, Mass. — S. Minkus; A. J. Jokubaitis, V. Vakauza.

Brockton, Mass. — C. P. Jurgelun; K. Kebinskienė.

Brooklyn, N.Y. — "Laima"

Chicago, Ill. — A. Auširienė; J. Karvelis; P. Švelnys; S. Metricks; St. Penčyla; B. Urbonas; A. Valavičius; K. Babickas; Vl. Būtėnas; Balyz Brazdžionis.

Cicero, Ill. — Povilas Ramanauskas.

Cleveland, Ohio — "Dirva"; V. Rocevičius;

Columbus, Ohio — S. Viscantas /P. Joga

Detroit, Mich. — P. Polteraitis; "Neringa"

Vl. Pauža; "Gaiva" Refreshments & Gifts;

E. Chicago, Ind. — E. Vilutis /M. Šimonis.

Elizabeth, N. J. — P. Kudulis; A. Rudzitis

E. St. Louis, Ill. — A. Vaitkus

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Hartford, Conn. — V. Nenortas;

Kenosha, Wisc. — V. Gaidelis

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Miami, Fla. — Kun. A. Tamolunas;

Milwaukee, Wisc. — Pr. Mickevičius.

Newark, N. J. — K. Trečiokas

New Britain, Conn. — J. Liudžius.

Omaha, Nebr. — J. Cicėnas; kun. L. Mus

teikis; K. Palšiūnas; E. Ribokienė.

Pittsburgh, Pa. — Frank Žilionis

Philadelphia, Pa. — J. Karaška; V. Karalius; L. Meyer.

Providence, R. I. — K. Čiočys

Rochester, N. Y. — A. Sabaliauskas; V.

Zmuidzinis; Tulip Variety Store - A. Beresnevičius

Shenandoah, Pa. — J. P. Mačiulis.

Stamford, Conn. — J. Siugzda

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus, J. Gaidys.

Worcester, Mass. — P. Pauliukonis.

KANADOJE:

Bedford, P. Q. — V. Brilvicas

Edmonton, Alberta — V. Taraškevičius.

Hamilton, Ont. — J. Pleinys; E. Gumbelevičius; Kl. Prialgauskas; Z. Orvidas.

Montreal, Que. — P. Rudinskas;

London, Ont. — K. Kudukis.

St. Catherines, Ont. — A. Dauginaitė

Sault-Ste-Marie, Ont. — V. Mockus

Sudbury, Ont. — V. Montvilas

Pembroke, Ont. — V. Balyz.

Toronto, Ont. — V. Aušrotas; A. Kuolas J.

Smolskis; J. Mažeika; A. Bajorinas; "Tėviškės Žiburių" knygynas; Time Cigar

Store; Baltic Restaurant; Ruta Restaurant.

Atlantic Restaurant.

Windsor, Ont. — O. Ražauskienė.

Winnipeg, Man. — S. Bujokas, M. Januška

DAR YRA NEUŽSIMOKĖJUSIŲ

prenumeratos už 1956 metus. Metai baigiasi, nedidinkite sau kitų metų išlaidų ir nesunkinkite administracijai suvesti šių metų balanso. Padėkite savo žurnalui. Būsime nuoširdžiai dėkingi.



LIETUVIŲ DIENOS

IŠ AMERIKOS IR KANADOS LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ KONFERENCIJOS Windsore, Ont., rugsėjo 1-2 dienomis. Iš Kairės į dešinę: konferencijos pirmininkas J. Urbonas, Windsoras, valdybos pirmininkas Juozas Brazaitis, N. Y., valdybos sekretorius inž. A.

Sabalas, N. Y., svečias iš Švedijos arch. J. Pajaujis.

CANADIAN AND AMERICAN delegates to the Friends of the Lithuanian Front convention meet in Windsor, Ont., Can., on Sept. 1-2.

LIETUVOS SAVANORIAI IR MES

DR. KAZYS SRUOGA, Cicero, Illinois

Kasmet, lapkričio 23 d., švenčiamas Lietuvos kariuomenės įsikūrimas. Tos kariuomenės branduolį tada sudarė savanoriai-kūrėjai. Anuo laiku priešas - bolševikas veržėsi į Lietuvą. Lietuvos kariuomenės tada nebuvo. Lietuvos vyriausybė šaukė patriotus savanoriškai ginti tėvynės. Atsiliepė ir stojo į kovą Lietuvos darbininkai, amatininkai, studentai, moksleiviai. Kovose žuvo kone 1300 (tiksliai 1292 kariai), o sužeistų buvo 2438. Tos savanorių kraujo aukos išgelbėjo Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Visai suprantama, kodėl Lietuvos kari-savanorių gaubė lietuvių tautos pagarba, meilė ir dėkingumas. O kaip šiandien, čia, laisvajame pasaulyje?

Pagarbiai ir su nuoširdžia užuojauta minimi dabartiniai Lietuvos partizanai. Dėl suprantamų priežasčių apie dabartinius Lietuvos savanorius partizanus plačiau kalbėti negalima. Bet buvusis Lietuvos karys (savanoris ar ne savanoris) nuolat susiduria, lietuvių tarpe, su nepalankiu nusiteikimu ar net pajuoka. Nenuostabu todėl, kad jau nebevienas buvęs karys pasako: "Geriau nesakyk, kas tu buvai. Žiūrėk iš ko duoną valgai šiandien." Kodėl taip? Ir ar taip naudinga Lietuvos išlaisvinimui? Tai pagrindiniai klausimai.

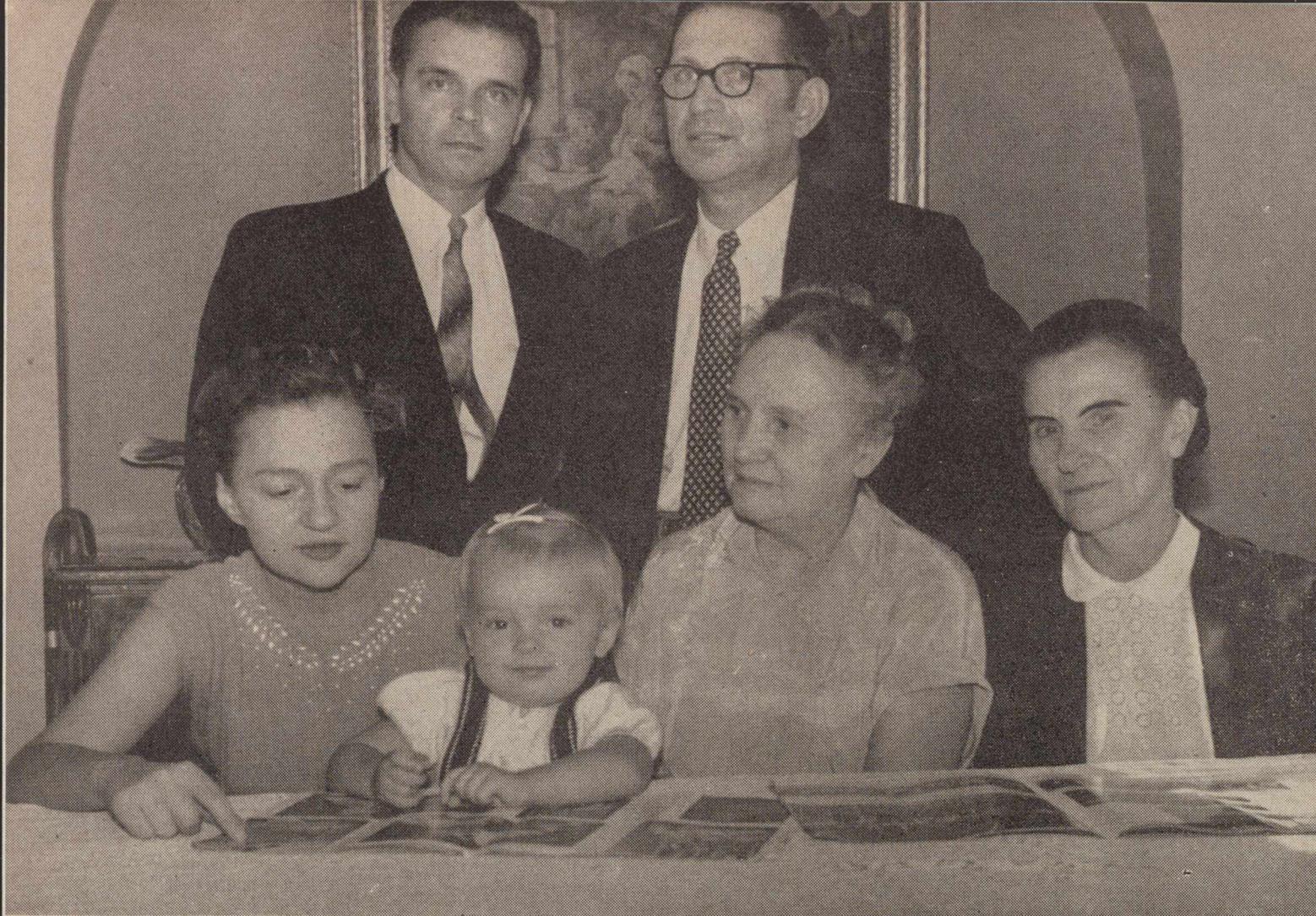
Kuo gi kaltinamas buvęs Lietuvos karys? Pirmučiausia tuo, kad jis neapgynė Lietuvos laisvės. Kaltinimas, nors visi žino, kad jis čia

nekaltas. Jis negavo paliepimo. Kodėl negavo? Tai politinis klausimas, apie kurį jau daug buvo kalbėta, yra kalbama ir dar bus kalbama.

Antras nepalankumo šaltinis, tai visai naujoviškas argumentas. Sakoma: "Ką galėtų reikšti mažutė Lietuvos kariuomenė būsimame atominiam kare? Nebūkime juokingi ir liaukimės kalbėti apie Lietuvos kariuomenę."

Atominio karo argumentas yra svarus, bet ir painus. Apie jį, iš esmės, gali kalbėti tik to dalyko specialistai. Bet propagandos tikslais tas dalykas gali būti ir faktinai yra piktnaudojamas. Piktnaudojamas mažoms tautoms nepalankia prasme.

Pasvarstykime patys. Jeigu ateityje viską nulems tik atominės bombos turinčios valstybės, tai visos kitos tautos, kurios tų bombų neturi, privalėtų nedelsdamos likviduoti savo kariuomenes — juk nebėra prasmės. Faktiškai tačiau yra visai priešingai. Matome, kad "atominės" valstybės deda didžiausias pastangas surasti sąjungininkų tų "beatominių" tautų tarpe. Dar toliau. Buvo karas Korėjoje. Buvo karas Indokinijoje. Dabar aštriai kariaujama Afrikoje. Bet atominės bombos nebuvo ir nėra vartojamos. Kodėl? Turbūt, dėl tos pačios



DR. KAZYS SRUOGA savųjų tarpe. Sėdi iš k. į dešinę: Vita Kevalaitienė (Sruogų duktė), Vita-Marija Kevalaitytė, Dr. Ona Sruogienė, Adelė Slavinskaitė (Sruogienės sesuo), registruota gaištingoji sesuo. Stovi iš kairės į dešinę: inž. Modestas Kevalaitis (Sruogų žentas) ir Dr. Kazys Sruoga, Cicero, Ill.

Dr. K. Sruoga kilimo vabalninkietis (brolis Balys Suoga, rašytojas). Mokėsi Panevėžio realinėje gimn., baigė St. Galleno, Šveicarijoje, prekybos akademiją ir Berne gavo *Wirtschaftswissenschaften* daktaro laipsnį. Grįžęs į Lietuvą, nuo 1929 m. dirbo finansų ministerijoje, redagavo ekon. biuletenius. Vėliau perėjo dirbti į "Maistą". Lietuvoje 4 metus redagavo Verslą, bet kaip vienas geriausių žurnalistų iškilo tremtyje, rašydamas Mūsų Kelyje slapv. K. Veržikas. Dabar dirba fabrike.

DR. K. SRUOGA (right, standing) Lithuanian economist and journalist, with members of his family, Cicero, Ill.

priežasties dėl kurios nebuvo vartojamos nuodingos dujos per antrąjį pasaulinį karą.

Dar vienas ir labai naujas faktas. Anglija (turi atomines bombas) ir Prancūzija labai karštai grasino Egiptui karu. Bet karo nepradėjo. O juk Egiptas ne tik neturi atominių bombų, bet ir paprastų ginklų neperdaugiausiai neturi. Žinoma, ten būta keletos priežasčių. Bet viena iš pačių svarbiausių priežasčių — bijojimas Egipto ir kitų arabų tautų savanorių-partizanų. Ir dar įsidėmėtinas dalykas. Per palyginti neilgą laiką, 22 tautos iškovojo sau nepriklausomybę be atominių bombų. Jos atsiskyrė nuo tų valstybių, kurioms galingiausi ginklai buvo prieinami. O ir šiandien baigia iškovoti nepriklausomybę net ir tokios tautos, kurios niekada nebuvo nepriklausomos. Tat ir atrodo, kad patriotizmas, žūtbūtinis pasiryžimas taip pat turi atominio pobūdžio jėgos.

Tų faktų akivaizdoje savaime kyla klausimas: ar mums, lietuviams, verta ramstantis atominio karo teorija slopinti laisvės pasiryžimo viltis? Ar beatsiras lietuvių partizanų ir savanorių Lietuvos laisvę lemiančiu momentu, jeigu mes šiandien neįsime pirmųjų Lietuvos laisvės karių, t. y. praeities nuopelnus ir juok-

simės iš ateities galimumų?

Didysis Amerikos savanoris-kūrėjas George Washington štai ką pasakė apie patriotizmo galybę: "Tėvynės meilė yra didelė dorybė. Nuo jos laikada priklauso laisvė. Despotas gali reikalauti pasiaukojimo, bet laisva bendruomenė gali tik prašyti pasiaukojimo. Atsiliepiamas į tokį prašymą parodo, kiek patriotizmo yra taujoje."

Šitie jo žodžiai buvo pagrįsti jo paties ir visų Amerikos patriotų savanorių žygiais. Trylika mažų ir silpnų kolonijų pakėlė ginklą prieš Angliją — tuo laiku buvusią pačią galingiausią pasaulio valstybę. Ir nepriklausomybę laimėjo. Tat argi mes šiandien minėdami trylikos šimtų lietuvių patriotų žuvimą už Tėvynės laisvę neturėtume kelti ir garsinti jų pavyzdžio?

Lietuvos Washingtonai

Lietuvos kariuomenėje įstatymu pripažintų savanorių buvo 14.672 žmonės.

Jis atsiliepė pirmutinis. Tai Kazys Škirpa, gen. štabo pulkininkas, vėliau įžymus Lietuvos diplomatas ir politinės kovos vadas.

Pirmieji žuvę už Lietuvą.

Pranas Eimutis, žuvo nuo vokiečio kulcos,

gindamas Amerikos karinę misiją, Kaune, 1919 metų kovo mėn. 18 dieną. Eilinis Povilas Lukšys ir karininkas Antanas Juozapavičius krito kovos lauke prieš bolševikus.

Savanoriai Nepriklausomos Lietuvos viršūnėse

Stasys Raštikis, divizijos generolas, Lietuvos kariuomenės vadas, pirmutinis iš Lietuvos savanorių parašęs knygą, sukėlusią entuziastišką susidomėjimą Lietuvos laisvės kovomis visų laisvojo pasaulio lietuvių tarpe. Kazys Musteikis, brigados generolas, paskutinis Lietuvos krašto apsaugos ministeris. Stasys Santvaras, poetas, dramaturgas, nepriklausomybės kovose sužeistas. Juozas Tysliava, poetas, žurnalistas, redaktorius, šiandieną kovoją su plunksna "Vienybės" skiltyse. Mikas Reklaitis, divizijos generolas, divizijos vadas Lietuvoje. Jurgis Bobelis, pulkininkas, generalinio štabo rinktuotės skyriaus viršininkas. Jis suorganizavo Lietuvos kariuomenės kūrėjus savanorius Amerikoje.

Savanoriai, kurie nustebino

Juozas Eretas, profesorius, šveicarijos pilietis. Šiandieną gyvas, gyvena Šveicarijoje ir daug dirba Lietuvos kultūros ir Lietuvos laisvės bylos frontuose. Dr. Aldona Černeckaitė-Birutienė, gavusi Vyties Kryžių už žygius, kurie daug padėjo išgelbėti Lietuvą nuo staigios okupacijos. Kazys Binkis, poetas, "Geležinio Vilko" pulko puskarininkis ir "Geležinio Vilko" maršo žodžių autorius. ("Juodbėriai, galvas aukštyti!")

Savanoriai pirmieji Gedimino bokšte

Petras Gužas, pulkininkas, Lietuvos kariuomenės savanorių-kūrėjų sąjungos pirmininkas, žuvęs 1944 metais; Stasys Butkus, puskarininkis, ilgametis Lietuvoje "Kario" redakcijos ir dabar redakcijos narys; jie abu pirmutiniai iškėlė Lietuvos vėliavą Gedimino pilies bokšte Vilniuje.

Aišku, kad daug įdomių ir įžymių savanorių čia nepaminėjau. Tikiuosi, kad ta spraga bus užpildyta savanorių žygių knygoje, kuri numatyta išleisti.

Kur jie dabar?

Nepriklausomoje Lietuvoje savanorių sąjungoje buvo 12.000 narių. Bolševikų ir vokiečių okupacijos metais sąjunga buvo panaikinta. Savanoriai išėjo į pogrindį, į miškus — partizanais, kiti buvo areštuoti ir išvežti į Sibirą. Nemažas jų skaičius pateko ir į laisvąjį pasaulį. Gal apie 5000. Bet užsiregistravusių yra tik nedaug. Daugelis savanorių dėl minėtų nepalankių nuotaikų vengia registruotis savo centre, kuris šiuo laiku yra Chicagoje.

Įsakymas, atėjęs iš širdžių

Iš susirinkimų, iš laiškų ir asmeniškų pasikalbėjimų aikėja, kad savanoriai, nors ir gero amžiaus būdami, pasiliko 1918-19 metų pasiryžėliai dėl Tėvynės ir tik laukia "įsakymo" vėl į naujo jai aukotis. Aišku, aukotis ne su šaunamu ginklu rankoje, o su tokiu ginklu, kokį jo dabar gyvenama valstybė jam leidžia: sa-

PABAIGA 7 PSL.

SAVANORIŲ-KŪRĖJŲ SUSIRINKIMAS rugsėjo 2 d. Chicagoje. Iš k. į d.: M. Nasvytis (svečias), Dr. K. Sruoga, skaitęs paskaitą, dipl. teisin. K. Šleinytis, sk. valdybos pirm., gen. M. Reklaitis, susirinkimo prez. pirm., A. Avižius, savanorė Elžbieta Grigaliūnienė, M. Klikna, centro vald. narys, ir kt.

LITHUANIAN EX-SOLDIER VOLUNTEERS meet in Chicago, Aug. 2.



KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMO dalyviams skautės prisegė savanorių ženklelius. Čia sega gen. Reklaitis.

GIRL SCOUTS pin volunteer button on former Gen. M. Reklaitis at Lith. army celebration in Chicago, Ill.

SOCIALDEMOKRATAI PASISAKO ATVIRAI

Lietuviškasis šių metų ruduo Jungtinėse Amerikos Valstybėse buvo derlingas politika kaip reta: rugsėjo pirmosiomis (1-2) dienomis įvyko net kelių mūsų didžiųjų politinių sambūrių atstovų suvažiavimai: Clevelande — Krikščionių Demokratų, Windsore — Liet. Fronto Bičiulių ir Thompsons, Conn., — Socialdemokratų 28-sis suvažiavimas. Be vidaus organizacinių klausimų, jie kėlė, diskutavo ir paskelbė ir plačiai visuomenei tarptautinės politikos laikysenos, Lietuvos vadavimo gairių, santykių su vadavimo veiksniais, tarpusavio taktikos, ir kt. klausimais rezoliucijas.

Lietuvių Socialdemokratų Sąjungos atsovų suvažiavimas vyko Naujojoje Anglijoje, toli nuo didelio miesto, grynai gamtos prieglobstyje, Jurgio Paknio ūkyje, Thompson, Conn. Gausiausiai buvo vakarinių vietų atstovų. Iš toliausia atvykęs buvo čikagiškis atstovas Naujienų red. dr. Pijus Grigaitis.

Socialdemokratų Sąjunga gali didžiuotis turėdama savo narių tarpe vienus žymiausių dėl demokratinės Lietuvos kovotojų veteranų, Nepriklausomybės akto signatarų, knygnešio Bielinio darbų tesėją Kiprą Bielinį ir kt.

Suvažiavimui vadovavo prezidiumas, kurį sudarė: pirm. teisin. J. Liūdžius, Cleveland, Ohio, pavad. M. Michelsonienė, Boston, Mass., sekr. J. Vilkaitis, Thomaston, Mass.

Suvažiavimą atidarė s-gos pirm. J. Sonda, Keleivio red., apžvelgdamas pastarųjų metų veiklą ir paminėdamas mirusius žymiuosius s-gos narius — Vacl. Biržišką ir 8 metus Sibire kalintą, Lietuvoje mirusį Antaną Žvironą. Po eilės organizacinių darbų, išrinkta nauja valdyba, kurią sudaro: pirm. S. Briedis, vicepirm. K. Michelsonas, I sekr. Kozma Balkus, II sekr. J. Petniūnas, išd. J. Pakalka, nariai — Dr. P. Grigaitis, K. Bielinis, J. Sonda, J. Stilsonas.

Suvažiavimo paskelbto rezoliucijos yra ne tik tarsi gairės, kuriomis socialdemokratų sąjunga yra pasiryžusi eiti sekančiais veiklos metais; jos apeliuoja į mūsų visuomenę, ypač tuose momentuose, kur susiduriama su kitomis organizacijomis ar laukiama bendruomenės pritarimo.

Savo rezoliucijose, tarp kitko, suvažiavimas pasisako

prieš Vakarų linkimą stabilizuoti esančią politinę padėtį, pasitikint sovietų paviršutiniškom ir veidmainiškom nuolaidom;

laiko reikalinga priminti faktą JAV vyriausybei ir visuomenei, kad Lietuva yra pagrobta ir skatinti JAV remti lietuvių



SOCIALDEMOKRATŲ ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMO šių metų rugsėjo 1-2 d., Thompson, Conn., Jurgio Paknio ūkyje dalyviai. Jų tarpe matyti senų socialdemokratų veiklos veteranų, kaip "Naujienų" red. P. Grigaitis, J. Kaminskas, buv. Lietuvos seimo narys K. Bielinis, "Keleivio" red. J. Sonda M. ir K. Michelsonai ir kt.

LITHUANIAN SOCIAL DEMOCRATIC CONVENTION, Thompson, Conn., Sept. 1-2.

pastangas atstatyti laisvą, demokratinę Lietuvos valstybę;

sveikina VLIKą

"kaip politinį pavergtos ir kovojančios dėl laisvės lietuvių tautos organą";

pasizada

toliau dalyvauti Amerikos Lietuvių Taryboje, pripažindamas, kad soc-tų užimta pozicija A. L. Taryboje yra teisinga;

"ragina

mūsų visuomenę stiprinti liet. politinių srovių bendradarbiavimą Lietuvos išlaisvinimo reikalui ir priešintis antidemokratinėms grupių ardančiai veiklai."

Prieš "antidemokratinėms grupių" veiklą, kuri vadinama "paraustiniu darbu" ypač aštriai pasisakė J. Kaminskas, VLIKo prez. narys, savo referate "Padėtį vertinant", kurio laikurias vietas cituojame ištiesai:

"...mūsų garsinamoji lietuviškoji vienybė dar niekuomet taip blogai nestovėjo, kaip šiandien. Atsikėlęs iš Lietuvos į Vokietiją, Vlikas turėjo

tremtinių tarpe gerą vardą ir neginčijamą autoritetą kaip Lietuvos išlaisvinimo kovai vadovaujamas organas. Paraustinis darbas prasidėjo jame 1946 m., ir tai žmonių, kurie vėliau atsiėjo vadinamos santarvės priešakyje... Jau pačioje pradžioje nesutarimus Vlike kurstė plačiai jame įsiremę, norėję visam kam vadovauti ir stiprinti pozicijas krikščionių blokas. Nuo 1947 m. jiems talkininkais stėjo tautininkai, jau tuomet suartėję su p. Lozoraičiu. 1949 m. frontininkai, tautininkai ir tuometinis liaudininkų žmogus Vlike Bieliukas paruošė "perversmą" Vlike, kad paimtų į savo rankas Vliko veiklos vadovavimą. To "perversmo" priešaky atsistėjo frontininkai. Kai "pučas" nepavyko, jie iš Vliko pasitraukė.

Po to paraustinį Vlike darbą sistemingai varė tautininkai, padėdami laisvės kovotojų ir glaudžiai bendradarbiaudami su p. Lozoraičiu. Ir tautininkai siekė parausti Vliko autoritetą ir pagaliau likviduoti jį, kad galėtų pateikti vadovavimą kovai už Lietuvos išlaisvinimą Lozoraičiui ir patiems būti jo užnugariu. Čia tautininkai siekė pakartoti 1926 m. gruodžio 17 d. perversmą emigracijos sąlygose...

Nepasigirdamas turio čia pasakyti, kad buvo socialdemokratų nuopelnas Vlike, kad pagaliau buvo sutarta ir nutarta Vliko sustiprinimui perkelti jį Amerikon. Socialdemokratams padėjo ir tas, kad Vlikui Vokietijoje grėsė dievobaiminga mirtis nuo senatvės ir jėgų išsibaigimo...

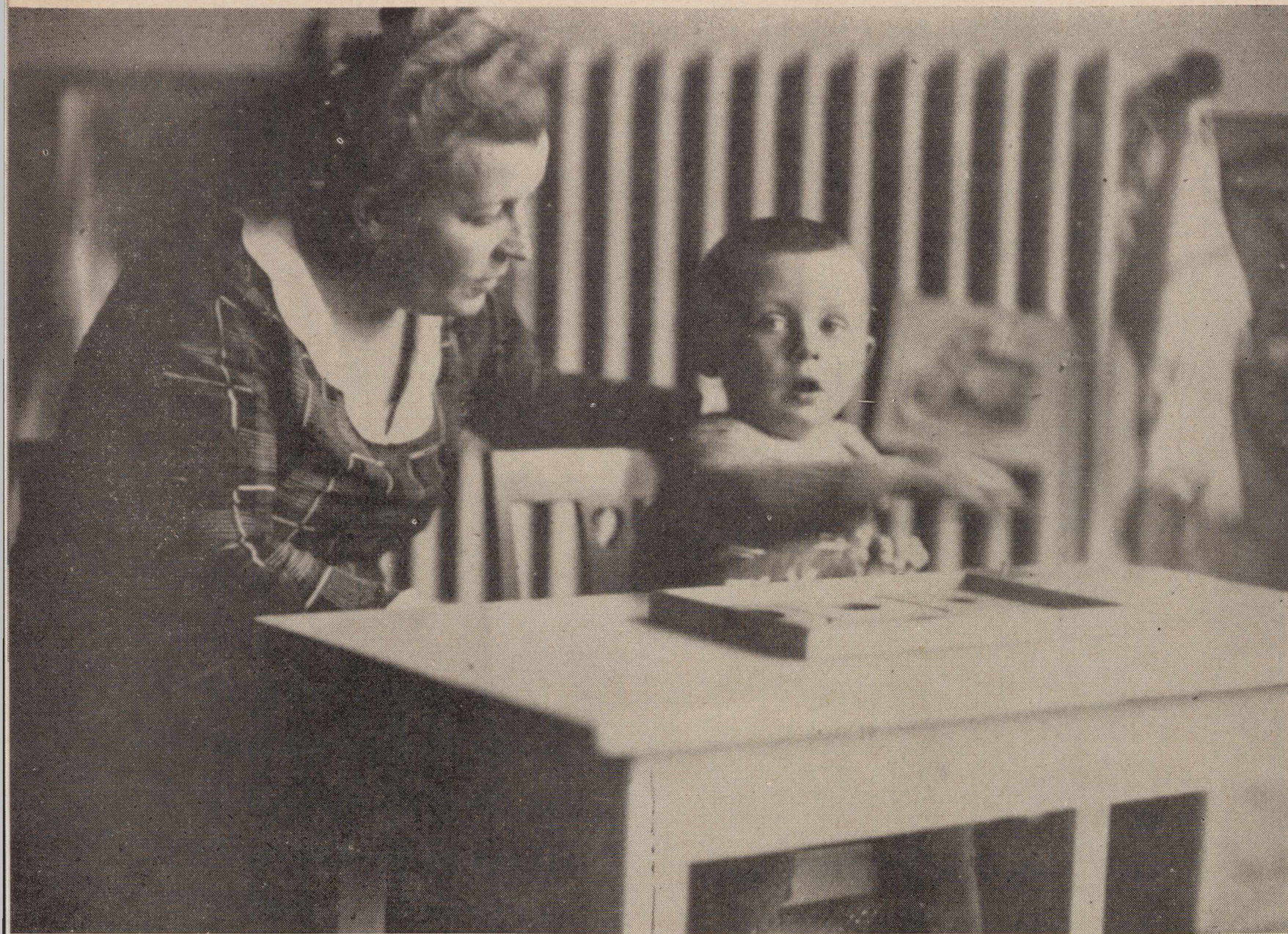
Prieš Vliką dabar stovi klausimas: kuriuo keliu eiti toliau?..

Vliko sudarančių organizacijų ir mūsų išeivijos didžiulės daugumos nusistatymas yra aiškus — Vlikas ir toliau savo veiklos pagrindą turi dėti 1944 m. deklaraciją ir 1945 m. liepos 3 d. protokolą. Kokia bebūtų dabartinio Vliko sudėtis, jo ištikimybės demokratijai prasme, oficialiai Vliko vėliavoj tebestovi užrašyta: "Už laisvą ir demokratišką Lietuvą!" Ir kol ta vėliava bus ginama, tol mums, socialdemokratams, tenka Vlike dalyvauti ir jį remti." J. Norkus

MOKYTOJŲ SĄJUNGOS KONCERTO, įvykusio spalio 14 d. Chicagoje, dalyviai: iš k. į d.: mokyt. Račkauskas, šokėja V. Karosaitė, mokyt. J. Kavaliūnas, solistė Trečiokienė, solistas Brazis, akomp. Aleksūnaitė. Per koncertą buvo paskelbti mokytojų s-gos scenos veikalo jaunimui konkurso rezultatai: premija paskirta A. Rūkui už eiliuotą vaidinimą "Algis Dalgis Gaidžiakojis ir jo gengė".

FROM THE LITHUANIAN TEACHERS' Society concert in Chicago, Oct. 14. Foto A. Gulbinskas





MARIJA VARNIENĖ Kaune, 1931 metais, su jauniausiu (dviejų ir pusės metų amžiaus) "Vaikų Namelių" auklėtiniu Stasiuku R.
MARIJA VARNIENĖ, teacher of Montessori method, in Kaunas, Lithuania, 1931.

MOKYTOJA MONTESSORI METODU

Pasikalbėjimas su Marija Varniene, Montessori metodo mokyklos kūrėja Lietuvoje; M. Varnienė šiemet švenčia 70 metų amžiaus sukaktį

E. VASYLIŪNIENĖ, Lawrence, Mass.

Tai buvo dar Kaune, kai ponija Marija Varnienė vedė vaikų darželį ir montessorinę pradžios mokyklą...

Vieną sekmadienio popietę paliečiau skambutį ir laukiau atidarant duris, pilna kritiškų minčių montessorinio mokymo metodo atžvilgiu. Savo studijų metu gavau klaidinančių žinių apie Montessori: metodas negyvenimiškas, sausas, netinkamas lietuvių vaikams, per brangus ir daug, daug kitų neigiamybių tos italų pedagogės atžvilgiu. Tos visos mintys pynėsi mano galvoje, kai trumpą valandėlę laukiau. Maloniai buvau įleista į "vaikų namus" — tikrai su melle įrengtus ir papuoštus mažų vaikų darbeliais ir piešiniais.

Ponia Varnienė dideliu nuoširdumu dėstė montessorinę medžiagą ir aiškino jos naudojimo techniką bei reikšmę ir taką vaiko pojūčių lavinimui ir sielos brandinimui. Buvom abidvi įsitraukusios — aš į naują man sritį, ji — į mylimą jai darbą.

Kitą dieną atėjau darbo metu ir įėjusi į kambarį buvau maloniai nustebinta: kambaryje buvo tyla, o dvidešimt mažųjų buvo užsiėmę kaladėlių dėstymu, skalbimu, lyginimu ir kitais darbais. Mano abejonė montessorine idėja visai išblėso, kai į Marijos Varnienės rankas atidaviau ir savo didžiausiąjį turtą — sėnelį, o vėliau ir 2-ju metų ir 8 mėn. tu aptardavome gautus rezultatus amžiaus dukrą.

Kaip buvusi stebėtoja Varnienės pedagoginio darbo ir to darbo rezultatų savo vaikų dvasiniame išsivystime, šiandieną nuoširdžiai sveikinu mūsų brangią pedagogę ir vaiko sielos auklėtoją jos 70 metų sukakties proga. Ta pačia proga kreipiausi į ją keletu klausimų, kurių atsakymai gal bus įdomūs kiekvienam, kas tik domėjosi pedagoginėmis problemomis ir kam vaikų siela nebuvo vien tik "tabula rasa" (baltoji lenta).

Pirmasis mano klausimas buvo:

— Kas nukreipė Tamstos dėmesį į mažo vaiko pasaulį, į problemą, kuri mūsų šimtmečio pradžioje bu-

vo labai mažai gvildinama?

— Kai 1910-11 metais buvau paskviesta vesti pedagoginius žaidimus keliose Maskvos gimnazijose, tarp kitko šalia paauglių klasių vienoj gimnazijoj buvau gavusi ir prieklausą bei priešmokyklinį vaikų darželį. Bevesdama žaidimus, patyriau, kad psichologiniai skirtumai tarp paauglių ir mažųjų yra esminio pobūdžio. Tie skirtumai pasirodė turį keletą ypatingų aspektų. Jie privertė mane imtis tikslesnių bei konkretesnių studijų.

— Kuriuo keliu ir kodėl Tamstos susidomėjimas sustojo ties Montessori sistema, kuriai Tamsta paskyrė savo gyvenimo geriausią dalį?

— Būdama šeniavskio vardo universitete Maskvoje, arčiau susipažinau su prof. Masolitinova, iš profesijos gamtininke, žymaus pedagogo Lesgafto tiesiogine mokine. Tame laikotarpyje ji taip pat buvo pradėjusi domėtis priešmokykliniais vaikais. Studijų tikslais buvome suorganizavusios tokių vaikų kelias grupes, kurios buvo vedamos kiekviena kitokiu metodu. Seminarų metu Tas studijas galėjome vykdyti tik prof. Šackio (tarp kitko, jo motina

M. VARNIENĖS MOKYKLĖLĖS auklėtinių dalis po Vasario minėjimo Ravensburge, 1948 m. Už jų — dail. A. Varnas (fone jo pieštas Karo Muziejus ir Nežinomojo Kario kapas), Domicėlė Petrutytė, mokytoja pagalbininkė, ir vedėja Marija Varnienė.

A. VARNAS, D. PETRUTYTĖ, M. VARNIENĖ and some of pupils at M. Varnienės' school at Ravensburg, Germany, 1948.



buvo iletuvė) pagalba: jis leido naudotis savo ištaigingais namais be-turčių priešmokyklinio amžiaus vaikams "Detskij trud i otlich" (Vai-kų triušas ir poilsis) Tų namų aplin-koje vedamos studijos su mažais vaikais ir atvedė mane pastoviai gilintis į Montessori metodą.

— Kokia Tamstos nuomonė dėl Montessori metodo pritaikymo lie-tuvių vaikams? Ar tas metodas, su-kurtas pietietės ir didmiesčio aplin-kos vaikams, tinka ir mums, šiaurie-čiams?

— Iš ilgamečio patyrimo įsitiki-nau, kad pietietės italės sukurtoji sistema yra tinkanti visuotinei vai-ko prigimčiai ir jos raidai. Tai ro-do ir faktai, kad ši sistema prigijo ir giliau šaknis įleido ne tik ang-luose bei olanduose, vad. šiaurinėje Europoje, bet ir tolimųjų rytų Indi-joje bei Japonijoje.

Dr. Montessori yra sukūrusi sa-vo vardo sistemą, remdamasi moks-liškai ištirtais ir pagrįstais psichi-nės bei fizinės higienos dėsniais. Kaip medicinos ir humanitarinių mokslų daktarė, ji yra ypatingai jautriai įsigilinsi į tų dviejų kultū-rinio žmogaus sričių dermę ir savi-tarpio veikmę, ypač mažo vaiko au-gimo vyksme.

— Ar Montessori principai ir praktika galima būtų pritaikyti lie-tuvių vaikams čia Amerikoje ir ku-riuo būdu tai galima padaryti?

— Neabejoju, kad montessorinio metodo principus ir lavinamas bei mokomas pratybas pagal tą metodą galima sėkmingai pritaikinti lietu-vių vaikams Amerikoje.

Gal tinkamiausias kelias būtų — kurioj vienoj parapiinėj mokykloj, kur susirastų palankesnės sąlygos, sukurti tam tikrą centrinį židinį. Jame būtų įsteigti "Vaikų Name-liai" (kitai vadinamas vaikų darže-lis), kurie būtų vedami pagal Mon-tesessori metodą. Prie tokių "Name-lių" palaipsniui būtų praktiškai pa-ruošiamos naujos auklėtojos. "Na-melių" vaikai ilgainiui pribrestų pradžios mokyklai ir duotų jai tvir-tus pagrindus naujam jos veidui tiek išoriniam, tiek ir vidiniam su-sidaryti.

.. Vaikų nameliai ir pradžios mokyk-la ne tik žymiai pakeltų lietuvių dvasios išsiplėtimą, bet tų švie-timo židinių užuovėjoje būtų suras-tas ir tinkamiausias kelias lietuvy-bei puoselėti bei išlaikyti. Iš para-pinių mokyklų šeimininkų pusės reikalinga tik susidomėjimo ir ryžto pažvelgti į švietimo bei auklėjimo uždavinius išeičioje ne iš trafare-tinio taško, bet gyviau ir naučiau.

"Vaikų Nameliams" organizuoti iniciatyvos galėtų imtis L. B. švie-timo Taryba arba Lietuvių Mokyto-jų Sąjunga.

— Ar Montessori pažiūra į vaiką ir jo raidą padėtų motinoms auklė-jant vaikus mūsų amerikoniško tem-po ir sąlygų atmosferoje?

— Be abejo, padėtų. Ypač moti-noms, kurios rūpinasi ir net turi są-lygas atsidėti vien tik savo vaikų auklėjimui.

— Kas Tamstai talkino pedagogi-nės teorijos ir praktikos srityje?

— Mano nuolatinė talkininkė praktiškame auklėjimo darbe, s'iste-minės medžiagos paruošime ir jos pritaikyme lietuvių vaikams prieš-mokykliniam laikui ir ypač pradžios mokyklai buvo man mokinė Domicėlė Petrutytė.

Nuoširdžiai įsigilinsi į Montesso-rij metodą, Petrutytė baigė 2-ju me-tų kursus Kaune 1931 m. ir tarptau-tinius Montessori kursus Nicos 1934 m. Praktiško darbo stažą atliko pra-džios mokykloje ir vaikų namuose pas dr. Montessori Amsterdame, O-landijoje 1937 m.

Antrasis mano talkininkas stipriai rėmęs mus materialiai ir moraliai buvo prof. dail. Adomas Varnas. Jis susidomėjo Montessori metodu, studijuodamas mažų vaikų paišybą mūsų įstaigoje. Yra parašęs keletą straipsnių bei paruošęs Dr. Montessori paskaitų vertimų spaudai. Pats parašė studiją apie vaikų piešimą montessorinėje mokykloje, 1937 m. šią studiją skaitė Tarpt. Montessori kongrese Kopenhagoje. Savo logiškais pastabomis bei išvadomis kongreso dalyviams padarė gilaus įspūdžio ir buvo pripažintas montessorinio judėjimo bendradarbiu.

Toliau, smuikininkas prof. Iz. Vasyliūnas, kuris dar būdamas Kauno Konservatorijos studentu, ateidavo į mūsų "Vaikų Namelius" duoti vaikams muzikos valandėlių. Jo tolimesnį domėjimąsi ir Mont. muzikos dėstymo metodą neramūs laikai nutraukė.

Kauno miesto pradžios mokyklų inspektorius K. Ubeika, stebėdamas mūsų mokyklos vaikus, tiek panoro susipažinti su metodo dėsniais, kad visus metus prieš eidamas į tarnybos darbą, reguliariai 7 val. ryto ateidavo praktiškai studijuoti medžiagos ir pats atlikdavo visas mažų vaikų pratybas. Vėliau jis tapo didelis M. metodo gerbėjas ir 1940 m. tarpininkavo šviet. Ministerijoj, kad ji paskirtų dalį naujų pr. mokyklos rūmų Ugniagesių gatvėj ir mūsų montessorinių Vaikų Namelių plėtimo darbui. Sutikimas buvo gautas.

Kun. V. Mažonas, pedagogas ir iv. kat. laikraščių redaktorius, buvo tiek susidomėjęs tuo metodu, kad būdamas Anglijoje, lankė ir baigė Tarpt. Montessori kursus, atliko visus praktinius darbus ir gavo Dr. Montessori diplomą. Vėliau jis buvo išvertęs iš anglų kalbos Dr. Montessori knygą "Vaikas bažnyčioje". (To vertimo tolimesnis likimas man nežinomas.).

Kauno Tėvai Jėzuitai vokiečių okupacijos metu teikė materialinę pagalbą mokslo priemones įgyti. Tėvas St. Rimkevičius domėjosi praktiniu sistemos darbu ir padėjo paruošti apie 30 vaikų Pirmajai Komunijai 1943 metais.

Prof. St. Šalkauskis, būdamas Lietuvos Montessorinės D-jos nariu ir nuoširdžiai pritardamas naujam auklėjimo sąjūdžiui, dažnai vakarais surengdavo pas save pasikalbėjimus apie Montessori metodą. Tuose pasikalbėjimuose būdavome kartu su Petrutyte. Profesoriui rūpėjo išsiaiškinti, kaip savo plačias teorines žinias jungti praktiškai su Montessori metodu, su praktikiu jos sistemos darbu, norėdamas vėliau prisidėti prie montessorinių idėjų įgyvendinimo Lietuvoje.

ŽAISDAMA MOKOSI skaityti ir rašyti. (Varnienės mokinė Vita A., Ravensburge, 1948)

CHILD LEARNING her ABC's.



Buvo nemažai ir kitų pedagogų ir šiaip intelektualų, kuriems Montessori metodas atrodė didesnio dėmesio verta pedagoginė idėja ir jie vienu ar kitoku būdu talkininkavo. Jų čia visų negalėčiau nė suminėti. Didelio susidomėjimo metodu rodė Kauno vienuolynai — pranciškonų ir benediktinų. Periodiškai rengiamieji sistamai pažinti kursai turėjo iš jų visą eilę mokinių.

— Kokie būtų Tamstos pageidavimai, nukreipti į visuomenę, į spaudą, kad montessorinis sąjūdis įgytų daugiau populiarumo?

— Pirmutinis ir didžiausias pageidavimas būtų, kad mūsų žymieji profesoriai psichologai bei pedagogai nusiteiktų susipažinti su Montessori metodu ir nuoširdžiai įsigilintų į jo ypatybes ne iš kritikų bei to metodo neigėjų, o iš pirmaeilių šaltinių, iš pačios metodo kūrėjos raštų ir darbų.



SAVANORIAI PRIE PIETŲ (Atvirlaiškis, išleistas pirmaisiais Lietuvos Nepriklausomybės metais.)

VOLUNTEERS OF LITHUANIAN INDEPENDENCE WAR, 1918, line up for chow. Postcard issued during first years of Lithuanian independence.

LIETUVOS SAVANORIAI...

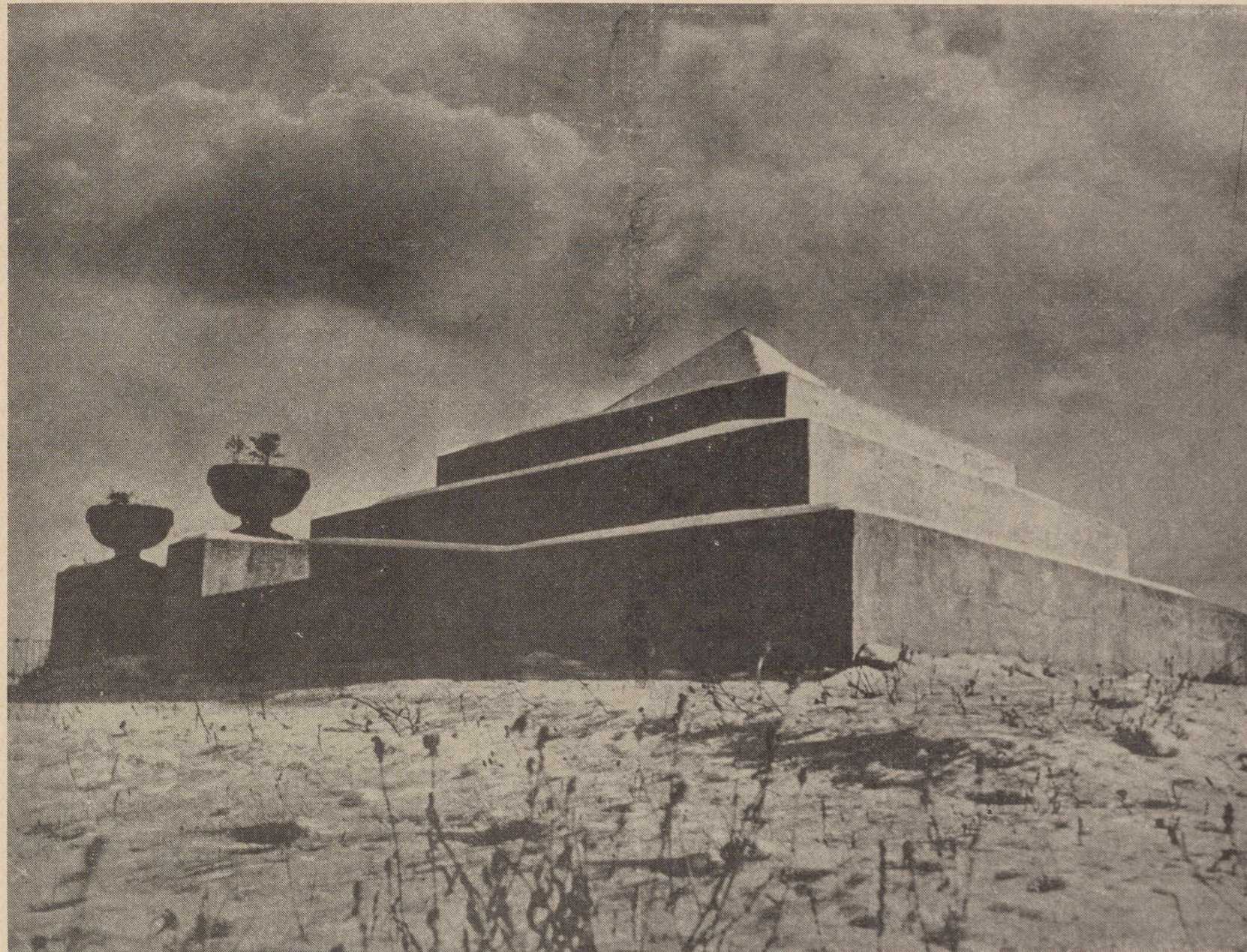
Pabaiga iš 4 psl.
vo kukliomis aukomis, savo patriotiškais darbais ir kitų skatinimu neužmiršti ir aukotis. Juntama, kad "įsakymas" jau atėjo. Tik ši kartą ne iš viršaus, o iš pačių savanorių širdžių, iš vidaus. Pasiryžta atgaivinti savanorių sąjungą ir sustiprinti jos darbą.

Tiesa, iki šio laiko savanoriai dirbo ir pasireiškė įvairiuose kraštuose įvairiose lietuviškose organizacijose. To darbo ir tų pareigų nė vienas savanoris neketina mesti. Tačiau tremties gyvenimo ir darbo praktika įtikino, kad visų savanorių ir pilnas savanoriškos dvasios pasireiškimas įmanomas tik tų pačių žmonių bendruomenėje ir aplinkumoje, kuri anais kovos laikais skatino, šaukė ir kėlė į žygius dėl Lietuvos laisvės. Iš čia ir atsirado pasiryžimas atgaivinti savanorių sąjungą, jos dvasią ir darbus.

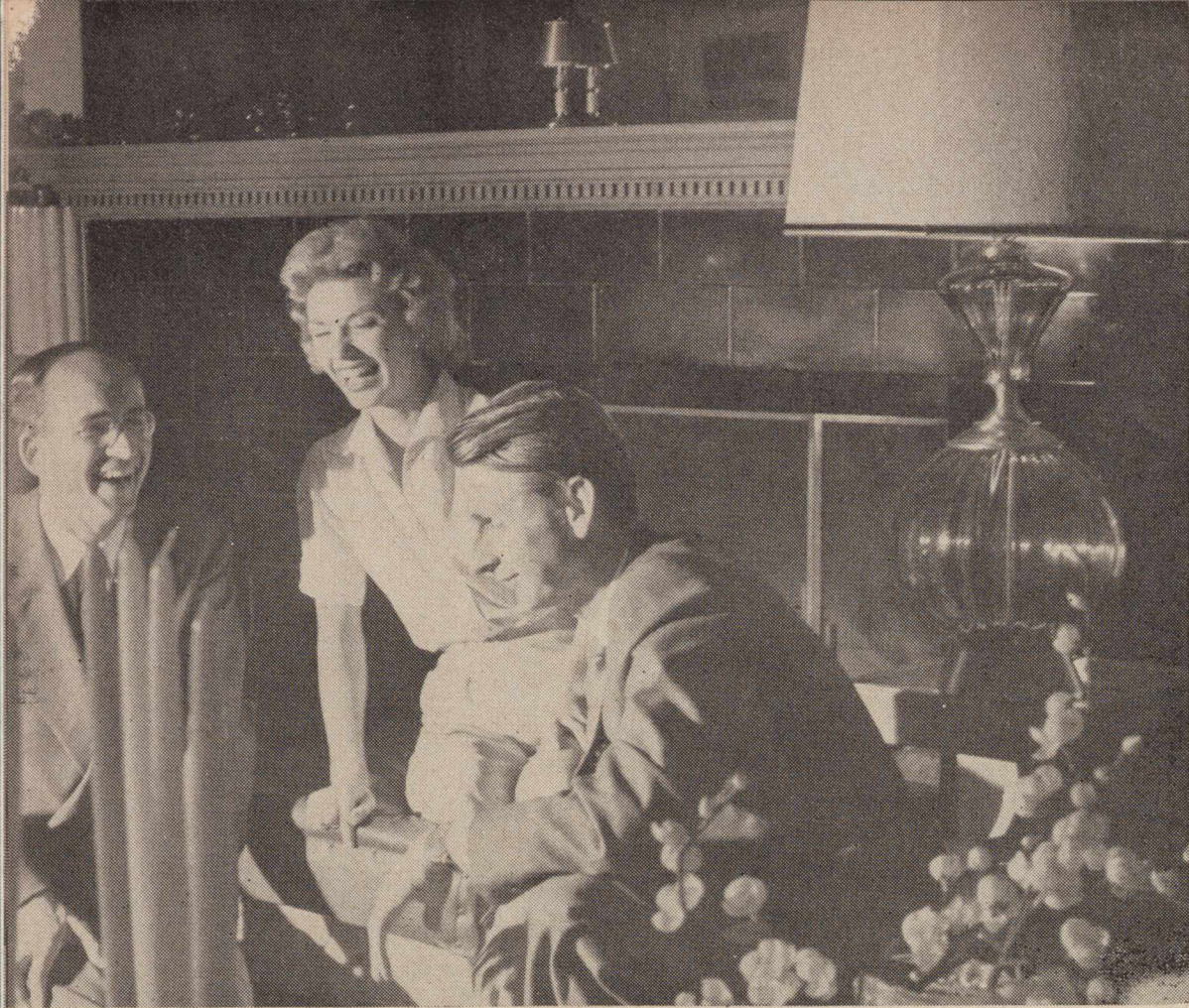


RAITELIŲ "GELEŽINIO VILKO" PULKO ŠTABAS pirmaisiais nepriklausomybės metais.

REGIMENTAL STAFF OF CAVALRY UNIT "THE IRON WOLF" during first years of Lithuanian independence. (From Photo Album "Lietuva")



PAMINKLAS PIRMAJAM KARIUI, kritusiam Lietuvos nepriklausomybės kovoje, Povilui Lukšiui, Kėdainių apylinkėje. MONUMENT IN KĖDAINIAI to first soldier killed in Lithuanian independence war, Povilas Lukšys.



ANŠLAVS EGLITIS, latvių rašytojas, su LD bendradarbiu Algirdu Gustaičiu svečiuose pas Hollywoodo žvaigždę Rutą Kilmonytę. Foto P. Gasparonis

LATVIAN AUTHOR ANŠLAVS EGLITIS and Lithuanian Days reporter A. Gustaitis visit with Rūta Kilmonis-Lee at her Hollywood home in Laurel Canyon. Rūta has appeared in Hollywood films (Seven Brides for Seven Brothers and others) and on TV.

Anšlavs Eglitis, g. 1906 m. Rygoje, yra baigęs Latvijos Meno Akademiją, diplomuotas dailininkas. Tačiau nuo pat jaunystės jį labai traukė literatūra, ir per paskutinį dvidešimtmetį jis reiškėsi daugiausia literatūroje, susilaukęs kritikos pripažinimo. Naujojoje latvių literatūroje jis laikomas vienu žymiausių satyrikų ir trumpų pasakojimų meisteriu. Jis rašo romanus, noveles, scenos veikalus ir reportažus, juos taip pat traktuodamas, kaip ir dailiąją raštiją. Jo veikalų yra išversta į anglų, estų ir kt. kalbas. Iš žymiųjų Egličio veikalų pažymėtina plačiai vaidintas scenos veikalas Casanovos nuotykių ir romanas iš Hollywoodo gyvenimo "Misters Sorrijs". Jis labai domisi lietuvių gyvenimu ir literatūra.

Egličio žmona yra žymi latvių dailininkė, meną studijavusi Rygoje kartu su dail. Puzinu.

ŽMOGUS IŠ MINIOS

ANŠLAVS EGLITIS

Kartą vienoje sostinėje, pačioje Europos širdyje, sirenos paskelbė paprastąjį oro pavojų. Pėstieji iš gatvių ir aikščių galvotrūkščiais subėgo į slėptuves. Didžiausioj betvar-kėj, lyg senienų turguje, subiro krūvon žmonės, kuriems nebuvo jokių bendrų minčių, jokių ryšių ir artumo. Bet visi jie vienas per kitą kalbėjo, vienas kito nesuprasdami, vienas kito nesiklausydami; kalbėjo, kad tik kalbėtų, juo mažiau be ryšio, tuo geriau, — reikėjo mažinti susijaudinimą, išblaškyti piktumą.

Ir štai, ką man papasakojo vienas lieknas, pagarbios išvaizdos ponas, kuris netikėtai atsirado prie manęs. Kol jis vos atgaudamas orą ir susijaudinęs kalbėjo, aš jį gerai apžiūrėjau; jis labai priminė kurio nors vadovaujančio laikraščio redaktorių. Bet gal aš ir klystu, šiais laikais nevisuomet galima atskirti pasiuntinį nuo šefo.

— Čia jis yra, šis didingas, į dievaičius iškeltas progresas! — šaukė lieknasis ponas, kai aukštai pradėjo dundėti zenitinė artilerija ir bombos. — Ar jūs tikite progresą? Beveik atrodo, kad ne. Kaip neprogresyvu! Kaip atžagareiviška! Aš vis tik tikiu. Tikiu į progresą blogojon pusėn! Esu progresyvus. Visi kečiai veda į pragarą, mano pone! Viskas, ką žmogaus genijus išgalvoja, anksčiau ar vėliau patarnauja jo paties sunaikinimui, sužalojimui ir nukankinimui. Kas per niekai! Ne anksčiau ar vėliau, bet tuoj, čia pat! Jei kuris mokslininkas praneša, kad darys išradimus mirčiai ir sunaikinimui, tai valstybė jam karališkai atlygina, duoda geriausias dirbtuves, apdovanoja titulais, apkabina medaliais ir kryžiais. Vargšai, kurie kankinasi išgalvodami ką

nors naudingo gyvenimui, sunyksta skurde ir būna pajuokiami.

Su mirties įrankiais mes iš tiesų esame puikiai pasistūmę į priekį. Senais laikais kiekvieną nukautiną žmogų reikėjo pirmiausia suimti; ilgainiui išmokom juos nušauti po vieną; dar po kiek laiko su kulkosvydžiais galėjome nukauti žmones jau ištisais būriais; dabar gliaudom miestus kaip riešutus, ryt taip pat lengvai nušluosim ištisas valstybes, o poryt sveikinsim valdovą, kuris kultūros, humanizmo ir bendros gerovės vardan suspardys visą žemės rutulį, kaip supuvusią kopūsto galvą.

Ir kažin, ar tai nebus protingiausia, ką galima padaryti su šia nenusisekusia žemės sauja, kuri taip kvailai sukasi erdvėje.

Judrusis ponas nutilo. Aš pasinaudojau proga nuo jo pasitraukti kiek galima toliau, nes valstybėje su stipria ir teisinga tautos išrinkta ir pripažinta valdžia labai pavojinga klausyti tokių kalbų, nors jos ir būtų palydimos bombų dundėjimo, kaip kaltę lengvinančia aplinkybe.

Bet gražiajam ponui dar daug buvo ant širdies. Jis ankštai prie manęs prisispaudė ir kalbėjo dar greičiau ir dar labiau susijaudinęs negu pirma.

— Progresas! Jis pastebimas kiekviena žingsnyje, kiekvienoje gyvenimo smulkmenoje. Dabar, pavyzdžiui, viską atlieka mašinomis. Net meluoja! Pasižiūrėkite tikrai — kokia nuostabi evoliucija, koks progresas! Vargšas, kvailas laukinis nedrįsta meluoti, ar, kas dar labiau apgailėtina, visai nemoka. Dar prieš mūsų tėvus buvo pavojinga apsime luoti — galėjo pagauti. Mūsų, sūnų, niekuomet nebepagauna. Mes meluo-

jam mašinomis. Dienomis ir naktimis dunda nesuskaitomos rotacinės mašinos, šis puikusis žmogaus smegenų stebuklas, ir be atvangos išspjauna milžiniškus laikraščių kalnus; ištisos laikraščių lavinos verčiasi per mus, baltas melų dulky nas! Viskas gali sustoti, gali neišmokėti algos, gali neprivežti duonos ir bulvių, bet kiekvienai išbadėjusiai būtybei be gaišavimo ir trukdymo išspraus į saują naują melo lapą. Ir jei išbalusiais skruostais būtybė nemokėtų skaityti, ir tokiu atveju jis neišsisaugotų. Legionas radijo siųstuvų nenurimdami supa žemės rutulį storan melų tinklan; karkdami ir kosėdami tarška milijonai balamutiškų garsiakalbių ir prispjauna paskutinę žemės paausę, nuošaliausį dykumos kampą savo išgalvotomis nesąmonėmis, iškraipytais įvykiais, melais, melais ir dar kartą melais! Mielam vaikui daug vardų, vienas už kitą gražesnių. Kiek kartų ir kaip nebuvo mėginta tituluoti, išaukštinti ir išgražinti melus; paklauskite tikrai, koks margas vainikas: skaisčioji, kilnioji mergelė Informacija; prakilnūs Komentariai; markizė Statistika; josios šviesybė princesė Propaganda; ir pagaliau, mes, mūsų prakilnybė karalienė-motina Agitacija! Ši stambioji, vainikuota tarptautinio linksmybės namo laikytoja. Net meisteris Goya nepajęgtų jos nutapyti pakankamai nešpėtną ir prastą. Ji atlieka savo darbą gerai, ši daugiagalvė prakilnioji hydra. Žmogų žadina melas, savo dieną jis praleidžia nežinioj, vakarą — klydimuose, apmeluotas virsta gultan ir apsiklojęs suktumu, miega savo vargingas miego valandas sapnuodamas melo sapnus. Kai buvau mažas berniukas, motina mėgdavo sakyti: "Melui trumpos kojos." Vargšė, geroji, teisingoji, neprogresyvi moteriškė! Melas turi septynmylius batus! Niekas jo nepralenks. Jis turi tūkstančius liežuvių. Niekas jo neperkalbės. Iš melo galima verstis. Net išsimaitinti. Ar nesate pastebėję gatvėje stambių, išsiplūsių žmonių, kurie žiūri į kitus lyg iš debesų. Dabokitės! Jie yra prisiriję melo. Tai stiprus maistas. O, koks koks nuostabus dalykas yra melas, ta universalinė priemonė prieš visas negeroves. Melai daugėja greičiau negu musės. Melai pragyvena patys iš savęs. Melai patys save varo, patys tepasi alyva, patys sau vadovauja. Melai greičiau auga negu modernus miestas. Pirmiausia sumeluoja pagrindus, tada išmeluoja patį namą, primeluoja prie jo bokštus su visomis suktumo vėliavomis ir, žiūrėk, jau lengvabūdiškai pradeda rinktis po jomis, ploja katutes, valio šaukia ir klykia, kad jiems leistų kariauti ir mirti. Nelaimingi padarai, kaip bakterijos buliono laše, jie gyvena, dauginasi ir pagaliau žūsta patys savo meluose.

Aš kruptelėjau. Jei šis tėvelis nebuvo pamišęs, tai tikrai provokatorius, ar kas dar blogiau, papirtas keistuolis, atsiųstas griauti esančią santvarką. Kiek galima nepastebimai aš nusikapsčiau tolyn nuo jo į tolimiausią slėptuvės kampą, bet už akimirksnio jis vėl buvo prie manęs ir kalbėjo toliau. Kai bombos pradėjo dundėti garsiau ir mano protas greičiau stengėsi pasirošti paskutinei valandėlei, jis pasilenkė prie manęs ir rėkė man tiesiog ausin savo pasityčiojančius svaichiojimus.

— Anksčiau, kai buvome pasibaisėtini, nešvarūs, urviniai žmonės, vienas iš mūsų primušė antrą, pakišo kumštį po nosimi ir garbingai kalbėjo: "Tarnauk man, aš esu stipresnis!" Dabar aukščiausios civilizacijos, išdailintos kultūros, vispasiškos tiesos ir gražių žodžių šimt-

metyje, mes, ačiū Dievui, tik aplaiminame, išganome ir išsilaisviname vienas iš kito. Pirmiausia kuri nors stipresnė valstybė išvaduoja mažesnę ir silpnesnę iš pačios savės, tai yra iš savo valdžios, suardo josios žemės ūkį, teigiant, kad jis yra atsilikęs, ir aplaimina su savo grubia santvarka, kuri mažai valstybei visai netinka. Bet kad tai pagal visas teises yra išganymas ir išlaisvinimas, tą pasauliui skelbia mažesnės valstybės garsiakalbiai ir visos rotacinės mašinos, nes suka jas tas, kuris turi jėgos tai daryti. Ačiū Dievui, žmogus yra pajėgus prisitaikinti net prie blogiausių aplinkybių. Jei jis negali išsitiesti iki tiesumo, — susitraukia kamuolin ir gyvena toliau. Bet vos tik jis apsitvarko naujojoje pastogėje, ateina kita jėga, kitas išganytojas, ir išlaisvina jį iš išlaisvintojo. Dar nespėjo maža tauta atsikvošėti nuo naujo išgąsčio, nuo naujų valiavimų ir padėkos šauksmų išvaduotojui, kaip ateina dar galingesnis ir perlaisvina viską dar kartą, ir taip pagrindinai, kad daugiau ką išlaisvinti nebelineka, nes dabar jau viskas pavirto į griuvėsius ir bastą.

Esu daug kartų girdėjęs, kad šis karas vyksta kultūros vardu. Bent visi tai pareiškia taip karštai, taip vieningai ir tokiais vienodais žodžiais, kad iš tikrųjų pradeda susidaryti nuomonė, kad pagaliau pradame išgirsti tiesą.

Dailusis ponas nulenkę galvą ir atsiduso.

— Vargšas kirminas, kuris save taip išdidžiai vadina žmogumi, pagal savo nelaimingą ir bendrai nepelningą prigimtį yra lošikas ir despotas. Lošimo ir jėgos godumas yra laukinio pirmosios ir, reikia apgalvestauti, taip vadinamo kultūringo žmogaus, aistros. Čia lyg ir būtų užsidaręs mūsų didysis, mirgantis progreso ratas. Šios aistros tiek pat pavojingai žaižaruoja po darbo sėrmę, kaip ir po iškrakmolinta krūtine, bet tegul Dievas būna su tais, kurie nešioja jėgos purpurą. Aistros iš jų atima visą protingumą, kurio mums, vargšams žmogeliams, ir taip labai maža. Purpuruotasai pavirsta į vaiką ir sėdasi prie "riču—raču".

O, koks gražus lošimas yra domino! Dar gražesnė akutė ir šachas, bet visų gražiausias lošimas yra karas — lošimas kitų gyvybėmis. Kas gali būti dar labiau patraukiančio už sėdėjimą prie kortų stalo, dalinimą ir pjaustymą valstybių, vienu nušalinimą ir jų vietoje sudarymą kitų?! Golfo lošimas turi savo gražius golfo rūbus; tenistai turi savo apdarą, tačiau gražiausiai apsirengę karo lošikai. Ir kas būti maloniau, kai apsirengusiam mundiru su žvaigždėmis ir kryžiais ant krūtinės mušti alavinius kareivėlius... ne, ką aš sakau, — siųsti armijas, oro pajėgų armadą, tankų divizijas visomis kryptimis, raižyti dykumas ir kalnus, iškelti ir nuleisti desantus, apsupti, apeiti, sugriauti miestus, naikinti ir nugalėti? Žmogus gyvena tik kartą; prie didelio karo lošimo retokai pasitaiko dažniau negu kartą per savo amžių pakliūti. Todėl reikia lošti, kol dar galima.

Gera pasakė senasai Oksensern'as, šis Sokratas valstybininkų tarpe: "Kaip maža proto turi tie, kurie valdo pasaulį!"

Sirena nustaugė pavojaus atšaukimą.

Iškilmingasis ponas lyg prabudo. — Bet kodėl aš jums visa tai pasakoju? Tą gi žino kiekvienas kvailys, tik... — Jis pamojo ranka ir neatsisveikinęs dingio minioje, kuri veržėsi prie išėjimo.

Iš latvių kalbos vertė
Bronius Mickevičius

Poezijos Perlai

DAŽNAS iš mūsų mėgsta poeziją. Kaikurie eilėraščių posmai ar jų dalys dėl ypatingų savo įvaizdžių, minties subtilumo ar formos tobulumo įstringa į skaitytojų ar klausytojų širdis ir pasidaro jiems atmintinai žinomi ir nuolat kartojami.

Mes čia patiekiame savo skaitytojams keliasdešimt posmų ar eilučių, parinktų iš mūsų poetų kūrybos nuo Donelaičio iki Andriekaus. Norėdami apimti kuo daugiausia poetų, tegalime duoti iš jų tik po vieną ar porą ištraukų, gražiausių ar populiariausių. Parinkimas, žinoma, gali būti ir kitoks, ir tai pareis nuo to, kas ir kokiomis nuotaikomis sau gražiausias poezijos vietas rinksis; reikia tačiau pasakyti, kad tikrieji perlai bus visiems perlai, nežiūrint, koks jo skonis, išsilavinimas ar nuotaika būtų.

Tokių ištraukų mėgsta savo skaitytojams patiekti užsieniniai, ypač prancūzų žurnalai. Manome, kad skaitytojams bus įdomu prisiminti savo mėgiamiausius poezijos autorius ir susidaryti savo ištraukų rinkinį

*Jau saulelė vėl atkopdama budino svieta
Ir žiemos šaltos triūsus pargriaudama juokės...*
KRISTIJONAS DONELAITIS

*Tuoj laukus orai drungni gaivindami glostė
Ir žoleles visokias iš numirusių šaukė.*
KRISTIJONAS DONELAITIS

*Vidunaktį taip tyku, kad girdi, kaip jaunas
Lapas arba žiedelis ant šakelės kraunas...*
ANTANAS BARANAUSKAS

Juokės kalnai ir vilnys kaip auksas žērėjo...
SIMONAS STANEVIČIUS

Ir rasa nuo žolynų kaip sidabras krinta...
SIMONAS STANEVIČIUS

*Op! op! Kas ten?.. Nemunėli!
Ar tu mane šauki?..
Ar tik tykų vandenėli
Pliuškindams sau plauki?*
ANDRIUS VIŠTELIS

*Ežero skaisčios bangos liūliavo
Žaliu smaragdu.
Laivą be irklo varė lingavo
Vėsos dvelkimu.*

MAIRONIS

*Užmigo žemė. Tik dangaus
Negėsta akys sidabrinės.*
MAIRONIS

*Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti
Nuo žemės, o paėmiau rasą tiktai...*
PRANAS VAIČAITIS

*Ko liūdi, berželi, ko liūdi,
Ko verki nuleidęs šakas?..*
JOVARAS

*Ramunėle tu baltoji,
Kad išpuostum mano kelią,
Tu iš dulkių atsistoji,
Skaisčią pakeli galvelę.*
JURGIS BALTRUŠAITIS

*Pilkas debesėlis plaukia
Per dangaus gelmes
Į slaptinę žydrą tolį,
Į šiltas žemes.*
MYKOLAS VAITKUS

*Tyli naktis, šviesi rudens naktis,
Skambi kaip dainiaus kankliai šilkastygiai...*
PUTINAS

*Yra viena tik valanda
Vidur nakties,
Kada padangių žvaigždynams
Tyliai meldies.*
PUTINAS

*Pavakariais Dievulis eina
Žvaigždes padegti spindesiais...*
FAUSTAS KIRŠA

*Supasi, supasi lapai nubudinti,
Šnarasi, šnekasi vėjo pajudinti...*
BALYS SRUOGA

*Sunkaus gyvenimo draugužė,
Neklausk už ką tave myliu!*
JUOZAS MIKUCKIS

*Mano ankstybai aušrelei užgesus,
Ką nusinešiu į glėbį nakties?*
ADOMAS LASTAS

*Kokias tu pareigas eini,
Mažasis vabalėli?..*
STASYS SANTVARAS

*Balto vėjo žiniosėjo –
Tu ateisi pas mane.
Atėjai tyli, kaip fejė,
Savo pasakų sapne.*
JUOZAS TYSLIAVA

*Iš okeano pakraščiu
Naktis dainuodama atėjo
Padangių vieškeliu plačiu.*
JUOZAS TYSLIAVA

*Kai nublykšta skliautai, ir dar vien tik vakarė
Kaip sidabro drugelis plasnoja viena...*
JONAS AISTIS

Šilta pavakarė tartum lelijų kvapnis...
JONAS AISTIS

*Augo sode serbenta
Ašarinėm kekėm...*
JONAS AISTIS

Naktis, kaip karininkas, žvaigždėta...
ANTANAS RIMYDIS

*Šiandien taip elegantiškai sninga.
Sninga žemėn medžių žiedais.*
ANTANAS MIŠKINIS

*Tenai dangus toks žydras,
Kaip akys angelų.*
GRAŽINA TULAUSKAITĖ

*Skamba džiugūs vieversėliai,
Kaip mišių varpeliai.*
ALFONSAS KELIUOTIS

*Nusidažė alėjos ir sodai
Tavųjų akių melsvumu.*
KOTRYNA GRIGAITYTĖ

*Vėl Dievo pirštai palietė beržynus,
Vėl girtą smilgą ima svaigulys.*
LEONARDAS ANDRIEKUS

PASTOVIOS TAIKOS SĄLYGOS

Apie valstybę yra rašęs ne vienas filosofas ar mokslininkas. Senovėje žymiausias šia tema veikė Platono „Politeja“ (Valstybė), kuris iki šių dienų dar nenustojo savo reikšmės. Vėliau šv. Augustinas parašė plačią studiją, vardu „De Civitate Dei“, kurioje nagrinėjami valstybės pagrindai teologiniu atžvilgiu. Paskui garsus italų Machiavelis daug triukšmo sukėlė su savo knyga „Il Principe“, kurioje buvo išdėstytos valstybingumo idėjos. Kiek vėliau pasirodė T. Moro lotyniškai rašytas veikalas „Utopija“, kurioje autorius patiekia idealios valstybės pavyzdį. Utopija ir paliko kaip neįvykdomų dalykų sinonimas.

Naujaisiais amžiais iškilo „jungtinių valstybių“ sąvoka. Jų dvejoją pavyzdį matome „Jungtinės Amerikos Valstybės“, ir, taip vadinamose „Socialistinėse Tarybų Respublikose“.

Po I-ojo pasaulinio karo „amžinos taikos“ siekimas išaukė Tautų Sąjungą, o paskutiniaisiais metais turime Jungtines Tautas, kurios turi labai rimtų problemų, bet kuriose, deja, labai daug tautų negali nei dalyvauti, nei savo žodžio tarti, nes jos, kaip ir Lietuva, yra vieno stipriausių Jungtinių Tautų nario pavergtos. Ar tokioje santvarkoje, kur nėra teisingumo, įmanoma taika, ir kokią iš tiesų yra pastovios ir teisingos taikos sąlygos?

Į šį klausimą ieško atsakymo filosofijos daktaras Jonas Aistis čia pradėdamoje spausdinti originalioje studijoje (kuri eis per kelius LD nr.) apie valstybių santykius.

ŠIO RAŠINIO MINTIS YRA kilusi prieš keliolika metų, kai tulose kraštuose valdžios formos buvo pasiekusios išsigimimo ribą ir kaupėsi dar ir dabar nepraėjusi audra.

Tai nėra išsamus ar metodingas socialinių santykių planas, nes man rūpėjo ne tiek sukurti tobulą valdymosi sistemą ar išdėstyti socialinės darnos praktiką — tai galės padaryti kas nors geriau už mane šiam reikalui pasiruošęs, — kiek man knietė iškelti žmones skiriančius veiksnys, kuriais kaip tik rėmėsi ir tebesiremia visos bendruomenės, ir rasti jungiantį veiksnį, kuris būtų visiems bendras ir visiems priimtinas.

Žmones skiria asmuo, šeima, giminė, tauta, spalva, luomas, religija, pasaulėžiūra ir daug kitų dalykų, bet kiekvienas žmogus ir kiekvienas kolektyvas siekia apsidrausti savo buitį, tai tasai siekis ir yra visiems bendras, dėl to yra būtina sąlyga, kad socialiniai žmonių santykiai nebūtų grindžiami tuo, kas žmones skaldo ir akina kovą rūšyje, o tik grynai žemiškosios buities apsidraudimo principu, kuris yra vienintelis ir visiems bendras jungiantis veiksnys.

Dabar daug kalbama ir daug dėdama pastangų tautų bendruomenei sukurti. Iš to seka, kad tokios organizacijos reikalas yra gyvas, pribrėdęs ir būtinas, tačiau tą bendruomenę kuriant reikėtų įieškoti dėsnių, kurie būtų pastovūs ir bent kiek visą žmonių jungtį į vienalytį vienetą.

Tautų bendruomenės idėja, konkrečiai kilusi aname kare ir atgijusi pastarajame, negalėjo ir negalės įsikūnyti dėl to, kad ji kuriama pati save griaušančiu dėsniu: ją sudaro

uždari ir egoistiški vienetai, kurių kiekvienam daugiau rūpi savi negu bendruomenės reikalai. Tai tie, kurie tokią bendruomenę yra pasišovę sukurti, turėtų atminti, kad jų pastangos tol bus tuščios, kol nebus išspręsta jungimosi metodo klausimas. Esamomis sąlygomis visi vienetai — dideli ir maži — nėra pribrėdę bendruomenės reikalui. Mažiesiems stinga pasitikėjimo, o didiesiems — geros valios. Pirmieji kraštutiniu atveju galima būtų priversti jungtis, antrieji gali jungtis tik gera valia ir laisvu noru, o šie jungsis tik tuo atveju, jei turės šansų bendruomenei vadovauti arba ją dominuoti. Tai ir yra nenugalima kliūtis. Žmogui ir tautai yra įgimta manyti, kad tai, kas net smurtu įgyta, yra teisėta ir normalu: niekas geruoju nesutiks savo išimtinių teisių aukoti bendruomenei. Iš to seka, jog bendruomenė galima tik laisvų, lygių ir lygiateisių narių tarpe. Iš nelygių ir nelygiateisių sudaryta bendruomenė negali būti vienalytė ir darni, o tuo pačiu ir patvari.

Tautų bendruomenės kūrėjai turėtų išdirbti smulkų ir aiškų planą sudaryti tokioms sąlygoms, kad kiekvienas bendruomenės įeinantis narys būtų tik paskira savivaldybės centralizuotame administraciniame viename arba paskira srities demokratinėje valstybėje. Tokios centralizuotos tautų bendruomenės valdžia turėtų apimti visą žmonių. Taip sudėtinės bendruomenės dalys būtų savarankiškos ir laisvos viduje ir homogeniškai įjungtos bendruomenei. Jos negalėtų ir neturėtų reikalo tarpusavy varžytis dėl galybės ir valdžios, o pati valdymosi forma niekad neišsigtų ir esmėje būtų pastovi visiems laikams. Taip galėtų būti pasiekta ne tik pastovi taika, bet ir visuotinė gerovė.

Tokia valdymosi sistema kardinališkai įjautusi su tradicinėmis pažiūromis į valstybę. Paprastai valstybės suformavimui panaudojama visa, kas ją daro vienalytę, nors kaip kurie naudojami dalykai tiesiogiai ne tik nieko bendra neturi su valdžios paskirtimi, bet dargi ją su laiku griauja. Iš tų valstybės cementsuojančių veiksmų tik viena tautybė yra kiek pastovesnė, o religija, nors ji yra išugdžiusi daug ilgai patvėrusių galybių, tik retais atsitikimais sutampa su tautybe, gi pasaulėžiūra beveik niekad. Bet visuose čia suminėtuose dalykuose, dėl kurių dažnai varžomasi toje pačioje tautoje ir toje pačioje valstybėje, žmonės nėra linkę daryti nuolaidų, tai jėgų trynimasis net valstybės viduje nėra išvengiamas.

Kai kam gali atrodyti, kad, išjungus iš valdžios tautybę, religiją ir pasaulėžiūrą, tie dalykai galėtų būti pažeisti, o tuo pačiu būtų pažeista ir pati žmogaus laisvė. Bet tikrumoje, jei valdžią sudarytų tik centralizuotas žmonių būčiai aprūpinti savivaldybių tinklas, tai nebūtų pažeista nei tautybė, nei religija, nei pasaulėžiūra. Visa tai liktų šalia ir už valstybės, o tuo tik būtų užkirstas kelias žmonių nesantaikoms kilti ir plėstis.

Tokia yra vienintelė ir būtina sąlyga visos žmonijos buičiai apdrausti ir pastoviai taikai įgyvendinti. Tai nėra lengvas ir paprastas dalykas, bet kito kelio nėra. Reikia

arba jį pasirinkti, arba pasiduoti ligšioliniam fatalizmui. Turėtume atsiminti dar ir tai, kad tautų bendruomenės idėja gyva. Ji vistiek kada nors įvyks. Bet ne vistiek, kaip ji įvyks. Jei ji neįvyks taikiu keliu, tai įvyks kruvinu smurtu ir visišku žmogaus paniekinimu. Jei ji vyks smurto nepastoviu dėsniu, tai žmonija dar ilgai skendės kraujuose, ašarose ir skurde. Dėl to laisvojo pasaulio turėtų būti dedamos visos pastangos ir turėtų būti pajungtas visas krikščioniškosios kultūros genijus, kad tautų susijungimas vienon šeimon vyktų taikiu laisvės ir lygybės principu.

Visa nelaimė, kad žmonių bendravimo santykiuose, kai viena bendravimo forma pasensta ir kyla nauja, visada jos varžosi ir lėtina vyksmą. Senų bendravimo formų gynėjai daro nuolaidų ir dalinių reformų, bet jei jau kuri tvarka yra atgyvenusi, nors ir kažin kaip ji būtų dar gajė ir galinga, yra pasmerkta žūti. Reakcija trukdo vyksmą, bet jo nesulaiko. Reakcija gina turimas teises, ir privilegijas. Tai aišku, kad laimi ta pusė, kuri siekia naują, o ne ta, kuri gina seną.

Galybės negali stovėti vietoje. Jos arba auga, arba nyksta. Kas neauga, tas nyksta. Rusijos imperija auga. Jei tam augimui nebus užkirstas kelias, tai ta imperija grės ne tik kolonijoms, bet ir metropolijoms. Čia sprendžiams ir didžiųjų galybių likimas. Ir kiekviena taikiam tautų susijungimui praleista diena sunkina lengvesnį to klausimo sprendimą. Ilgai belaukiant galima prarasti ir paskutinę progą.

I

PAVYZDŽIAI VISADA GERIAU kalba į žmonių vaizduotę negu grynai spekuliacija, o jais kaip tik čia negalima pasinaudoti. Kalba apie tai, kaip žmonės turėtų valdytis be smurto ir neapykantos, kai visos iksiolinės valdymo ir valdymosi sistemos kaip tik tuo rėmėsi, atrodys utopija, tai yra, išgalvotas ir neįmanomas dalykas. Mano giliu įsitikinimu Toliau dėstomos mintys nieko bendra su utopija neturi. Tikrumoje man rūpi iškelti du dalykai: rasti visuotinio autoriteto arba valdžios formą bei pagrindą ir iš žmonių tarpusavio santykių pašalinti smurtą. Atskiroje valstybėje tie dalykai nėra nauji, ir jie nuo senų laikų iki mūsų dienų yra visu rimtumu sprendžiami, bet šiandien žemėje žmonių per tiršta ir susiskaldymas atskiromis valstybėmis jau yra atgyvenęs savo dienas, be to, visi jaučia reikalą jungtis į didesnius vienetus. Bet tai reikalo neišspręst, nes visada jungiamasi galybei ar saugumui, o nereikia nei aiškinti, ką tatai reiškia. Bet ir paskiroje valstybėje žmonių tarpusavio santykiuose pilnos darnos nėra, o kur jos nėra, ten negali būti pastovumo, dėl to valdžios formos keičiasi ir valstybės tolydžio auga arba smunka. Vienos galybės nyksta, o kitos kyla. Visa žmonijos istorija yra ne kas kita, kaip šis nuolatinis judėjimas: kilimas ir smukimas. Tūli tuos dalykus aiškina būtinu ir natūraliu tautos energijos išsisklaidymu, kuris kaip tik sudaro sąlygas kitai galybei kilti, bet užmirštama viena, tai patsai tautos (galybės visada iškyla vienoje kurioje tautoje ir tau-

ta sudaro net imperinės galybės branduolį) nepastoviam reikalui energijos eikvojimo neprasmingumas. Jei tauta, pasiekusi galybės, ir sukuria kokią nors bendrą ir visuotinę vertybę, tai toji vertybė niekad neatsveria tos neteisybės, kuri kaip tik sudaro sąlygas, kad tauta gali iškilti ir pasireikšti. Kitas dalykas, tai iškilusi ir pasireikšusi tauta pasijunta pranašesnė, nors vertybes kuria ne tautos, bet žmonės. Tasai pranašumo jausmas ir skirsto tautas luomais, ir kiekviena tauta to pranašumo siekia arba bent apie jį svajoja.

Man teko patirti daugelį valdymo ir valdymosi atmainų. Teko gyventi pavergtam ir laisvam, satrapiškesniam monarchijoj ir palaidžiausioj demokratijoj, savam ir svetimuose kraštuose, karuose ir taikoje. Turėti visas piliečio teises ir jokių neturėti. Visur ir visuomet pastebėjau gana keistą reiškinį: viena ir ta pati valdžia vieniems patiko, o kitiems ne. Kas vieniems atrodė pilnutinė laisvė, kitiems — priespauda ir vergija.

Pats visada į valdžią skeptiškai žiūrėjau ir niekad iš jos nieko nelaukiau, nors iš valdžios esu daug gavęs ir daug netekęs, bet ir šiandien esu tos nuomonės, kad geriau bloga valdžia, negu jokios. Gera ir bloga valdžia suprantu tik normalią valdžią, tai yra, kai valdžia apima tik savo tautą, nes imperija, kad ir kaip ji būtų švelni ir žmoniška, yra nenormali valdymo apraishka, dėl to ji turėtų būti pasmerkta ir panaikinta žemėje. Kažkaip tik, kad ilgai paskirų tautų valdžios bus daugiau panašios į šių dienų savivaldybes negu į esamas ar buvusias valdymo ar valdymosi sistemas. Tuo ir būtų pasiektas tikras valdžios idealas.

Mes turime labai klaidingą nuomonę apie valdžią. Ją vis įsivaizduojame, kaip kažką nepaprastą, nuostabų ir paslaptinę. Ir tokią nuovoką apie ją turime ne tik tada, kai ją džiaugiamės, didžiuojamės, gėrimės ir stebimės, bet ir tada, kai ją niekiname, iš jos tyčiojamės, jos nekenčiame, neapkenčiame ir net kai ją verčiame. Ji mūsų vaizduotėje visada buvo ir yra kažkoks stasbas. Ir jei vieną stabą nuverčiame, tai kitą — kartais baisesnį, kartais ne, — bet vis dėlto stabą pastatome. Kratolatrija yra populiariausia ir visai žmonijai įgimta ir bendra idolatrija.

Valdžios didybė nepriklauso nuo jos vaidmens ir tikslo, bet nuo jos išsigimimo apraiškų ir ydų. Pagrindinis valdžios siekis, kad ji būtų tvirta ir galinga, o jos tobulumas ir teisingumas jau yra laimės ir grynai pritiktiniai reiškiniai. Valdžiai tvirtumo reikia valstybės viduje, kad jos kas nenuverstų, o galybės, kad jai kas iš lauko nepakenktų. Kita vertus, kai valdžia yra tvirta ir valstybė galinga, tai savaime aišku, kad ji daugeliui atrodė tobulu ir teisingu. Bet tai yra klaidinga nuomonė. Tobulos valdžios vaidmuo tautoje yra ne kiek nedidesnis, kaip doros šeimininkės namuose arba geros motinos šeimoje.

Tuos dalykus besvarstant mane užklupo karas. Antras mano gyvenime. Pirmąjį mačiau ir patyriau dar vaikas. Per antrąjį karą netekau savo valstybės globos ir gyvenau svetimame krašte be giminių, draugų bei pažįstamų vienas ir už įstatymo. Kenčiau panieką, skriaudą ir net kerštą tų žmonių ir tos šalies, kuriems kadisei jaučiau didelę simpatiją. Tada kaip tik man panūdo surasti pikto šaknį. Skaičiau knygas apie valstybės atmai-

nas ir tarpusavius žmonių santykius. Visi veikalai apie valstybės santvarką ir valdžios meną remiasi gyvais pavyzdžiais. Jie moko, kaip valdantieji turi elgtis, kad valdžia būtų stipri ir galinga, bet pats žmogus vis imamas, kaip žalia medžiaga, tai yra, kaip jis suvaldomas ir pajungiamas valdžios stabui, o pajungiamas jis yra dvejopai: smurtu ir paties fanatizmu.

Valdžios sąvokos ir formų nepakeitė net ir krikščionybė. Krikščioniškieji valdovai, vadovaudamiesi Evangelijos dvasia, ir valdydami paties Dievo vardu (Bažnyčia krikščionių karalius vainikavo) nepaneigė karo ir smurto. Dar daugiau, savo kitatikių kraštuose vestuosius karus šventaisiais vadino. Kristus neatėjo mus mokyti valstybės meno. Jis atėjo išganyti mūsų sielas, o tai žmogus gali padaryti be šeimos ir be namų, be tautos ir be valstybės. Jis žmogui paliko laisvą valią ne tik tvarkyti savo žemiškuosius reikalus, bet ir rūpintis savo sielos išganymu. Civilinė valdžia yra grynai žemiškas dalykas.

Žmogus negali išsiversti be namų ir be valstybės. Kaip namų sienos ir stogas žmogų gina nuo darganos ir šalčio, taip valstybė jį turėtų ginti nuo skriaudos, neteisybės ir išnaudojimo. Paprastai valstybė gina ir globoja savo tautą, tačiau šiandien ji yra per siaura, kad ji galėtų ginti žmogų. Iš to seka, kad valdžia turėtų apimti visą žmonių, nes tik tuo atveju žmogus galėtų būti tikras, kad visur ir visos jo teisės bus lygiai gerbiamos ir ginamos.

Daug buvo bandymų sujungti į vieną valstybę didelius žemių plotus ir daugelį tautų. To siekia ir mūsų laikų komunizmas. Visos tos pastangos buvo tuščios. Jos yra tuščios ir dabar, nes joms stinga tokio pagrindo, kuris galėtų būti absoliutus žmogui ir bendras visai žmonių.

Šio rašto tikslas ir yra rasti visai žmonių sujungti bendrą pagrindą. Jis nesileis į detales, tai yra, į pačią valdymo techniką, nes tai yra jau antraeilis dalykas. Galop valdymo formų arba geriau valdymo technikų yra buvusių ir gerų. Žmonių stinga vienos bendros visus žmones jungiančios idėjos arba pagrindo. Daug pozityvaus ir kuriančio darbo žmogus yra čia nesąmoningai atlikęs, bet tam reikalui nebuvo pajungta valstybė, nebuvo visų žmonių žvilgsnis nukreiptas į tą vieną ir visiems bendrą tikslą, dėl to kūrimas ir griovimas vyksta tolydžio ir greta. Dėl to žmogus nekreipė viso dėmesio į tą vieną tašką ir sąmoningai nesijungė į tą kovą, kurią pradėjo pirmasis žmogus žemėje ir kurios nebaigs paskutinis.

II.

SAVO PRIGIMTIMI ŽMOGUS yra asocialus ir savanaudis. Tas jojo prigimtines bruožas ypač ryškus jo santykiuose su kitais žmonėmis. Tačiau žmogus negali būti vienas, tai jis yra priverstas nuolatos lenkti savo prigimtį ir derintis prie kitų, lygiai tokių pat asocialių ir savanaudiškų padarų kaip ir jis pats. Iš to bendravimo ilgainiui susidarė pastovesnės tarpusavio santykių normos ir formos. Žmonių bendravimo normas ir formas diktuoja moralės arba etikos dėsniai, kurie ir praveda ribą tarp gėrio ir blogio. Tačiau nereikia pamiršti, kad etiką žmogui diktuoja reikalai, tai yra, santykiai su aukštesne būtybe, o ne žmogaus prigimtis. Prigimtis yra galingesnė už reikalą. Ji yra netarpiška ir glūdi pačiame žmoguje, o reikalai yra tarpiški, jie yra už jo, dėl to gėris

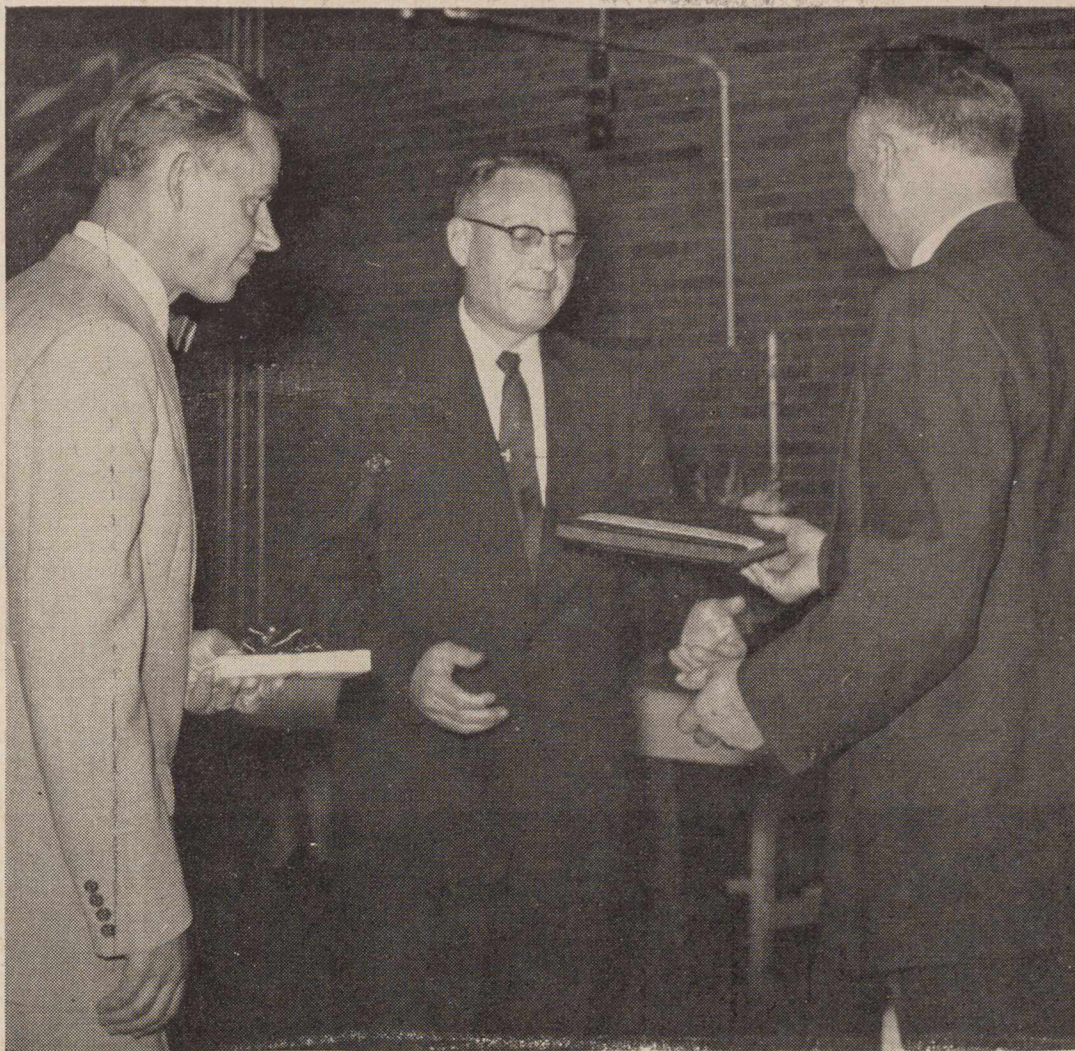
nuo blogio dažnai yra sunku skirti, o kartais ir visai neįmanoma.

Visa žmonijos istorija yra ne kas kita, kaip nuolatinės blogio ir gėrio lenktynės. Blogis ir gėris drauge auga ir pinasi, lyg du priešingu augalu, augančiu iš vieno kelmo: vienas krauna ir augina vaisius, o antaras juos nuodina ir naikina. Tos kovos prado gal reikėtų ieškoti dvilypėje žmogaus prigimtyje: dvasioje ir kūne. Tačiau labai sunku pasakyti, kur baigiasi dvasia ir kur prasideda kūnas. Būtume linkę manyti, kad protas ir valia priklauso aukštesniajai žmogaus prigimčiai, o žemi, visai gyvūnijai bendri instinktai — kūnui. Tarp jų dviejų kraštų yra aistros, kurios kaip tik neleidžia praversti tiksliai ribos tarp dvasios ir kūno, nes veikia ir dvasią ir kūną. O aistros kaip tik ir nulemia mūsų santykius su kitais.

Klaidinga manyti, kad gėriui reikia pastangų, o blogis savaime vyksta. Gėris ir blogis pasireiškia žmogaus veiksmis. Joks veiksmas be žmogaus pastangų pats nevyksta. Jei blogis dažnai arba ir nuolat žmoguje arba žmonėse ima viršyti, tai ne dėl to, kad jis lengviau arba savaime darytųsi, bet tik dėl to, kad jam skiriama daugiau pastangų. Imkime likiminę žmogaus nelaimę karą. Taikai žmonės tiek nuoširdžių pastangų nededa, kaip karui. Jei žmonės taip iš paskutiniųjų stengtųsi laimėti taiką, kaip stengiamasi laimėti karą, tai ji būtų lengvai pasiekama ir žmogui nereikėtų gyventi nuolatinėje karo baimėje. Juk taikos metas nėra tikroji taika, o tik karo veiksmų pertrauka, kurioje ruošiamasi naujam karui.

Karo piktumo šaknys glūdi ne tame, kad jis žudo ir vergia žmogų bei naikina jo sukurtąsias vertybes, bet kad jis beveik visada yra pateisinamas. Dažnai mes girdime jam prikeriamus šiuos epitetus: teisėtas, teisingas, žmoniškas ir net šventas, o visi karai yra nežmoniški ir neteisingi. Nebuvo ir nebus karo, kurį žmogiškumo atžvilgiu galėtume pateisinti. Net jei jis ir gerintų žmonių buitį, vistiek karas lieka karu, kaip nežmoniškas ir neteisingas žmonių tarpusavio santykių sprendimas.

Karą gali teisinti vienas egoizmas. Dar daugiau, karas yra ne kas kita, kaip tiksliai žudymas ir plėšimas. Kadangi nei žudyme, nei plėšime negalima įžiūrėti žmogiškumo, tai karui beveik visada išrandamas idėjinis pagrindas. Nors karo siekis yra nugalėti, ne žudyti, bet paprastai to tikslo siekiama beveik išimtinai žudymu. Ir kas keista, kad tasai žudymas žmonių vaizduotėje įgauna kažkokią aukštesnę prasmę, ir jis vadinamas karžygiškumu, didvyriškumu ir taip toliau. (Skirtumą tarp puolimo ir gynimosi paliesime vėliau.). Klaida manyti, kad kolektyvinis žudymas nėra žudymas. Žmogus ne savo valia pasaulin ateina, dėl to jam niekas ir jokiu atveju bei motyvu neturi teisės atimti gyvybę. Tuo atžvilgiu turėtų būti absoliuti taisyklė: mirties bausmė reikėtų pašalinti iš įstatymų, o žmonių bendravime panaikinti karą. Yra tokių, kurie tvirtina, kad karas yra biologinis žmonijos pasireiškimas ir kad be jo pažanga būtų neįmanoma; bet toks samprotavimas remiasi žemesne žmogaus prigimtimi, nes lygiai tą patį reikškinį galima pastebėti ir gyvių pasaulio kovoje už būvį. Žvėrys ir kiti gyviai kovoja trejopu būdu: a. stipresnioji rūšis naikina silpnesniąją, b. susibūrusi silpnesnioji naikina stipresniąją ir c. kova vyksta, kaip žmonėse, ir toje pačioje rūšyje. (Bus daugiau)



DOVANOS "OMAHOS LIETUVIAI" KNYGOS IŠKILMĖSE. Iš k. į d.: J. Cicėnas, knygos autorius, L. R. Richards, angliško teksto taisytojas, P. Adamonis, knygos leidimo komiteto pirmininkas, iškilmų vadovas, įteikęs autoriui ir bendradarbiams dovanas bei knygas.

AUTHOR of history "Omaha Lithuanians" and English editor receive gifts from publishing Committee head at special ceremonies . Foto K. L. Musteikis

KNYGOS IR AUTORIAI

Dainingoji Grigaitytė

Knygų rinkoje pasirodė naujas K. Grigaitytės eilėraščių rinkinys "Širdis pergamente". Netrukus sueis 30 metų nuo jos pirmojo rinkinio "Akys pro vėduoklę" pasirodymo (1937). Po to autorė daugiau rašė proza, ir su nauju rinkiniu tepasirodė tik po 13 metų ("Paslaptis", 1950). Trečiojo rinkinio beteko laukti pusę tiek — šešeri metai. Įdomu pažymėti, kad autorės jaunatviškas jausmas bei išgyvenimai tebėra gyvi ir po tiek daug metų. Autorė, pasireiškusi kaip gryna lyrikė, jautriu nuoširdumu apdainavusi jaunystę, meilę, ilgesį, gamtą, nestokoja tų temų nė paskutiniame rinkinyje; tik čia įsipina keletas naujų motyvų — kenčianti tėvynė ir tremtis.

Autorė laikosi tradicinių eiliavimo formų ir nieko bendra neturi su vadinama "modernine" poezija, kuri ne tik neturi nei ritmo, nei rimo, bet nepaiso nė skaitytojo: "savas" pasaulis tokios kūrybos autoriams yra viskas. Dėl lengvos, dainingos formos ir paprastumo bei nuoširdumo, Grigaitytės eilėraščiai yra mėgstami mūsų kompozitorių. Po ankstesniojo labai populiaraus "Na, tai kas", iš pastarojo rinkinio Budriūno sukomponuotas "Išdykęs rudenėlis", atrodo, taip pat žadąs būti mielai dainuojamas.

Rinkinys išleistas gražiai, kietais drobės viršeliais, su dail. V. K. Jonyno pieštu aplanku ir nebrangus: tik pusantro dolerio.

Kotryna Grigaitytė, **Širdis pergamente.** Lyrika. Išleido Venta Vokietijoje, 1956. **Xerxes**

Omahos lietuviai po spalvinga žurnalisto plunksna

Į JAV lietuvių istorijos knygų lentyną įdėta dar viena knyga — Jeronimo Cicėno parengtas veikalas "Omahos lietuviai". Knyga savo išvaizda, autoriaus prasmingais

skyrių pavadinimais, fotografijomis, dokumentų foto nuotraukomis patraukia dėmesį ir jo neatleidžia iki paskutinio lapo. Į šią knygą surinkti daugelio metų Omahos lietuvių pabrėžę pėdsakai, kurie skelbia pirmųjų ateivių patirtį, vargus, darbus ir lietuviškąją veiklą toli nuo tėvynės.

Šia proga surengtas knygos išleidimo vakaras, kuriame dalyvavo gausus knygos "autorių" (rašytojas Cicėnas, anglų teksto aut. Adamonis, kalbos taisytojas Richards), parėmusių leidimą ir skaitytojų būrys. Autoriui ir bendradarbiams įteiktos dovanos. Pasakyta kalbą.

Gražų žodį tarė autorius Cicėnas, šiemet švenčias 30 metų spaudos sukaktį.

J. Cicėnas yra rytų aukštaitis, gimęs 1909 m. liepos 24., švenčionių aps. Dukšto vls. Baigė Vytauto D. gimn. Vilniuje, studijavo Vilniaus un-te visuot. istoriją, literatūrą ir etnografiją. 1934-39 m. m. buvo mokytojas Trakų ir Vilniaus mokykl. seminarijose, 1936-39 — liet. k. lektorius Aukšt. Politinių mokslų mokykloje, 1940-41 Vilniaus liaudies un-to inspektorius, 1941-44 Vilniaus radijofono literatūros ir vaikų val. redaktoriaus. Buvo "Šviesos" red. narys, "Kūrybos ir Kritikos" redaktoriaus, "Vilniaus žodžio" lit. sk. red., "Vilniaus Balso" red. narys.

Tremtyje taip pat plačiai reiškėsi spaudoje, čia rašydamas į laikraščius, čia pats redaguodamas (Kelyje Tėvynėn. Akiratyje ir k.).

Be poros tautosakinių leidinių, J. Cicėnas Lietuvoje yra išleidęs beletristinio pobūdžio knygą "Dvaruose praėstos dienos" (1937). 1953 m. tremtyje davė didelį veikalą "Vilnius tarp audrų". Cicėno žurnalistinį darbą gražiai vainikuoja "Omahos lietuviai".

J. Cicėnas, **Omahos lietuviai.** Iliustruota Omahos lietuvių istorija. 278 psl. įrišta. Spaudė Saleziečių sp. Italijoje. Išleido Omahos Šimtmečio Minėjimo Lietuviams Atstovauti Komitetas. **K. L. M-kis**



LIETUVAIČIŲ SESERŲ INSTITUTAS

Rašo MOTINA M. ALOYZA, o. s. f., Pittsburgh, Pa.

Keturių lietuvių vienuolių susibūrimas į vieningą organizaciją kilo iš seserų pažinimo jų bendrų pareigų, liečiančių lietuviško jaunimo vadovavimo Amerikoje ir reikalo stiprinti seserų mokytojų pastangas tautiniame vaikų auklėjime.

Institutas įsisteigė 1953 metais. Nuo to laiko visų lietuviškų vienuolynų Motinos ir mokyklų inspektoriai jau turėjo 4 metinius suvažiavimus ir 3 vasarinius lituanistikos kursus seserims mokytojoms, pakaitom kasmet kitame vienuolyne.

Šių metų vasaros kursai įvyko Pittsburgo vienuolyne; instruktoriais buvo lituanistai bei lietuvių

dainos ir tautinių šokių specialistai iš Clevelendo (A. Damušis, St. Barzdukas, V. Kavaliūnas, A. Mikulskis, L. Sagys).

Instituto pirmininkė šiuo metu yra Motina M. Teofilė, kazimierietė, sekretorė — Motina M. Aloyza, prancišketė, kasininkė — Sesuo M. Augusta, Marijos Nek. Prasad. kong.

Institutas veikia ir daro posėdžius pagal priimtus jo nuostatus.

Čia paduodami kai kurie instituto posėdžiuose apsvarstyti dalykai ir nutarimai.

Ištraukti lietuvių kalbos mokymą į normalią mokyklos programą; raginti daryti viešą Vasario 16 d. minėjimą pradžios mokyklose;

L. S. I. atstovėms dalyvauti visuomenės seimuose, kur liečiami religiniai ir kultūriniai jaunimo auklėjimo klausimai;

prisidėti prie palaikymo ir stiprinimo parapinių jaunimo organizacijų;

ruošti lietuviškus vadovėlius; taip pat vadovėlius anglų kalba lietuviškom temom;

leisti seserims mokytojoms žurnalą lietuvių idėja;

kvieisti lietuvių jaunimo organizacijų atstovus vaikams aiškinti lietuvių tautinius ir religinius siekius bei darbus; kvieisti liet. visuomenininkus į seserų lietuvių centrų vasaros metu užmegsti ryšius vieningam veikimui kat. ir lietuviškoj akcijoj;

gaminti vaikams teatrėlių;

remti ir užjausti šeštadienines ir kitas lituanistines mokyklas;

vietose, kur yra reikalas, prašyti klebonus remti seserų pastangas lietuvių ugdyme pr. mokyklose ir parapijos lėšomis parūpinti vaikams pagalbines medžiagas ir kt.

Be Instituto valdybos narių, į kurią įeina kongregacijų generalės ir mokyklų inspektoriai, šioj organiza-

cijoj dar veikia seserų mokytojų skyrius, atstovaujantis visas vienuoles mokytojas. Šis skyrius sudaro vasarinių kursų programas ir patiekia adm-jai pageidavimus, susijusius su mokytojų darbo palengvinimu.

Štai ką mokytojų skyrius jau yra pravedęs:

paruošimą programų lietuvių literatūros, istorijos ir geografijos mokymui;

vaikams teatrėliai, lietuviškų žaidimų ir dainų knygelės;

ruošiamas vadovėlis Vasario 16 d. minėjimo programoms;

klasėse įrengti (arba rengiami) lietuviški kampeliai ir knygynėliai.

Lietuvaitės seserys kviečia lietuviškas organizacijas ir pavienius asmenis padėti šiam Institutui vykdyti užsibrėžtus užsimojimus bei darbus, pasiūlant ir suteikiant įv. medžiagos paskaitomis, knygomis ir kitokia talka.

Darbas nelengvas, netrūksta įv. kliūčių ir sunkumų, ir nemaža reikia lėšų šioms projektams vesti ir vykdyti. Bet daugeliui rankų ir širdžių prie darbo prisidedant, sunkumai pasidaro lengvesni ir nugalimi.

“Vien takais dorybės...”

LITUANISTIKOS LEKTORIAI Lietuvaičių Vienuolių Seserų Institute, Pittsburgh, Pa.

DIRECTORS AND LECTORS of the Lithuanian Sister's Institute, Pittsburgh, Pa.

✦ Iš k. į d.: Dr. A. Damušis, kuriam esant Katalikų Federacijos pirmininku, Institutas suorganizuotas, Sesuo Gabrielė, mokyklos vedėja, A. Mikulskis, Čiurliono ans. vedėjas.

➡ V. Kavaliūnas, kursuose dėstęs lietuvių literatūrą, Motina M. Aloyza, Instituto sekretorė, St. Barzdukas, Bendruomenės pirm., lietuvių kalbos lektorius.





VIENUOLIŲ SESELIŲ CHORAS procesijoje į Marijos šventovę prie šv. Pranciškaus vienuolyno Pittsburgh, Pa. Rugsėjo 22 visų keturių lietuvių vienuolių JAV-se seselės, su-

važiavusios į Instituto lituanistikos kursus, turėjo įspūdingas pamaldas vėlai vakare.

LITHUANIAN NUNS Pittsburgh, Pa., hold services in moonlight,

PAMIRŠTASIS MENAS

BRONĖ JAMEIKIENĖ, Chicago, Illinois



Įvairios plastinio meno šakos amžiams bėgant vystėsi, kilo, slūgo, vėl kilo, bet gal nė viena iš jų nebuvo taip išbujojusi ir paskui beveik vėl visai pamiršta, kaip vitražas (stained glass).

Paprasčiausias vitražo apibūdinimas būtų: permatoma mozaika, sujungta švinu. Švinas tačiau vitraže nėra vien tik stiklo gabalėlių jungiamoji priemonė; geroje kompozicijoje jis ne tik pabrėžia pagrindinių plokštumų kontūrus, bet kartu atliepia ir linijų bei spalvinių masių ritmą.

Vitražo kilmė yra gana miglota. Galimas daiktas, kad jis bus atėjęs iš artimųjų Rytų — stiklo pramonės tėvynės. Jis, betgi, prigijo šiaurinė-

VITRAŽAS DEDAMAS Į LANGĄ N. Pr. Sersų bažnyčioje, Putnam, Conn. Dirba dail. J. Daugvila (žemiau) ir I. Malėnas.

J. Daugvila (bottom) and I. Malėnas insert stained glass in window in church in Putnam, Conn.

je Europoje ir tapo jos žmonių menu. Pagal keltų šv. Grigaliaus vienuolyno manuskriptus, pirmieji vitražai (spalvoto stiklo langai) buvę pradėti gaminti dar 8 a. Tačiau spalvotas stiklas ornamentui ir kompozicijai buvo pradėtas vartoti ne anksčiau kaip 9 a., o vitražo žydėjimo laikotarpis buvo 12-15 a. Vitražo technika per tą laiką beveik nė kiek nepasikeitė, išskyrus sidabro druskų pavartojimą išgauti geltonai spalvai (14 a.).

Anais laikais stiklas buvo labai brangus, todėl vartoti jį langams tegalėjo tik pilys ir bažnyčios. Medinės ir akmeninės langų grotelės, vartotos dar prieš stiklo atradimą, galėjo duoti idėją atskirus stiklo gabalus jungti švinu, o vario emaliavimas — pradėti piešti ant stiklo. Piešiniui pradėtas vartoti pigmentas, susidedęs iš smulkiai sumalto stiklo, sumaišyto su geležies oksidu ir pridėtu tam tikru kiekiu klijų.

Vitražas nėra tiktai paveikslas; jis kartu yra ir šviesos šaltinis, todėl priklauso prie architektūrinių elementų. Keičiantis stiliams ir architektūrinėms formoms, nuo 15 a. vitražas buvo beveik pamirštas ilgiems amžiams. Nauji metodai, są-

lygos ir naujos meno šakos nustelbė spalvotojo stiklo žibėjimą. Su baroku išbujėjo skulptūra, puošnūs karnizai, gausi ornamentika, ir visi tie elementai reikalavo daug šviesos, todėl vitražas nustojo savo prasmės. Kad vitražai dar ir buvo daromi, bet jie jau liko tik kaip pagelbinė puošimo priemonė.

Kad ir nustumtas į šalį, vitražo menas nenumirė. Su naujų dažų atsiradimu turtingėjo stiklo spalvos. Gerėjo ir pačio stiklo kokybė. Buvo pradėti jungti du skirtingų spalvų stiklo sluogsniai ir tokiu būdu išgauta dar nauja spalva. Vieną iš tų sluogsnų (pagal piešinį) hidrofluorine rūgštimi išnuodijus, buvo jau gautas dvispalvis efektas ir be švino linijos, gi maišant įvairių metalų oksidus su sumaltu stiklu buvo gauti įv. spalvų dažai, kuriais, uždėjus ant bespalvio stiklo ir išdeginus, galėjai gauti spalvotą piešinį. Nežiūrint šitų patobulinimų, per tuos šimtmečius vitražas taip ir nebepakilo iki savo buvusios aukštumos. Tik naujieji laikai vėl prikėlė vitražą. Modernieji dailininkai pradėjo vėl domėtis vitražu, kuris atsiliepė netgi jų tapyboje. Mūsų amžiaus architektūra savo racionalia struktūra ir forma vidaus puošime



ADOLFAS VALEŠKA

Šv. Kazimieras / St. Casimir, stained glass window

PAMIRŠTASIS MENAS / tęsinys iš 13 ps.

vitražui vėl grąžino tą pačią reikšmę, kokią jis turėjo gotikos laikais. Dailininkas atėjo talkon architektui vitražo stilių pritaikindamas laiko dvasią. Ir šiandien vitražas sparčiai žingsniais vėl grįžta bažnyčiosna, rūmuosna ir netgi pričiuosna namuosna.

Keliaudamas po Europą, vitražas neaplenkė ir Lietuvos, tačiau apie lietuviškąjį vitražą ne daug ką tegalima pasakyti. Vitražas yra gotikos vaikas, o gotišku paminklų mūsų žemėje ne daug teišliko, todėl ir vitražas pas mus retai teužtinkamas. Kad vitražai Lietuvoje buvo vartojami, turime tikrų davinių (Gedimino pilies ir kt. griuvėsių kasinėjimuose rasti spalvoto langų stiklo gabalėliai), tačiau jie, matyti, buvo importuojami, nes nėra jokių žinių, kad lietuviai patys būtų turėję vitražų dirbtuves (kaip turėjo auksakalystės, odos, audinių ir kt.). Netgi mūsų laikais (apie 1936 m.) Studentų bažnyčiai Kaune buvo parvežti ir įstatyti Petrapilio Dvasinės Akademijos vitražai. S. Ušinskis pirmasis pradėjo vitražų kursą dėstyti Kauno Meno Mokykloje (ca. 1935-6 m.). Mūsų dailininkai vitražais konkrečiau domėtis ir juos dirbti pradėjo tremtyje, ypač čionai, Amerikoje. Pora iš jų turi jau ir savas vitražų studijas, o kiti dirba įvairiose amerikiečių dirbtuvėse.

Norėdami bent kiek susipažinti su technikiu vitražo išpildymu, rasime, kad jis gerokai komplikutas. Neskaitant jau projekto, seka šie darbai: kartonas (natūralaus dydžio piešinys su išvestomis švino linijomis), jo sukar-

nijų santykį ir išryškinti vietas, kurios gali prazūti žiūrint iš atokiau. Rinkdamas spalvas, jis turi žinoti spalvoto stiklo vienas į kitą veikimą, nes vienos spalvos turi tendenciją "trauktis" (raudona), kitos gi atvirkščiai — "plėstis" ir "spinduliuoti" (mėlyna), o dar kitos palieka tokios pačios (geltona), kai tuo tarpu balta (persviečiama) sudaro kiauurumo įspūdį. Taip pat spalvos turi įtakos ir į savo kaimynes (mėlyna šalia raudonos duos violetinį atspalvį, geltona šalia mėlynos — žalsvą, ir t. t.), ir tik pats stiklo centras duos gryną spalvą. Šalia viso kito, dailininkas neprivalo pamiršti ir pagrindinės vitražo, kaip šviesos šaltinio, paskirties.

Šalia tradicinio švino stiklo gabalams sujungti pavartotos kitos medžiagos (metalas, akmuo, cementas etc.) duoda daug naujų galimybių šių dienų tapytojui, skulptoriui ir architektui. Moderniosios bažnyčios, didieji ir netgi privatūs pastatai šiandieną jau vėl ieško vitražo. Kur jo negali pavartoti kaip natūralios šviesos šaltinio, daro dekoratyvinį "kilnojamąjį" vitražą, įreminimą ir apšviestą elektros pagalba. Kad ir kiek, šiuo atveju, nukentė spalviniai niuansai, bet tokį vitražą gali pasistatyti ar pasikabinti kur nori, ir tokie "kilnojamieji" vitražai šiandien sparčiai jau plinta rezidencijų papuošimui.



ALBINAS ELSKUS

Erškėčių vainikas / The Crown of Thorns
Piešinys vitražui / Stained glass window sketch



BRONĖ JAMEIKIENĖ

Šv. Pranciškaus pamokslas paukščiams
St. Francis preaching to the birds, stained glass



VIKTORAS PETRAVIČIUS

Vitražas iš Marijos gyvenimo: 1. Apreiškimas, 2. Į dangų paėmimas
Two scenes from the life of Mary, stained glass window



🏠 **TAUTOS FONDO ATSTOVYBĖS** Kanadoje, Hamiltono sk. naujoji valdyba: iš k. į d.: sėdi — V. Kazlauskas, sekr., J. Mikšys, pirm., L. Skripkutė, metraščio red., J. Giedraitis, narys; stovi — A. Vainauskas, kasininkas, P. Lesevičius, posėdžių prot. sekr., B. Daugilis, narys, P. Sakalas, parengimų vad., B. Šopys, narys. Hamiltono T. F. skyrius per 5 metus suteikė daugiausia lėšų Tautos Fondui Kanadoje.
OFFICERS of the Canadian-Lithuanian National Fund in Hamilton.

✦ **JAUNIMO CENTRUI** Chicagoje pamatų prakasimo iškilmės. Jaunimo Centro Namus stato Tėvai Jėzuitai. Čia žemę kasa dr. kun. J. Prunskis, žodį skaito Jėzuitų provinciolas T. B. Krištanavičius, S. J.
GROUND-BREAKING ceremonies for new youth center in Chicago, a Jesuit project. Using spade is Rev. Dr. J. Prunskis.

🎵 **ŠVENTOS CECILIJOS CHORAS**, Buenos Aires, Argentina, atšventęs 25 metų gyvavimo sukaktį. Vidury organizatorius ir dirigentas muz. Vaclovas Rymavičius.
THE ST. CECILIA SINGERS of Buenos Aires, observed 25th anniversary of founding recently.



🎵 **T. TOMO ŽIŪRAIČIO IŠLEISTUVĖS** Newark, N. J., Sėdi iš k. į d.: kun. P. Totoraitis, kun. V. Demikis, dail. V. K. Jonynas, vicekons. A. Simutis, T. J. Borevičius, S. J., inž. V. Džlįs, T. prof. K. Žvirblis, O. P., T. Tomas Žiūraitis, O. P., T. B. Mikalauskas, O. F. M., kun. prel. I. Kelmelis, A. Butvydaitė. Stovi: J. Ginkus, Pr. Saveikis, A. Trečiokas, E. Mažionis,

Iz. Jatulis, Izab. Dilienė, M. Klimas, O. Saveikytė, J. Kralikauskas, poetė K. Grigaitytė, S. Gudas. Kun. Žiūraitis, judrus visuomenininkas, išvyko į Oxford, Mich. dėstyti kolegijoje.

FRIENDS GIVE FAREWELL party for Rev. Tomas Žiūraitis, O. P., Newark, N. J.



ANTANAS JUKNEVIČIUS, Boston, Mass., Vilniaus Krašto Liet. S-gos pirmninkas, Vilniečių atstovas VLIK. A. Juknevičius yra pasižymėjęs veikėjas okupuotame Vilniaus krašte.

A. JUKNEVIČIUS, Vilnius Dist. Representative at VLIK.





DU VAIZDAI IŠ IŠKILMINGO LIETUVIŲ DIENOS posėdžio Windsore.

Kairėje matyti Windsoro CBE radijo pareigūnas J. Jeannette su žmona, Windsoro miesto burmistras M. Patrick su žmona, Lietuvos genkonsulas V. Gyls, Lietuvos Laisvės kom. pirm. V. Sidzikauskas, VLIKo pirm. J. Matulionis, Kanados Gerbūvio min. P. Martin ir kt.

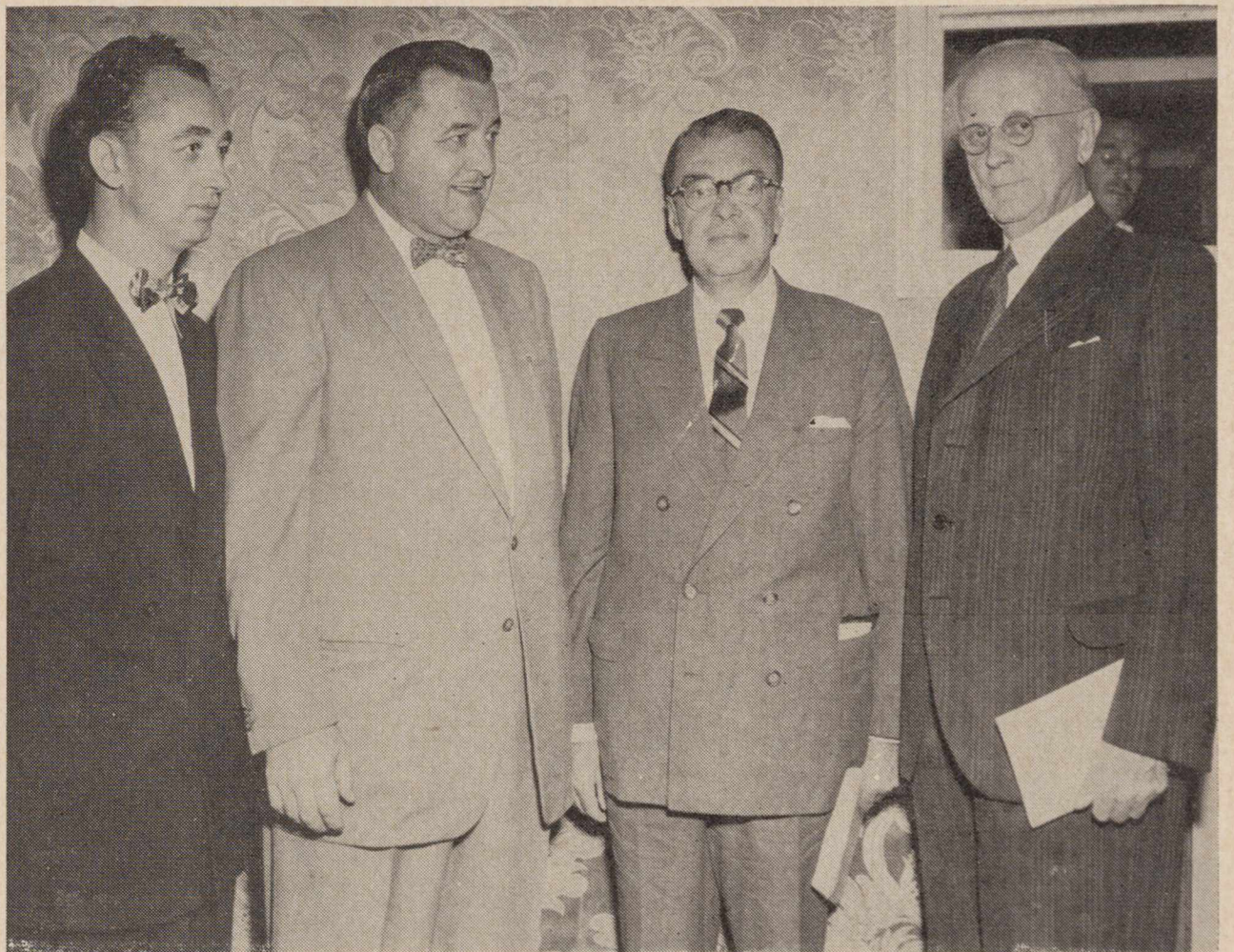
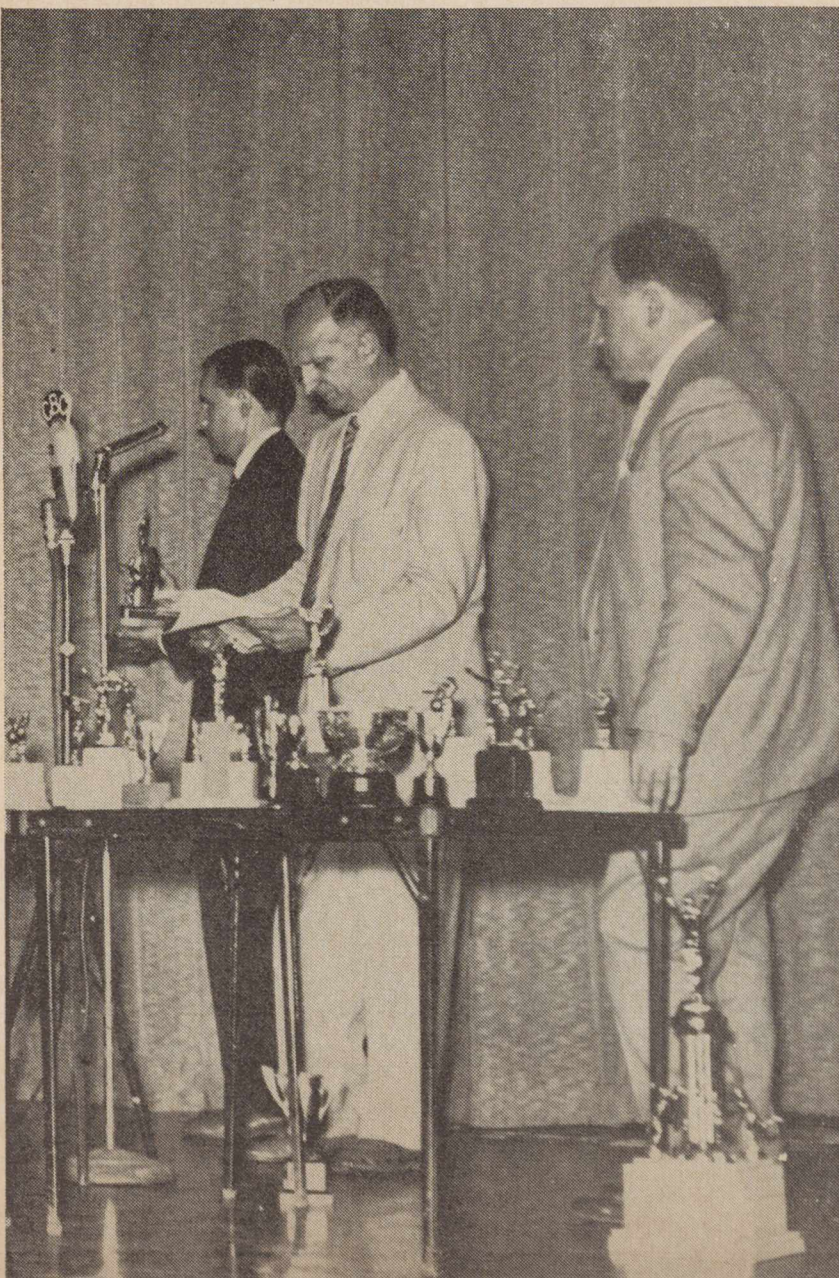
Dešinėje — Detroito Bendruomenės pirmininkas su žmona, Chicago ap. Bendruomenės pirm. Dr. Bajerčius, Kanados B-nės pirm. Sakalauskas, B-nės Centro vald. pirm. Barzdukas, vysk. Brizgys, Amerikos Balso red. P. Labanauskas ir kt.

Top left and right: Honored guests and public at 4th Canadian Lithuanian Day, Windsor, Can., Sept. 1-3.

IV-ji Kanados Lietuvių Diena šiais metais įvyko Windsore, rugsėjo 1-3 dienomis. Ji sutraukė daug Kanados ir Detroito bei apylinkių lietuvių. Be iškilmingo akto ir koncerto, kuriame dainavo Varpo choras iš Toronto, solistas V. Verikaitis, buvo iškilmingos pamaldos, tautinį šokių, sporto žaidynės, meno paroda, surengta Dailės Instituto Kanadoje, vaišės, šokiai ir kt. Joje dalyvavo daug aukštųjų Kanados asmenų, duotos kelios radijo transliacijos etc.

VI-JŲ Š. AMERIKOS LIET. SPORTO ŽAIDYNIŲ Windsore dovanos laimėtojams. Nuotraukoje matyti dalis dovanų ir jų dalintojai: žaidynių org. komiteto pirm. P. Petrutis, Liet. fizinio auklėjimo ir sporto komiteto pirm. Dr. A. Nasvytis ir Kanados Liet. Bendruomenės pirm. Sakalauskas.

SPORTS AWARDS are distributed to winning Lithuanian athletes at Windsor, Can.



PAREIGŪNAI IV-JOJ KANADOS LIETUVIŲ DIENOJ. Iš kairės į dešinę: Kanados L. B-nės Windsoro Apyl. vald. pirm. Vytautas Kačinskas, Windsoro miesto burmistras Michael J. Patrick, Kanados Sveikatos ir Gerbūvio ministeris Paul Martin ir Lietuvos gen. konsulas Kanadoje Vytautas Gyls.

LITHUANIAN AND CANADIAN OFFICIALS meet at 4th Canadian-Lithuanian Day in Windsor, Can.

VI-JŲ Š. AMERIKOS LIET. SPORTO ŽAIDYNIŲ, įvykusių Detroito ir Windsore, dalyviai paraduoja. LITHUANIAN ATHLETES on parade. They took part in competitions in Detroit and Windsor.





DR. PRANUI PADALIUI, L. F. bičiuliui, ADCRAFT CLUB prez. J. Ellis įteikia "Speakers" certificate" po prakalbos 1953 m. vasario 23 d., Hotel Statler, Detroit. Dr. Padalis, dėstęs Detroito universitete, amerikiečiams apie Lietuvą yra pasakęs apie 200 prakalbų. Dabar jis dirba Europos "Voice of America" redakcijoje. Atostogoms buvo atvykęs į JAV, aplankė kelias J. A. Valstybes, jų tarpe Californiją, Los Angeles, ir LD-nų redakciją.

"SPEAKERS CERTIFICATE" is presented to Dr. P. Padalis at Hotel Statler, Detroit, in 1953. Dr. Padalis has taught at the University of Detroit and given over 200 speeches on Lithuania before American audiences. He is employed by the Voice of America in Europe and was here in U. S. and California on vacation recently.

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— **Dainos Šventės komitetas** L. D-oms už platų ir gausiai paveikslais pavaizduotą Dainų Šventės Chicagoje paminėjimą, prisidėdamas prie spaudos išlaidų padengimo, paskyrė 100 dol. L. D-nų Administraciją už paramą nuoširdžiai dėkoja.

— **Kun. J. Karalius**, Shenandoah, Pa., užsisakė \$19.50 vertės LD išleistų knygų.

— **Dalia ir Jonas Pajaujai** iš Stockholmo, Švedijos, praleido dviejų mėnesių atostogas Kanadoje ir JAV-se. Porą savaitių juodu pabuvo San Fernando, Calif., kur gyvena jaunosios motina. J. Pajaujis yra architektas inžinierius ir dirba Stockholmo miesto perstatyme. Užsisakė LD-nas kitiems metams ir gen. St. Raštiko atsiminimus "Kovose dėl Lietuvos".

— **Smuikininkas Iz. Vasyliūnas**, Lawrence, Mass., koncertavo Chicagoje ir aplankęs M. ir A. Varnus, įsigijo dail. Adomo Varno pav. "Saulėleidį".

— **Dr. S. Bačkis**, Lietuvos atstovas Paryžiuje, ir **E. Turauskas**, V. Europos Krikščionių Demokratų atstovas, aktyviai dalyvavo Strasbūre įvykusiose apvalaus stalo diskusijose sovietinio kolonializmo klausimu. Diskusijose dalyvavo ir pasisakė žymūs Europos valstybių politikai ir Pavergtų J. Tautų atstovai.

— **Aldona Stempužienė** rugs. 30 dainavo operoj Rigoletto, Clevelande, atlikdama Magdalenos partiją. Ji imponavo stipriu balsu ir gera vaidyba.

— **Inž. Daumantas Namikas**, Buenos Aires, su šeima atvyko į Los Angeles ir čia apsigyveno.

The Editors and staff of Lithuanian Days magazine were grieved to learn of the sudden passing of a long-time friend, patron and Lithuanian patriot **MR. S. L. FABIAN**, of Los Angeles, on Oct. 23, 1956. To his family and friends, we extend our heartfelt condolences.

— **Dail. Adomas Galdikas** ir **Tėvas Justinas Vaškys** spalio vidury iš New Yorko išvyko į Meksiką. Dailininkas Galdikas kelionėje pasiryžęs susipažinti su meksikiečių dailininkų kūryba ir pasirinkti medžiagos naujiems paveikslams iš egzotinio vakarų gamtovaizdžio.

— **Dailių Menų Klubas**, Los Angeles, rengia **dail. Juozo Pautieniaus paveikslų parodą**, kuri vyks du savaitgalius: lapkr. 10 ir 11 ir 17 ir 18 Los Angeles liet. parapijos salėje. Įėjimas nemokamas.

J. Pautienius yra dalyvavęs grupinėse amerikiečių ir lietuvių parodose bei surengęs keletą savo vieno parodų (Chicagoje, Clevelande, Washington, New York ir k.) Apie dail. J. Pautieniaus kūrybą yra išleista stambi meno žinovo J. Šlapelio monografija. Parodose Pautieniaus paveikslai yra vieni iš populiariausių ir labiausiai perkamų (žiūr. 26 psl.).

ELENA IR PETRAS ADOMAVIČIAI, Athol, Mass., LD skaitytojai, šiais metais atšventė 50 metų aukšnę vedybų sukaktį. P. Adomavičius — vabalninkietis, N. Lietuvoje buvęs Vyr. Tribunalo teisėjas, jo žmona — pianistė, Kaune muzikos mokytoja.

ELENA and PETRAS ADOMAVIČIUS, Lithuanian Days readers in Athol, Mass., celebrate their 50th anniversary.



PREMIJOS už tikro atsitikimo aprašymą

Respublikos Fondas yra įkūręs Amerikos Tradicijų Projektą, kuris skirs 10.000 dolerių už tikrus išgyvenimų aprašymus. Premijas gaus, kurių veiksmai prisidėjo prie laisvės ir teisybės iškėlimo bendruomenėje.

Trys premijos — 2,500, 1,000 ir 500 dol. — bus duodamos už geriausius laiškus, kurie iškels aiškstėn nesenius įvykius, kaip žmonių grupės ar pavieniai asmenys sėkmingai stojo už savo teises, kad galėtų laisvai galvoti, skaityti ir elgtis pagal sąžinės įsakymus. Dešimt premijų bus skiriama po 100 dol.

Laiškai turi būti ne daugiau kaip 1000 žodžių. Aprašinėti įvykius penkerių pastarųjų metų laikotarpyje. Terminas: šių metų gruodžio 14 d. vidurnaktis. Pageidautina rašyti angliškai, nors bus priimami laiškai ir kitomis kalbomis.

Laiškų rašytojai gali prijungti įvykius paliudijančius dokumentus, laikraščių iškarpas, fotografijas ir kt. Visa tai pasiliks A. Tradicijų Projekto nuosavybėje su teise šiuos dokumentus naudoti savo nuožiūra.

Laiškus siųsti: American Traditions Project, Box 1803, Grand Central Station, New York 17, N. Y.

Naujai atvykusieji į U. S. A. gali pasirinkti įvykį, kuris atsitiko penkerių metų laikotarpyje, kai jie dar buvo užsieny, pvz., kai kas rizikavo gyvybe, pabėgdamas ar padėdamas kitiems pabėgti iš tiranijos į laisvę.

IŠ ORGANIZACIJŲ GYVENIMO

SLA

Mirus SLA prezidentui K. Kalinauskui, jo vieton SLA Pildomoji Taryba prezidentu išrinko Povilą Dargį, buv. viceprezidentą. Pasikeitė ir kitų narių pareigos, ir dabar SLA vadovybė sudaro: P. Dargis, prez., J. Maceina, vicepres., Dr. M. Vinikas, sekr., N. Gugienė, išd., E. Mikužiūtė ir adv. S. Briedis, išdo globėjai, Dr. S. Biežis, daktaras-kvotėjas.

L. K. D.

L. Krikščionių Demokratų konferencijoje rugs. 1-2 d. centro valdybon išrinkta: iš New Yorko — A. Gražiūnas, St. Lūšys, B. Vainauskas, A. Vedeckas ir dr. Vl. Vilimas; iš Chicagos — K. Kleiva, S. Rauckinas, A. Repšys, dr. K. Šidlauskas ir inž. E. Vitkus.

— Pirmosios Amerikos ir Kanados lietuvių **tautinių šokių šventės**, kuri įvyks 1957 m. birželio m., komisija turėjo jau du posėdžius. Aptartas repertuaras ir netrukus jis bus išsiuntinėtas įsiregistravusioms šokių grupėms.

SKAITYTOJAI, PARĖMĘ "LIETUVIŲ DIENAS" SAVO AUKOMIS, ĮSIGYDAMI LOTERIJOS BILIETŲ:

(Pabaiga iš Nr. 8)

\$2.00: A. Norvilas, A. Palaitis, M. Prikocienė, G. Penney, A. Petrutis, V. Paušionis, Mrs. B. Pocius, P. Pagojus, A. Paškevičius, R. Prūsaitis, A. Plėnys, Rev. J. Pakalniškis, Z. Prūsas, V. Podbereškienė, A. Puida, A. Pakeltis, K. Palšius, Mrs. I. Pabilionis, C. Patrick B. Pūkelevičiūtė, Miss F. Patrick, P. Ponešis, V. Petrauskas, Rev. I. Račys, V. Rakauskas, M. Reklaitis, A. Repšys, J. J. Roman, Studio Robinsky, S. Raksnys, B. Racevičius, E. Reikenis, Z. Ramanauskas, Kazys Rimas, V. Racevičius, V. Ramonas, A. Raudys A. Saulaitis, J. Sakalauskas, O. Savitskas, B. Sebastijonas, J. Ščiuka, Giedra, Sidnys, Kun. Starkus, J. Blažys, B. Paramskas, J. Navackas, A. Rūkštelė, St. Grabliauska (\$2.50).

\$1.00: Br. Abromonis, Pranas Alšėnas, St. Augulis, Herman Bogin, J. Boley, J. Brown, P. Baileišis, V. Dabrila, J. Gimbutas, Rosalia Irskus, B. Jablonskis, P. Jaišinskas, J. Kašuba, Kunsaitis, A. Kulesus, I. Keturakytė, A. Kemtavičius, J. Laučisškis, V. Lapinskas, Bronė Lukštas, Rev. V. Martinkus, V. Mušinskas, A. Mackevičius, Anna F. Miller, P. Naujokaitis, S. Naginionis, M. Peik, K. Pažemėnas, V. Puras, K. Pakulis, B. Prapuolenis, J. Radvilas, J. Ruktys, A. Ryliškis, Capt. J. Ša'na, J. Šalucka, M. Saulienė, V. Stankauskas, P. Saladžius, K. Sragauskas D. Shimkus, V. Tamošiūnas, G. Vidžiūnas, R. Volodkevicius, J. Vaneikis, B. Novickienė.

\$0.50: O. Gustatienė, Mrs. A. Druteika, D. Cheresky, V. Labanauskas.

\$0.25: E. Azelienė, A. Bonizauskas, M. Vaitėnas, Arėjas Vitkauskas.

Iš Californijos:

\$4.00: F. Šlapelis, J. Petrauskas.

\$3.00: V. Motiekaitis, O. Mackevičius.

\$2.50: F. Yurkus, Tony Skaudis, B. Starkienė, Norem, A. A. Margis, Mrs. Matilda Lubin, S. L. Fabian.

\$2.00: L. Zaikienė, P. Zaronskis, S. Žakševskis, G. H. Whitney, Alė D. Vilimas, M. Varkalienė, E. Tumienė, St. Tiknis, F. Tipshlus, Ona Salavlick, J. L. Schultz, K. Selmistraitis, J. Salys, Lee Šimkus, Ap. Sajus, Josephine Savickas, E. A. Ross, St. Raštikis, J. Ramanauskas, P. Prokuratras, J. Petronis, V. Pšibilskis, Mrs. P. Petkus, Palukaitis, G. Peteris, G. Napris, C. Naujoks, J. Miliūnas, H. Misiūnas, Ann Laurinaitis, A. Liūdžiuvienė, P. Lieponis, H. Kemeklis, F. Kudirka, J. Kaributas, F. Kussales, Kaires, A. Kontvis, J. apėl, F. Collins, Joe Jurgas, Rev. L. Jankus, B. Janulis, Anna Janulis, V. Irlakis, Mrs. Hogstedt, C. JGordon, J. Gily, P. Gloveckis, Jos Gayson, J. Gobis, L. Grinius, M. Faulkes, A. V. Dundzila, A. Dobkevičius, B. Čiurlionis, E. Butkus, P. Butkys, L. Briedis, B. Budginas, L. Biržys, Barševskis and Mrs. Lawrence, J. Baltrėnas, Mrs. J. Anscott, Paulina Aidukait.

\$1.00: C. Žaliūnas, A. Pranys, J. Kavaliūnas, G. Elsberg, Dabrauskienė, J. C. Paza, V. Doba, Bert Brown, J. Andrašiusnas,

Lucille Wright, 80 ct. Trebell 20 ct, P. Kupraitis, K. Bandzevičius.

LITHUANIAN REALTY COMPANY

Charles Luksis, realtor

Phone: NO. 41733

2648 Griffith Park Blvd.,

Los Angeles, Calif.

Mielai patarnauja norintiems pirkti-parduoti namus ir sklypus; apdrausti automobilius, namus, ir kitokį turtą; gauti paskolas. Atlieka notaro darbus.

Bendradarbiai:

B. Budriūnas — P. V. Raulinaitis



SENATOR THOMAS H. KUCHEL from California attended an American-Lithuanian meeting on October 21 in Los Angeles and made a speech (Read excerpts from this speech on page 23). From left to right: President of American-Lithuanian Republicans of Calif. L. Valiukas, President of Lith. American Council, local chapter, A. Skirius, Rep. candidate

for U. S. Congress Charles Franklin, Senator T. H. Kuchel, J. Raibys, Mrs. T. H. Kuchel, T. G. VisGirda, Rev. J. Kučingis and Calif. Assemblyman Seth Johnson.

JAV-bių senatorius T. H. Kuchel (IV-tas iš kairės), didelis Lietuvos reikalų gynėjas, Los Angeles lietuvių tarpe. (Žiūr. jo kalbą 23 psl.)

Photo P. Jasiukonis

EXPECTATIONS OF LITHUANIAN VOTERS

DR. JULIUS J. BIELSKIS, Los Angeles, Calif.

With the approach of the November elections the voter is hopeful for many desirable things and beneficial performances from the victorious candidates. Some political party promoters are seeking votes by many, varied and even fantastic means and promises. But the average voter suspects that most of these promises are intended as mere political bait, to be quickly forgotten after the elections. Therefore, the voter is wasting no time on delusions of a "milk and honey" or "chicken in every pot" era if this or that party is victorious.

Actually, the real hopes and dreams of the average voter may be epitomized as follows: a peaceful life, an opportunity to earn a decent living, a reduction of taxes to a reasonable level, a good education and equal opportunities for his children, friendly relations with his neighbors and an enduring tranquility throughout the world.

The initial problem is then, which political party can and will assure the fulfillment of these dreams and genuine hopes of the average voter?

A voter of Lithuanian descent has his own hopes, dreams and aspirations, in addition to these mentioned above. While being a good citizen of this country he has not forgotten the land of his ancestors. The sense of love and devotion to the fatherland is also

naturally flowing to his adopted land. A nomadic person has no binding loyalty to any country. But all those who are fortunate enough to be able to point with pride to their ancestral heritage, regardless of the country of origin, are willing to proffer needed aid to their native land. The only difference is in the nature of the need and their problems.

The sense of responsibility for the aid to the fatherland is at present particularly vital to the new Lithuanian American voter. He is the one identified as a "displaced person", one who was forced out of his home and country, abandoning all his worldly possessions and fleeing to save his life from the barbarous communist Russians who overwhelmed his homeland. He came to this adopted country and eventually became a citizen. Obviously the sorrowful plight of his native land is very deeply impressed in both his mind and his heart. The sufferings and plunderings inflicted by the communist Russians are still too vivid with him. He is tormented with the thoughts of the misfortunes of his loved-ones trapped in the communist clutches, with the indescribable degradations and orgies carried on by the invaders. He is anxious to provide at least some help to them before it becomes too late. It is feared that relentless Russian depredations against the people and the country might doom to destruction a large part of the old and noble nation, unless

a clamorous assertion of protest and condemnation is made and appropriate action is taken, to subdue Russian evil designs, by other powers and in the United Nations, by the free world press and by the free people on this side of the iron curtain. The new voter should not be alone with these fears. This should be a natural reaction for all of us, since the present problems of the Lithuanian nation have become an integral part of the problems of the free world. We all are engaged in a struggle with a common adversary — the international communist conspiracy to enslave the world.

The United States has a leading role in the effort of the free world not only to contain the spread of communism, but also to liberate the states and people captured and subjugated by the communists. Therefore, it becomes of paramount importance in whose hands the helm of state of the United States is placed, and that should be a profound concern of every voter at this crucial time.

In the past, both major political parties of this country have shown sympathy towards Lithuania. For instance, that country regained its freedom in 1918 at a time when the Democratic party was in power. The famous Fourteen Points of President Wilson undoubtedly had much to do with the restoration of freedom to Lithuania. The Republican administration under President Harding in 1922 granted the de jure recognition to the Republic of Lithuania.

At the time of the Russian invasion of Lithuania in 1940 the Democratic party was in office. The United States Government not only refused to recognize the invasion but also vehemently condemned the Russian "devious processes" and aims in occupying the smaller neighboring states.

The present Republican administration has reiterated to several Lithuanian delegations the condemnation of Russian aggression and expressed its conviction that Lithuania, together with the other Baltic States, will again be free and independent. This administration continues recognizing the diplomatic and consular representatives of Lithuania.

In the United States Congress Lithuania has always had many good friends among both the Republican and Democratic members. During the Thirty-Eighth Anniversary of the reestablishment of the Republic of Lithuania, commemorated last February, twenty-two Senators and seventy-one Representatives, both Democratic and Republican, delivered appropriate orations during that session of Congress, denounced Soviet Russian aggression and expressed their hope that Lithuania will soon again regain its freedom. Their speeches were published in the Congressional Record and were echoed throughout the major press, both Republican and Democratic.

In conclusion may I state that it is not the intention of these lines to influence the voter politically, but it is an earnest desire to urge every citizen to use his precious privilege to vote. And to vote in accordance with the dictates of his own considered thought, matured judgment and clear conscience.



THE OLD UNIVERSITY OF VILNIUS which for centuries had spread the light of learning and brought dignity to Lithuania.

SENIEJI VILNIAUS UNIVERSITETO RŪMAI, kuriuose studijavo daugelis priešaušrio lietuvių.

Foto V. Augustinas

THE OLD UNIVERSITY OF VILNIUS INTELLECTUAL CENTER OF LITHUANIA

From the "History Of The Old University Of Vilnius In Lithuania"

by V. MACIŪNAS

On Oct. 7 in Chicago an observance was held in commemoration of the 275th anniversary since the founding of Vilnius University. As background for the observance, the Editors have prepared the following historical survey.

The Lithuanian ruler S. Batoras on July 7, 1578 issued a decree permitting the Jesuits to establish an academy. A papal bull was received in 1579 which confirmed the establishment of the academy, and it was then officially opened.

In 1781 the Academy of Vilnius was reformed and was now called Schola Princeps Magni Ducatus Lituaniae. It was divided into two sections or colleges: the moral and the physical. This school took charge of all the schools in Lithuania.

The reforming of the school was intended to inspire the inactive academy with new energy so it would grow and develop. Still it could not be revived all at once. Many years of impoverishment painfully impaired it; harming it most were the restless times of war and the downfall of the Commonwealth. There was a dearth of new people for the academy, yet, on the other hand, there were even among the old-timers such famous scholars as the astronomer Pacebutas, rector.

When the Russians grabbed Lithuania the freedom of the academy was again curtailed. The academy was forbidden to supervise over schools. Its very name was changed to the Head School of the City of Vilnius. It was divided into 4 faculties. Paul I, who was the czar, had promised to return the academy to the Jesuits, who were not dissolved in Russia, since the czarina, Catherine II, did not permit the papal edict (which called for the dissolution of the Jesuit Order) to take effect in her empire.

The university received a wide autonomy which permitted it to function and develop with complete freedom and independence. It soon reached the zenith of its existence, greatly surpassing the Russian universities. Small wonder then that

The Imperial University of Vilnius

The somewhat peaceful life at the turn of the 19th century afforded better conditions for cultural work. Beside this, in 1801, there sat on the Russian throne the liberal minded czar Alexander I, who was inclined toward educational endeavors. The whole empire was divided into six districts, at the centers of which was a university. To the Vilnius school district was added the lands which formerly belonged to the Grand Duchy of Lithuania. The curator appointed for this district was A. J. Čartoriškis, evidently a local person, who showed very much concern for the culture of his district.

On April 4, 1803 the czar signed an act confirming the establishment of the Imperial University of Vilnius, and in 1804 he affixed his signature to its statute. The university was recognized as having a threefold character, as an institution for the creation of studies and for teaching, and as an organ of supervision for all the schools of the district. It had four faculties: medicine, mathematics, physics, political and social sciences (i. e., theology, law, philosophy, history) and literature or the liberal arts.

The university received a wide autonomy which permitted it to function and develop with complete freedom and independence. It soon reached the zenith of its existence, greatly surpassing the Russian universities. Small wonder then that

that the Russian poet Polezaev wrote a poem to that effect in 1826, in which he compared the University of Vilnius to Gottingen and Oxford, saying that it was a real haven for the student.

The university maintained relations with many academicians and institutions. Some of its students were also sent to foreign schools for advancing their studies; as a candidate for such a foreign stipend, we shall cite Adomas Mickevičius, the Lithuanian poet who wrote in Polish. And so, according to a warm remark uttered by one historian, "there wasn't a single idea or system of thought in Europe which did not reverberate more or less in Vilnius." Credit for this must be given above all to the professors, and the University of Vilnius never had a shortage of them; we shall mention, for instance, J. Frankas, the highlight of the medical faculty; E. Grodekas, a philologist of deep erudition; J. Leleval, the foremost historian of the first half of the 19th century; A. Sniadeckis, the well known physiologist, and his brother, John, the mathematician; S. Jundylas, the gifted botanist of Lithuania; and I. Danilevičius, the critical historian of Lithuanian laws, who is aptly portrayed by Prof. A. Janulaitis in his monograph on the historian, as father of scientific Lithuanian historiography, etc.

The University of Vilnius had great significance for the culture of all Lithuania. Anything in the line of culture or progress was either directly connected with it, or else grew in its cultural atmosphere.

Although the university was intended for the eight governments, but the largest percentage of students hailed from the Vilnius governmental district; evidently, the university served Lithuania above all else. It graduated great numbers of cultural workers including medical doctors, teachers, lawyers, men of letters and others. Even long after the university was closed, there were graduates from it in all the important cultural posts of Lithuania. The statement that the beginning of the 19th century was the era of the University of Vilnius, is not without foundation.

The Lithuanisms of Vilnius

Learning is a universal thing, unhampered by national boundaries, however, domestic affairs become more or less significant. So at Vilnius there appeared a nucleus of studies in Lithuanianism. If the foreign scholars in Germany, Poland and Russia now and then took interest in one or another thing concerning Lithuania, here in Vilnius it was of patriotic importance. And, after all, the history of Lithuania could not be foreign to the capital city of the long standing Grand Duchy of Lithuania. While it is true, there was an obvious diffusion of the natural and mathematical sciences, but Lithuanian history also came into being, — thanks to many of the renowned professors, and also thanks to those who diligently arranged valuable historical documents, namely, I. Danilevičius who published the forgotten chronicles of Lithuania; J. Jaroševičius, a man of great erudition and research scholar of the cultural history of Lithuania; and, in particular, I. Cnacevičius, the famous historian of Lithuanian history, who, through his own initiative, had even introduced Lithua-



GUESTS IN ATTENDANCE AT VILNIUS UNIVERSITY ANNIVERSARY. Left to right: Prof. M. Kriščiūnas, Dr. P. Daužvardis, Bshop V. Brizgys, Prof. Jucaitis; second row: E. Anderson, Miss L. Venta, Prof. V. Dobrovolsky.

SVEČIAI Vilniaus universiteto minėjime Chicagoje.

Foto A. Gulbinskas

nian history as a course of study, which had been overlooked in the curricula of studies of the university, and he lectured to large groups of students, among whom was also Simanas Daukantas, who became a distinguished historian of Lithuanian antiquities.

Conditions were more unfavorable for the Lithuanian language. It is true, in 1822, K. Kontrimas, the university librarian and popular civic leader of Vilnius, explicitly layed down in writing the motives for setting up of a course of Lithuanian language studies, demanding the curator of the schools of the district to provide such a course, and soliciting, as a lecturer for it, L. Uvainis, the Lithuanian nobleman who was compiling a Lithuanian dictionary and who was a neighbor of D. Poška, the poet and antiquarian. But the course was never set up.

Instead, the university paid more attention to Lithuanian nature studies, especially to the flora, the study of which had been undertaken at the close of the 18th century by J. E. Gilbert, a Frenchman of Vilnius, who wrote several volumes on the subject, and, following him was his successor, S. Jundylas. Also connected with Vilnius was the Lithuanian botanist J. A. Pabrėža.

However, the great honors of the university, in respect to Lithuanianism, were in the large numbers of its graduates, who had later shown themselves in their patriotic work in Lithuania, studying and writing books on its language, folklore, nature, its people and their customs, its history and archeology, and among those graduates, were Daukantas, Stanevičius, Nezabitauskis, Valančius, Balinskis, Hlebovičius, Griškevičius, Tiškevičius and many others.

The Question of Lithuanianism

Since the first decade or so of the 19th century is frequently called in Lithuanian cultural history the era of the University of Vilnius, some people might think that the circle of Lithuanian literary men forming the nucleus of national rebirth had been the direct result of the work of the university. But the university was not concerned with Lithuanian or the development of its literature, nor, in general, with the revival of Lithuania. The old Jesuit Academy was of a cosmopolitan character, and Latin was the exclusive language of the academy. Neither was the Polish language ever taught and none of the professors of the academy thought

it worthwhile to study it scientifically, as did Sirvydas, in the case of Lithuanian, who edited a dictionary and wrote a comprehensive grammar of the language. Among the professors of the academy, beside numerous foreign teachers (there was a general trace of Jesuitic cosmopolitanism), there were also local people, two of whom (Kojelevičius and Sirvydas) we have mentioned earlier. All historians write that Vilnius was always the intellectual center of Lithuania as well as her capital city.

The Closing of the University

Originally enjoying the amenableness of the Russian government, the university lost it quickly. Apparently, after the year 1815 an era of reaction set in throughout Europe. They were the times of the Holy Alliance. Universities everywhere were looked upon with distrust as dangerous harborers of liberal ideas. The Russian government began to eye also the University of Vilnius. The first signal, so to speak, which foretold danger to the university was the known trial of the secret philomat-philaret students' fraternity, and which the philomat, Adomas Mickevičius has impressively portrayed in the third part of his poem, entitled, "Days of Souls".

After the trial the university was under close surveillance and its activities were limited. Following

the uprising of 1831, in which a great many students took part, the university was not tolerated by the Russians and, as one of the repressions against the subdued populace, on May 1, 1832 there was announced the ukase or imperial decree of the czar, stating that the university was being closed. There remained yet, it is true, the faculties of theology and medicine, reorganized into suitable academies, which did not have the same significance to the country as the university. After a decade the city of Vilnius lost even these.

Translated from the Lithuanian by P. W. Urban

B O O K S

Ajurjonga, by Anšlavs Eglitis, translated from the Latvian by L. Parks, Daugava, 1955. 232 pp., cover by Normunds Hartmanis. Printed in Sweden.

Anšlavs Eglitis (born 1906 in Riga) is the foremost Latvian satirist of modern times, and since 1930 one of the most widely-read Latvian authors. He achieved real distinction already by his early short stories, novels and comedies, which depicted in a penetrating and vivid manner the artists, students, dandies and a peculiar set of publishing persons of the capitol of Latvia. Eglitis has a verve of the grotesque and the amazing, both people and milieu, he reveals his particular force in a series of careful, richly-coloured descriptions which, as a rule, surprise and strike the reader. In his recent works he deals with the vicissitudes of Latvians toward the close of the second world war and after it, or shows, being himself an amateur alpinist, the daring feats of mountaineers in Switzerland, Tibet and elsewhere.

In his outstanding novel *The End of Jenghiz Khan* he uses historical trappings for an illustration of the struggle of democracy against totalitarianism.

Ajurjonga displays the author's conception of the Far East in full scale. It is based on a thorough study of the past and present days problems besetting the folks of Asia. Above all, it is an adventure story of excessive tension, salted with wit and relieved by glimpses of humour, which can hardly leave the reader unconcerned. P.

THE GIRLS' GLEE CLUB from Chicago's Maria High School, directed by Mrs. Steponavičius, gives program of songs at the Vilnius University commemoration.

CHICAGOS MARIA HIGH SCHOOL lietuvaičių choras, vedamas Steponavičienės, atlieka programą Vilniaus universiteto minėjime.

Foto A. Gulbinskas



From the Lithuanian Poets

LIFE IN DREAMS (Gyvenimas sapne)

Juozas Tysliava (1902)

*White winds, echoing a rumour,
Lisped that you would come to me;
And you came, a silver radiance,
Down the long-staired galaxy.*

*Time's wall cleaves and rocks are sundered;
Far-off ways and wing unite:
In deep fields the flowered Pleiads
Nod still greetings down the night.*

*Sea and earth are dark and tongueless
While the lightless hours stream;
But my sceptered dream is potent,
And life pulses in the dream.*

*White winds, echoing a rumour,
Lisped that you would come to me;
And you came, a silver radiance,
Down the long-staired galaxy.*

Translated by W. K. MATTHEWS

LIBERTY AVENUE AWAITS US

An excerpt in translation from the prize winning novel "Eight Leaves"

by BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

When you're going on thirteen you giggle at everything. You giggle when your stocking suddenly comes undone, when the chaplain blows his nose loudly; you giggle because Sister Benedict has a shadow of a mustache. You giggle because Miss Vilkutaitis, the gymnastics teacher, will soon wed; because after classes, at the high school gate, she is met by a long-haired man with a black artist's bow tied around his neck.

"And — one! and — one! Don't kick like horses!" commands Miss Vilkutaitis, beating a small drum with her knuckles. "Birute, Rimute, why are you tittering? And — jump! and — jump!"

We begin giggling when we draw horns on Luther's forehead, when we remove the tassel from Jablonskis' skull cap, when we add girlish curls to pop-eyed Czar Peter.

The day is full of secrets when you're going on thirteen.

The chaplain warns against harmful books. His thin face is wan and his cheekbones are severely etched.

A dreadful shiver runs down your back. Your ears ring with the wrathful Latin words: INDEX LIBRORUM PROHIBITORUM, as if they were being repeated by thousands of sermonizers...

The autumn afternoon glitters in our eyes; in the house verandah, warm in the sun, there is wine fermenting in a jar of green glass; ripening tomatoes arranged on the windowsills; and in an old chest, at the very bottom, wrapped in a

flowered kerchief of Mother's, is hidden "The Decameron." At once tempting and forbidding.

After classes the whole bevy of us go down to the city. Leader of the bevy is Irka, a tall, strapping blonde. We all respect Irka very much. She is half boy. She whistles wonderfully, wears large glasses; when we dance the waltz during recess, Irka takes the man's part: she leads, holding you firmly around the waist, turning you dizzily, humming to herself the three-quarter tempo — one-two-three, one-two-three...

Irka's father is a colonel. Both he and his wife had wanted very much to have a boy as their first born. Until Irka was seven they dressed her in long sailor's trousers. She strode the drill compound together with the soldiers, in place of the regimental buck. That's why Irka brings to class the magazine "The Soldier" and likes only marches played by a brass band.

How many wondrous things await us when we come down to the city!

Liberty Avenue awaits us.

In the summer heated in the early afternoon sun, pregnant with the sweet fragrance of linden blossoms, flickering with the dense shadows of the trees; in the winter sluggish and sleepy, submerged in light blue twilights, jingling with the bells of large sleighs, stretching through the frosted branches to the very snow-covered steps of Igula Church and its white-capped cupolas.

Liberty Avenue — the glittering artery of the city. The young, proud city of Kaunas, overnight the holder of the capital crown.

A light wind blows along Kant Street — the tender breathing of the Nemunas. Far away, on the edge of the river, flutters the yacht club pennant. There you can hire a canoe and row down to Panemunė.

The post office clock ticks off the time, quaking lightly at every passing, irretrievable minute.

It is still very quiet in the city park. It is the hour when the red maples change their midday shadows. The posts are plastered with bright posters — big letters and photographs of travelling companies. Sometimes a jackdaw cries out in a treetop. On an empty bench sits the idiot Jew Markuza. He sits there always, dressed in an old dinner jacket, waiting for the evening and half past eight. Then the porter lets him into the theatre.

Markuza's head, skull bald to the skin, impaled on a long neck, sticks out from black satin lapels, and his eyes — large, dark, unblinking — are fixed on the theatre door.

The Monika is waiting for us at the corner of Maironis Street. It is a fine coffee house, enticing with its round bon-bons tied in broad silken bows; on them are masked harlequins, long-legged clowns and shiny-cued chinamen.

In the summertime they move the little tables to the sidewalk, on the shady side of Maironis Street, except that the whole area is enclosed by a partition of striped cloth. But if you rise up on your tip-toes — through the cloth's openings, through the red begonia troughs, sometimes you can catch glimpse of a narrow profile or a delicate hand on an armrest or a rum cake with a glazed cherry topping.

Sometimes you overhear a scrap of laughter or a whispered voice; sometimes you smell a fragrant whisp of smoke smouldering from a slender feminine cigarette holder...

And then — the windows of the German book store and the large show-window of the Frou-Frou with Kaunas' first manikins, and the Pažanga Building, in which you can ride the elevator.

In the early afternoon you rarely meet anybody on Liberty Avenue.

But we are satisfied if we see the radio announcer, a tall, dark-haired girl, turning the corner of Donelaičio Street, passed the Swan Drug Store, into the radio station's yard. She finished our high school only a year before, and now everyday, when the xylophone strikes the fact that "Lithuanians we are born and Lithuanians we choose to remain," we hear her sweet voice saying: "Hello, hello, Radio Kaunas, Lietuva, Lithuanie..."

We are satisfied if we are passed by the beautiful Tatar ballerina carrying her white poodle. Her figure is slender as a willow twig because she drinks vinegar. Even I had begun to swig at it from the put-up tomatoes, but Mama warned me that I would die, so I stopped.

Sometimes from a distance Mrs. Leskienė approaches in a flapping straw hat covered with giant poppies. She owns two motion picture houses in Kaunas — she can sit there every night if she wants.

Sometimes we meet the bearded surgeon — appendicitis specialist,

a soft felt hat pulled over his head, the skirts of his black coat flapping.

And isn't the day complete when we see Kaunas' only negro approaching? He wears a wide, windowed jacket and in the evenings sings at the Metropolis Dance Hall...

"Do you have fifty cents?" Irka suddenly shouts.

A treat of Italian ice cream!

We bunch together in the farthest corner, throw our valises on the floor and plunk down our fifty-cent pieces, shiny coppers with the ear of wheat and the oaten tassel.

From the ceiling a propeller-like fan turns around; into frosted glasses they scoop cold cream, white, lemon, melting in your mouth, like soft snow, and yellow with frozen pineapple rind, and nutmeg sprinkled thick with nuts, and dark brown, smelling of coffee, the blackest and the bitterest.

All for the wheaten ear, for the oat of the fields...

At the approach of autumn the city seems to quieten.

On a clear day in October the air smells of frost. It is the savour of morning mist and pungent wormwood. The linden branches glow with the last aura of gold, like the hands of dying grandees, grandees venerable and of noble birth. And the whole of Liberty Avenue rings forth then, like a great azure violin string drawn taut.

Autumn is upon us. Kaunas longs to glitter, longs to flatter a woman's caprice, just as every true city. Kaunas already has champagne buckets and nacre opera glasses, and slippers for the tiny, delicate foot, and colored salts for the bath, fragrant of white lilacs, bitter lavender and sandalwood.

The Lobynas offers for sale pink salmon, Parmesan cheese, and black Ceylon tea.

Madam Jeanette is sewing lingerie with coquettish roselets, Madam Jolie, the drab Jewish milliner with nails laquered silver, is pluming her hats with ostrich feathers.

Translated by Milton Stark

MICHIGAN FARM CHEESE Dairy, Inc.

FOUNTAIN, MICH
Tel.: Fountain 2301

John Andrulis, President
Angie Andrulis, Vice-President

Gaminami tikri ir nepaprastai skanūs lietuviški sūriai.

Užsisakykite, tada patys įsitikinsite.

Taip pat gaminam didelius sūrius subuvimams ir kitoms progoms pagal užsakymą.

CLEM'S MARKETS

- Puikios lenkiškos dešros, šviežiai namuos gamintos.
- Importuoti lenkiški kumpiai.
- Įvairiausi mėsos ir maisto produktai.

Galima užsisakyti mažesniais ar didesniais kiekiais, piknikams, bankietams, vakarienėms.

Clem's Markets jau keletas metų patarnauja Los Angeles ir apylinkėse lietuviams.

3002 W. W. Florence
PL. 95058 7529 S. Normandie

PL. 1-9155

Clem Taberski, sav.

LITHUANIA WILL ENJOY INDEPENDENCE

Excerpts from a speech delivered by Senator THOMAS H. KUCHEL at a meeting in St. Casimir's R. C. Lith. Parish Hall in Los Angeles

After a quick review of the recent history of Europe, I know that behind your happiness and feeling of gratitude for life in the United States, an event such as Election Day must bring into your minds and hearts new hope that once again the country from which you Lithuanian-Americans and your forebears came will have the right to go to the polls and by casting ballots register a preference for the kind of government under which the citizens of the Lithuanian state live.

To you and the others, more than 1,000,000 Lithuanian - Americans across our land, I express the earnest hope that ceaseless efforts, in which the United States has assumed world leadership, to bring a lasting, dependable peace eventually will mean the lifting of the Iron Curtain sealing off Lithuania and the ending of Communist oppression and tyranny enslaving millions of persons whose blood flows through your veins.

The United States is firmly committed to the principle of self-determination of all peoples. I individually have declared on many occasions that this principle, which is one of the foundation stones of the United Nations, is one of the major milestones on the road to a sound peace. I sincerely trust that through the United Nations ultimately Lithuania will enjoy the independence for which her people have struggled time and again since the crowning of King Mindaugas The Great more than 700 years ago.

The history of your people through seven centuries has been marked by suffering, oppression, invasion, and aggression. Yet the unquenched desire of Lithuanians through years of Czarist brutality and Nazi and Communist subjugation is a constant inspiration to the world. Also the experiences of your people are a perpetual reminder to other peoples that they must ever be alert to threats directed at their independence and to take all measures to preserve their liberties.

The devotion which prompted your ancestors to retain their own language during the dark years of domination by the Poles and the Russians should cause all of you to feel confident that ultimately justice will be done and a self-respecting, free Lithuania again will belong to the family of independent nations.

Events which wiped out the proud nation of Lithuania just preceding and immediately following World War II, the boring of the Red termite into the timbers of democratic government, should be a permanent challenge to the free world. Certainly, the record of treachery by which the Communists under the cloak of a mutual assistance pact demolished the structure of Lithuanian independence lends new force to the insistence of President Eisenhower that any disarmament agreement with Soviet Russia must be preceded by deeds, not mere words.

Russian aggression against the little republic of Lithuania and its neighbors, Latvia & Estonia, shows how lightly the Communist dicta-

Concluded on page 25

AMERICAN - LITHUANIANS ARE ALWAYS FOR A STRONG AND PROSPEROUS AMERICA!

Vote for EISENHOWER AND NIXON

Who Made Our Country Great And Are Going To Keep It That Way!

EISENHOWER IR NIXON

yra asmenybės, kuriomis

AMERIKOS LIETUVIAI

tikrai gali pasitikėti!

Eisenhower ir Nixon išvalė JAV-bių valdžios aparatą, pašalindami iš jo komunistus ir komunistų pataikūnus, kurie didele dalimi buvo prisidėję prie Lietuvos išdavimo Rusijos komunistų vergijai.

Eisenhower ir Nixon tikrai nenurąšys Lietuvos ir kitų pavergtųjų kraštų į "nuostolius", o kovos už tų kraštų išlaisvinimą.

Eisenhower ir Nixon užsienių politikos vienas iš pagrindinių siekių buvo ir toliau palieka Lietuvos ir kitų kraštų išvadavimas iš komunistų vergijos. Štai paties Eisenhower žodžiai:

"The peaceful liberation of captive peoples has been, is, and — until success is achieved — will continue to be a goal of United States foreign policy."

President Eisenhower
December, 1955

FOR A CONTINUATION OF A STRONG LIBERATION POLICY... Vote Republican on Nov. 6th!

BALSUOKITE UŽ RESPUBLIKONŲ KANDIDATUS
JAV-bių SENATĄ IR ATSTOVŲ RŪMUS!
Tik su jų parama EISENHOWER ir NIXON galės įgyvendinti savo siekius ir jūsų troškimus!

AMERICAN - LITHUANIAN REPUBLICANS OF CALIFORNIA

Executive Board:

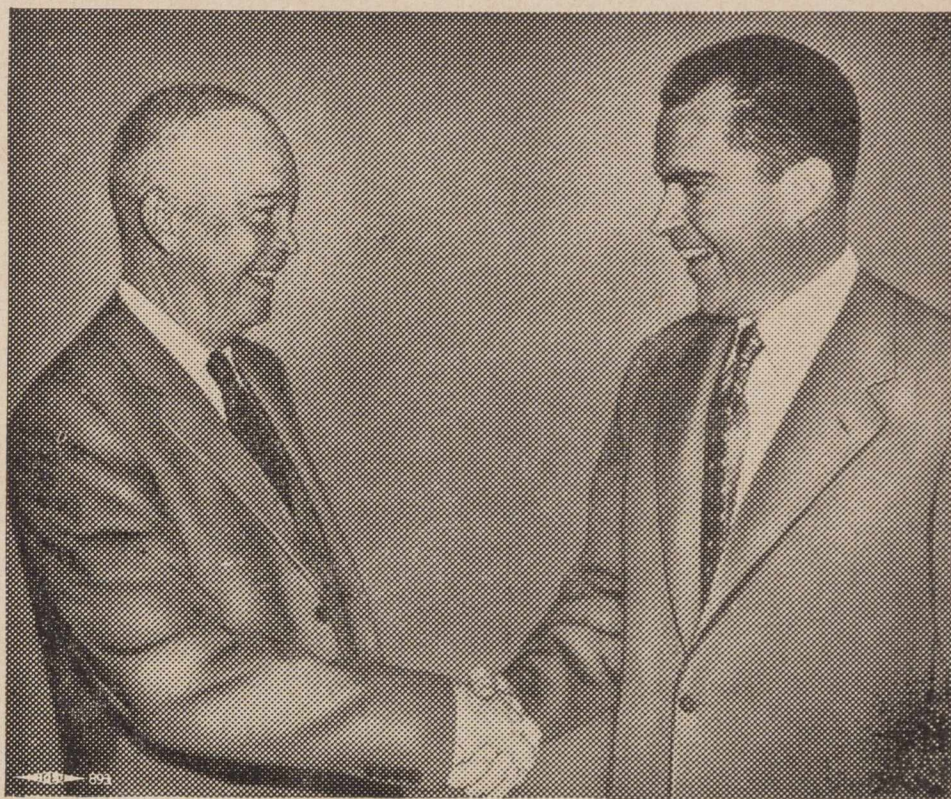
L. Valiukas, President; Vice Presidents — C. Luksis, T. G. VisGirda; Secretaries — Mrs. B. Skirius, J. Raibys, V. Sestokas; G. Rudelis — Treasurer.

LITHUANIAN DANCERS perform before TV cameras in Omaha, Nebr. Left to right: Misses Šarkaitė, Kovaitė, Gartikaitė, Adomaitytė, Laureckytė, Naujokaitytė, Kloviškytė and M. Preikšaitytė, leader of group.
LIETUVAITĖS TV PROGRAMOJE, Omahaje, šoka "Kepuring"

Foto K. L. Musteikis



RE-ELECT THE TEAM

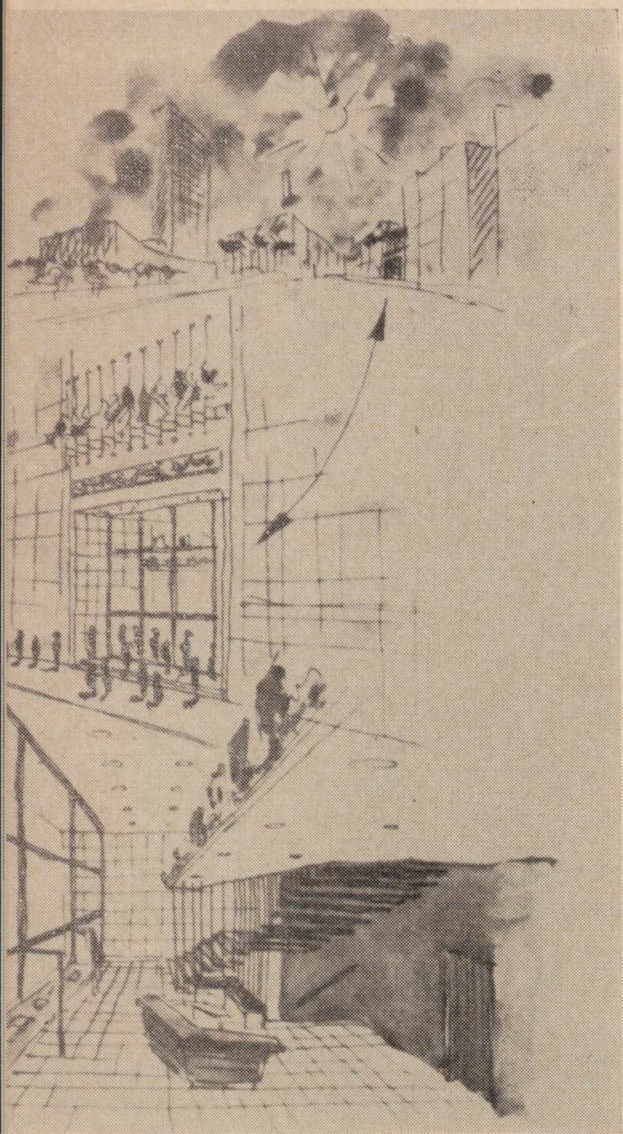


IKE and DICK

Keep America Strong and Prosperous

Keep the gains of the past 4 years while we move ever forward to a better future for all people.

Kalifornijos lietuviai,
balsuokite už didelį Lietuvos bylos gynėją senatorių
THOMAS H. KUCHEL!



DU VAIZDAI iš Pavergtų Tautų Rūmų projekto, kurį padarė arch. A. J. Varnas, laimėjęs konkursą.

PERIODICALS

The Baltic Review, No. 8, published three times yearly, 270 Park Avenue, New York 17, N. Y. 80 pp.

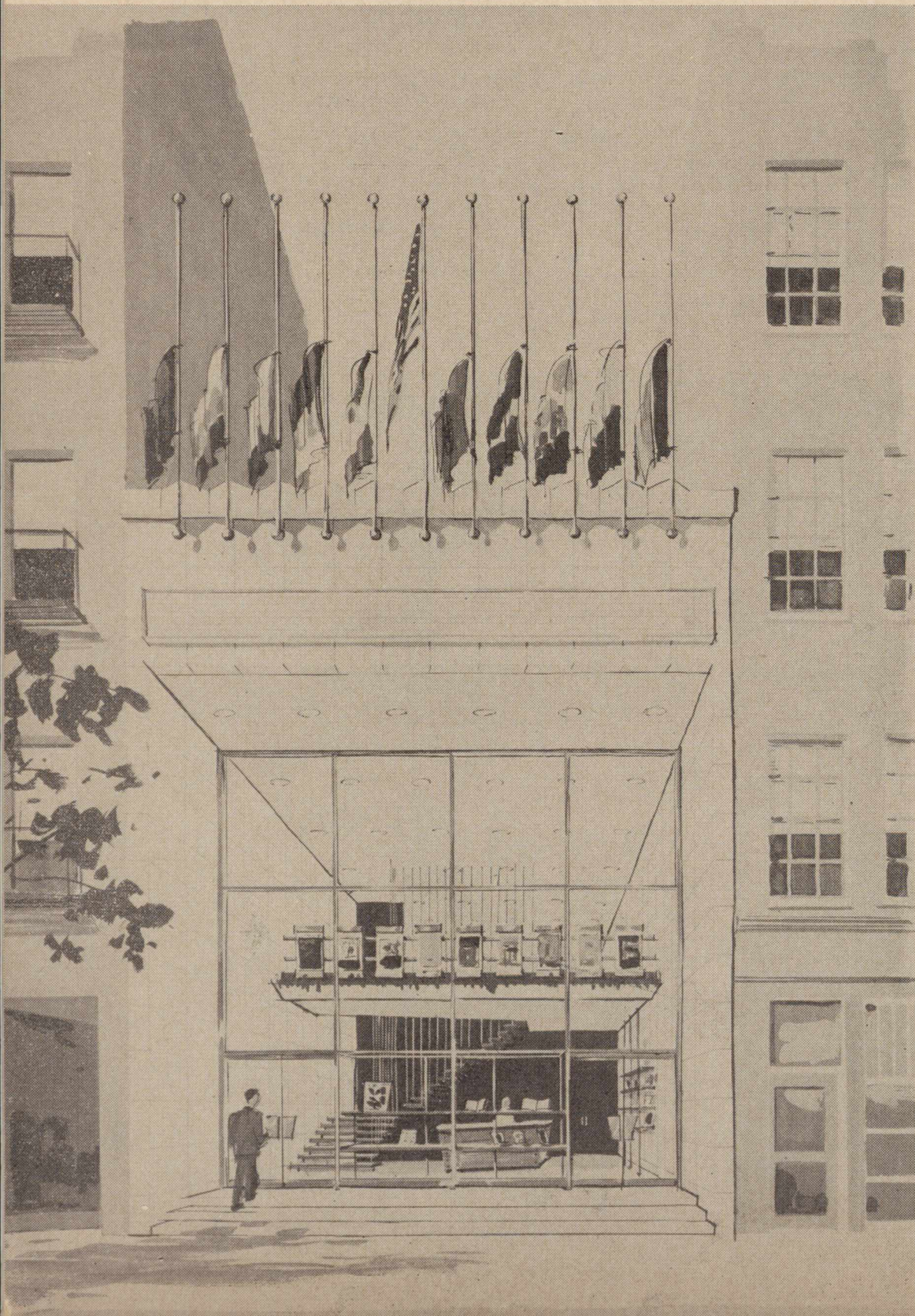
Periodically discusses the Baltic situation from economic, social and political levels. Articles are written by specialists in their fields. Current issue contains contributions by Dr. Laszlo Bartok, Helmut Brunn, Johannes Klesment, Aleksander Kutt, Dr. J. G. Chsol, and Vaclovas Sidzikauskas. The review comments and material can be reprinted without permission.

The Greatest Tyranny, Documentary Facts About the Organized Murder of the Baltic People, published by the Estonian National Committee in Canada, Latvian Information Centre in Canada, and the Lithuanian National Federation in Canada. 42 pp.

Photographs and text on Communist treachery, occupation and atrocities in Lithuania, Latvia and Estonia. Contains maps, specimen documents, and commentary on past Soviet performances and present.

↓ TWO ARCHITECTURAL DRAWINGS of the Captive Nations building in New York. Building will stand near United Nations headquarters in New York (shown at top of upper photo) and will be a constant reminder of the unbroken spirit of the peoples subjugated by the Soviet Union. It will stand as a monument dedicated to the proposition that there can be no peace until the enslaved countries are freed. ↓

PLANS FOR NEW CAPTIVE NATIONS BUILDING

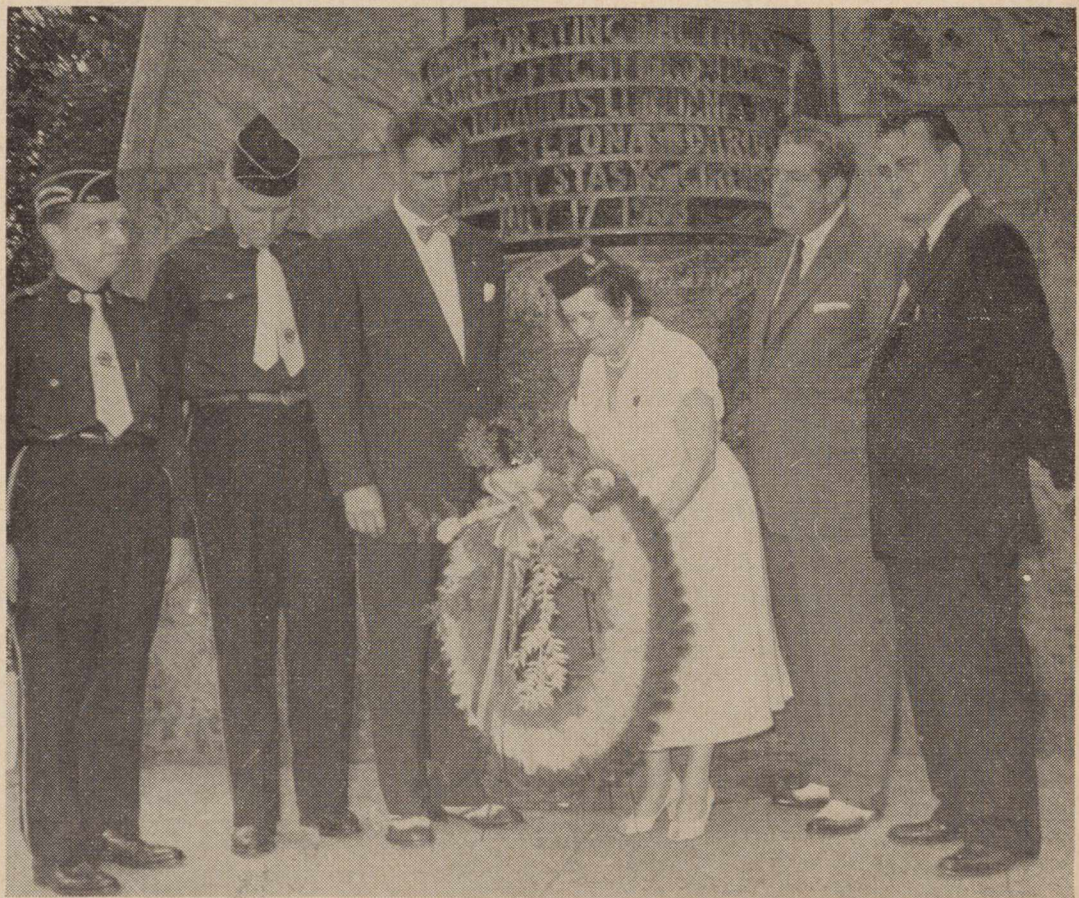


ARCHITECT VARNAS AND G. MENNEN WILLIAMS, Gov. of Michigan. Varnas (right) won competition with plans for new construction for Captive Nations building. Prior to coming to U. S. architect Varnas studied at the Lithuanian high school in Klaipėda, the University of Prague and the University of Dresden. Varnas has designed many types of buildings in Lithuania, Germany, Czechoslovakia and the U. S.

ARCHITEKTAS A. J. VARNAS, N. Y., ir Michigano gubernatorius G. Mennen Williams, Demokratų Partijos Taut. Komiteto primininkas. A. Varnas neseniai laimėjo konkursą Jungtinių Pavergtų Tautų Rūmų projektui New Yorke. Architektas yra NY valst. lietuvių demokratų atstovas šios valst. tautiniam komitete.

G. MENNEN WILLIAMS, Gov. of Michigan, places wreath at Darius and Girėnas monument in Chicago, after giving speech opening the Lithuanian Plaza, July 22.

MICHIGANO VALST. GUBERNATORIUS D. MENNEN WILLIAMS Chicagoje Lithuanian Plaza atidarymo iškilnėse liepos 22 d. pasakęs lietuvių reikalus ginančią kalbą, padeda vainiką prie Dariaus Girėno paminklo. Foto A. Gulbinskas



LITHUANIANS MAKE NEWS

● Dr. Alfred Senn, professor at Pennsylvania University in Philadelphia, is one of the contributors to an excellent book, entitled "World Literatures", published by the University of Pittsburgh Press, 1956. Dr. Senn wrote an essay about Vincas Krėvė, a famous Lithuanian author.

Prof. Senn is the author of the "Lithuanian Historical Grammar", to be published in German by Winter's Publishing Co. in Heidelberg, Germany.

● Stanley Pieža, an editor with the Chicago American, has left on a tour of Europe, where he will visit Greece and other countries. His observations will be printed in the Hearst newspapers. Pieža will be gone a month.

● A resolution for issuing a special 3 cent stamp commemorating the 100th anniversary of President Woodrow Wilson was voted by the U. S. Congress before it adjourned.

The stamp will attempt to illustrate the fact that the freedom-loving democratic countries, among them Lithuania, the independence of which was reestablished on account of the efforts of President Woodrow Wilson after World War I, are enslaved again by the Soviet Union.

● In an interview with J. Pasternak of MGM studios in Hollywood, Lithuanian Days reporter J. Kaributas asked about the possibility of filming a Lithuanian dramatic work. Pasternak said that if a first-rate story were offered he would give it his personal consideration and backing.

● Composer Vytautas Bacevičius has completed his 5th Symphony in three movements. This summer Bacevičius composed several new works for piano and is writing music for his Fourth String Quartet.

● W. Witkus was elected chairman of the Long Island Art League, which has 200 members. Lithuanian artists Č. Jaunušas and P. Puzinas are also members of the League.

● Milton Stark, Senior English Editor of Lithuanian Days, is writ-

CARDINAL PIAZZA, special envoy of the Pope in refugee affairs, pays visit to Lithuanian February 16th High School in Germany.

KARDINOLA PIAZZA, Šv. Tėvo įgaliotinis pabėgėlių reikalams, lanko Vasario 16-tos gimnaziją. Šalia sėdi gimn. dir. Dr. V. Literskis



LITHUANIAN STUDENTS at University of Conn. giving exhibit of Lithuanian folk art. Waterbury, Conn. student chapter organized event.

LIET. TAUTODAILĖS PARODA Conn. valst. universitete. Nuotraukoje stud. Virginija Kiaunytė ir A. Žemaitaitis. Foto J. Gaidys

ing a series of articles for the Canadian semi-monthly magazine "The Ensign", which is edited by R. W. Keyserlingk. The first article, on Latvian literature in exile, appeared in the Oct. 1 issue and was followed on Oct. 15 by a survey of Lithuanian postwar literature.

● The "Voice" will broadcast on "People's Capitalism" The story of "People's Capitalism" as exemplified by one large American corporation will be reported to the world through a series of special Voice of America programs in more than 30 languages (Lithuanian included), the U. S. Information Agency announced.

In the most comprehensive coverage of a special event in its history, the Voice will send a team of nearly 50 reporters, announcers & technicians next week to the Wilmington, Delaware, headquarters of E. I. DuPont de Nemours and Company. The team will represent most of the language services of the Voice and will obtain interviews with DuPont employees, including union representatives, scientists and executives

who immigrated from 44 foreign countries and are fluent in the languages of their original home lands.

Programs will be prepared by the Voice for broadcast in the following languages: Albanian, Arabic, Armenian, Bulgarian, Burmese, Chinese (Amoy, Mandarin, and Cantonese dialects), Czech and Slovak, Estonian, French, Georgian, German (for Austria and Germany), Greek, Hindi, Hungarian, Indonesian, Italian, Japanese, Latvian, Lithuanian, Persian, Polish, Rumanian, Russian, Spanish, Turkish, Ukrainian, Serbo-Croat, and English.

● Vytautas Vygantas has lately earned his doctorate in psychology at the university at Urbana, Ill. He was born in Klaipėda, Lithuania in 1930 and graduated high school in Germany in 1948. In the U. S. he attended Brooklyn College and then went on to Urbana.

● At the opening of the fall semester at Bonn University in Germany, M. Gelžinis was invited by the students to give a talk on Bolshevik propaganda in enslaved Lithuania.

BENKEN OPERA & CONCERT MANAGEMENT

The Benken Opera & Concert Management announces a performance to be given in Philharmonic Auditorium, Los Angeles, Nov. 3, by the world famous Original General Platoff Don Cossack Chorus and Dancers, with their sensational new "find", the young dramatic tenor, Kenneth Lane, their featured soloist.

Among his other activities, Kenneth Lane is scheduled to do the title role in the world premiere, in English, of the opera "The Gambler" by Prokofieff with the book by Dostoevsky, in the late spring of 1957.

Lithuania Will Enjoy...

Concluded from Page 23
tors regard the desire of others for peace. The declaration of neutrality those three countries proclaimed six months after the outbreak of World War II was seized upon as a pretext for encircling the throats of free peoples with the powerful fingers of Communism which finally choked off the breath of independence.

The bloodless annihilation of free Lithuania in August 1940 illustrates how a mutual protective agreement can be twisted into a death sentence. What more conclusive evidence does one need that pledges and promises of the Soviets are hollow? Do not these events justify our insistence that deeds demonstrate Russia's good faith and warrant our refusal to place trust in Russia's words?

The importance of the American election two weeks hence takes on greater meaning when one recalls how the presumably free voters of Lithuania were handed a one-party ticket in July 1940 after an interim leftist government had been put in power in pursuance to a Soviet ten-hour ultimatum to elect a new parliament and set up a new cabinet or else...

The American people, thank God, do not face annexation and bold steps to eradicate subversive termites appear to have assured safety from sovietization. However, since eternal vigilance is the price of liberty, all Lithuanian-American voters have a duty they cannot shirk. A return of the Eisenhower Administration, which is devoted to rehabilitation of depressed peoples and a restoration of independence in oppressed nations, will be assurance that the United States will continue its efforts to establish Lithuania once again as a free, democratic republic where the God-given rights of mankind may be exercised without fear or restraint.



JUOZAS PAUTINIUS

THE NEMUNAS RIVER, Lithuania



From

Juozas Pautienius'

EXHIBIT OF PAINTINGS IN LOS ANGELES

These two canvases will be among fifty others to be shown between Nov. 10 — 18 in the Los Angeles Lithuanian Parish Hall (2716 St. George Street, Los Angeles, Calif.)

The artist, Juozas Pautienius, has exhibited before American and Lithuanian art groups with notable success. His paintings hang in public and private art collections. A part of the paintings on exhibit in Los Angeles will be available for purchase.

Juozo Pautieniaus paveikslai iš Los Angeles mieste lapkr. 10-18 rengiamos dailininko parodos.

♦ J. PAUTINIUS / JURATÉ, Portrait

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

Amsterdam, N. Y.

WCSS — 1490 kilc.
Lietuviška programa
Sėkmadieniais 7—8 val. vakaro
Programos vedėjas — Juozas Olšauskas.
Reikalų vedėjas ir pranešėjas — Leonardas Hartvigas.

Los Angeles, Calif.

Lithuanian Melody Hour
Saturdays — 12:30 — 1:00
Direktorius Bruno Gediminas, 4023 W. 60th Street,
Los Angeles 43, Calif. Phone: AX. 5-2260.
Reikalų vedėjas — George Rudelis, 5027 Zelzah St.,
Encino, Calif.
Programos vedėjas - Bronius Dūda, 1315 McCollum St
Los Angeles 26, Calif.; Phone DU. 2-1595

Baltimore, Md.

Lietuvių Melodijos Valandėlė
Baltimore, Md. - WBMD - 750 kilocycles
Sėkmadieniais 12:30 - 1:00 vidurdienį
Šios programos vedėjai: Albertas Juškevičius, 4515
Wilmslow Rd., Baltimore 10, Md.,
Phone Tuxedo 9-8693;
Kęstutis Laskauskas, 809 Scott St., Baltimore 30, Md.
Phone SARatoga 7-7963.

So. Boston, Mass.

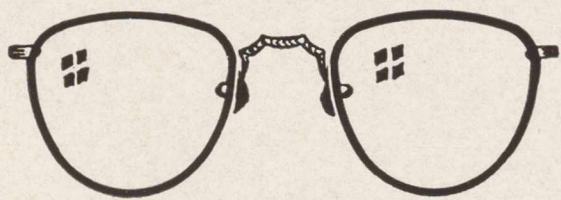
LAISVĖS VARPAS
Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinė radijo programa
Boston 15, Mass - WBMS - 1090 kilocycles
Sėkmadieniais 12:30 iki 1:00 val. pietų metu
Vedėjas - P. Viščinis
31 Bunker Ave., Brockton 4, Mass.
Tel. Brockton 8-1159-R

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA

Boston, Mass. - WBMS - 1090 kilocycles
Sėkmadieniais 12:00 iki 12:30 val. per pietus
Muzika, dainos ir Magdūtės pasaka
Direktorius S. Minkus
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. AN 80489

LIETUVIŲ DIENAS

CHICAGOJE UŽSISAKYKITE PAS
BALYS BRAZDŽIONIS
2646 West 71 St., Chicago 29, Tel. PR 8-5374
Taisau visų modelių radijo, televizijos ir
elektros aparatus.

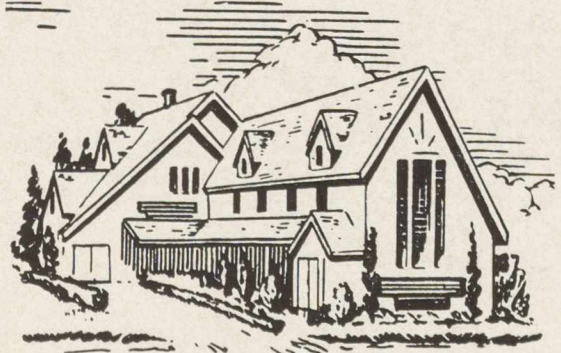


EYES EXAMINED GLASSES FITTED

DR. MICHAEL HOLLINGER

Optometrist

329 W. FIFTH STREET, LOS ANGELES, CAL.
Phone MUtual 1056



Pirma Lietuvių Įstaiga Los Angeles
COWLEY & CASPER
Laidotuvių Namai

935 W. Washington Blvd. Los Angeles
Richmond 9-1061 Richmond 9-1062

Madrid, Espana

LIETUVIŲ RADIJAS

Paseo del General Primo de Rivera 25
Transliuojama kasdien
nuo 21 val. 30 minučių iki 21 val. 45 min. Lietuvos laiku,
31, 32, 42 ir 49 metrų bangomis.

Chicago, Ill.

Sophie Barcus Radio Hours
Chicago - WGES - 1390 kilocycles
Mo. - Fri. 8:45 - 9:30 A. M.
Sat. - 8:30 - 9:30 A. M.
Mondays (Lietuviškos vakaruškos)
7:00 - 8:00 P. M.
Sophie Barcus, 7121 So. Rockwell,
Chicago 29, Ill. - Tel. 42413

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Klubas
gimtojo žodžio ir lietuviškosios muzikos
programą transliuoja kiekvieną penktadienį
7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260
Klubo pirmininkas Juozas Stempužis 1203 E. 74th St.,
Cleveland 3, Ohio.
Programos vedėjas Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd.,
Cleveland Heights 18, Ohio. Telef. FA - 1-8108

Detroit, Mich.

"Baltic Melodies"
Detroit - WJLB - 1400 kilocycles
Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.
Director Helen Rauby
16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.
Telephone UNiversity 1-1072

"Lithuanian Melodies"
Ann Arbor - WPAG - 1050 kilocycles
Sundays 1:00 - 1:30 P.M.
Director Ralph Valatka
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich.
Telephone BRoadway 32224

New York - New Jersey

"Lietuvos Atsiminimų" Radijo Valanda
girdima kiekvieną šeštadienį, 1:00—2:00 val. popiet
iš New Yorko stoties WEVD - 1330 kil., ir 97.9 meg. (FM)
Direktorius - Jokūbas J. Stukas
1264 White St., Hillside, N. J.
Tel. WAverly 6-3325

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. - WPIT - 730 kilocycles
Sėkmadieniais nuo 12:30 iki 1:00 po pietų
Programos vedėjai - Povilas ir Gertruda Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
1518 Mc Farland Rd., Pittsburgh 16, Pa.
Lithuanian Catholic Hour
Pittsburgh Pa., - WLOA - 1550 kilocycles
Sundays - 1:30 - 2:00 P. M.
Produced by Knights of Lithuania
Pittsburgh District
WLOA, Braddock, Pa.

"YOUR FAVORITE LITHUANIAN AND AMERICAN MELODY HOUR"

WAMO — 860 on your dial
Pittsburgh's Country and Western Music Station
Producer and Announcer: Frank J. Saldukas
5915 Elwood St., Pittsburgh 32, Pa.
Assistant: George Žilinskas.

ANTHONY F. SKIRIUS INSURANCE AGENCY

9204 S. Broadway Los Angeles 3
Phone PLymouth 4-1377

HELEN'S HOUSE OF BEAUTY

New address:

HELEN MOCKUS 5265 Fountain Ave.
HOLLYWOOD, Calif.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa Bendruomenės Balsas

Philadelphia, Pa. - WDAS - 1400 kilocycles
Programa sėkmadieniais nuo 3 val. 30 min. po pietų
iki 4 val.
Duoda kultūrinės bei politinės apžvalgas, žinias,
muziką, skelbimus.

Visais reikalais rašyti:

Mr. B. Raugas, 517 Greenwich St., HO. 74178
Pusvalandžius redaguoja redakcinis kolektyvas. Bendruo-
menės Balso reikalais rašyti: A. Gaigalui, 335 Titan St.
Phila.

Rochester, N. Y.

Lietuvių Radijo Klubas

Rochester, N. Y. - WHEC - 1460 kilocycles
Programa transliuojama kiekvieną sėkmadienį
9:30 iki 10:00

Pirmininkas Pranas Saladžius, 309 Alphonse St.
Pirm. pavad. Petras Armonas, 75 Clairmount St.
Sėkr. Vytautas Žmuidzinas, 213 Berlin St.
Kasin. Pranas Puidokas, 38 St. Jacob St.
monas, A. Cieminis, St. Ilgūnas, Br. Krokys, H. Žemelis,
Vald. narys Albinas Apanavičius, 44 Barons St.
Programos vedėjai: D. Podelytė, P. Armonas, A. Cie-
minis, St. Ilgūnas, Br. Krokys, H. Žemelis, V. Žmuidzinas.

Toronto, Ont., Canada

Tėvynės Prisiminimai

CHUM - 1050 banga - Toronto, Ont., Canada
Šeštadieniais nuo 3 val. iki 4:15 po pietų
Programos vedėjas J. R. Simanavičius, 77 Salem Ave.,
Toronto, Ont., Telefonas OL - 1274

Washington, DC

VOICE OF AMERICA — AMERIKOS BALSAS Washington, D. C.

Kas dieną pusės valandos programa Lietuvos laiku
girdima 19 val. 30 minučių trumposiomis
11, 13, 16, 19 ir 25 mtr. bangomis.
Programa kartojama
vidurnaktį — 24 val. — 31 ir 49 mtr. bangomis;
rytą — 6 val. 45 min. — 19, 25 ir 31 mtr. bangomis.
15 val. — 11, 13, 16 ir 19 mtr. bangomis.

Europa

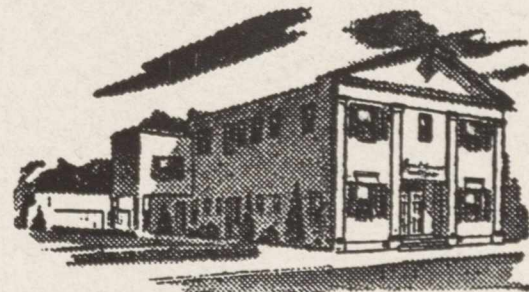
Kasdien pusės valandos programa
21 valandą — 16, 19 ir 25 mtr. bangomis.
Programa kartojama
24 val. 45 min. — 19, 25 ir 41 metrų bangomis,
7 val. 45 min. ir 15 val. 30 min. — 19, 25 ir 31 m.b.

Waterbury, Conn.

"Lithuanian Memories"

Waterbury - WWCO - 1240 kilocycles
Saturdays - 6:35 to 7:30 P. M.
Director Dr. M. J. Colney
148 Grand St., Waterbury 5, Conn.

Lietuviams patarnauja jau 25 metus



JONES & HAMROCK MORTUARY

731 W. WASHINGTON BLVD. LOS ANGELES 18

NEW TELEPHONE NUMBER
Richmond 9-6091



STAINED GLASS WINDOW

by Viktoras Vizgirda